

สรุปวิเคราะห์มัธยมศึกษา

- 5 ก.ย. 2540

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัณญา รัตนวารารักษ์

กศ.บ. (คณิตศาสตร์-ฟิสิกส์)

กศ.ม. (การมัธยมศึกษา-การสอนคณิตศาสตร์)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตคือวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นผู้ใหญ่ ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้ส่วนหนึ่งศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อีกส่วนหนึ่งออกไปประกอบอาชีพ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่วางไว้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจะได้รับการวางแผนมาเป็นอย่างดี แต่ก็มีปัญหาปรากฏขึ้นอยู่เสมอ ๆ ในส่วนที่เป็นรายละเอียดต่าง ๆ เช่น หลักสูตร การบริหารการจัดการ บุคลากร อาคารสถานที่ และตัวผู้เรียน เป็นต้น

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ สังคม บุคคล ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหานั้นๆ ดังนั้นการแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง จึงต้องมีการวิเคราะห์สภาพ สาเหตุ ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ของปัญหาให้ถ่องแท้เป็นอันดับแรก แล้วจึงพิจารณาแนวทางหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาใช้เป็นอันดับต่อไป หนังสือนี้ได้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาของการมัธยมศึกษา พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขอันเป็นประโยชน์สำหรับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัญญา รัตนวารักษ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยวางแผนและพัฒนา

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1	
สรุปวิเคราะห์โครงการศึกษา	1
โครงการศึกษา พ.ศ.2441	1
สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2441	2
โครงการศึกษา พ.ศ.2445	3
สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2445	4
แผนการศึกษา พ.ศ.2450	5
สรุปแผนการศึกษา พ.ศ.2450	6
โครงการศึกษา พ.ศ.2456	7
สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2456	9
โครงการศึกษา พ.ศ.2458	10
สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2458	10
โครงการศึกษา พ.ศ.2464	11
สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2464	12
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475	13
สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475	14
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479	15
สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479	16
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494	19
สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494	20
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2503	21
สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2503	23
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520	24
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535	26

	หน้า
สรุปแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535	41
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษาชาติ (แผนการศึกษาชาติ)	43
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2441	44
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2445	46
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2450	48
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2452	49
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2456	50
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2458	52
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2464	54
แผนภูมิแสดงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475	57
แผนภูมิแสดงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479	59
แผนภูมิแสดงแผนการศึกษา พ.ศ. 2494	61
แผนภูมิแสดงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503	63
แผนภูมิแสดงระบบการศึกษาปัจจุบัน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535)	64
แผนภูมิเปรียบเทียบระบบการศึกษาของประเทศไทย	65
บทที่ 2 สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	66
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)	66
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)	67
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)	67
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)	68
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)	70
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)	73
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)	78
- แผนผังแสดงหน่วยงานจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา	81

	หน้า
บทที่ 3 สภาพปัจจุบันของการมัธยมศึกษา	82
1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดมัธยมศึกษา	82
② นโยบายเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา ✓ 4 น.	83
3. หลักสูตรของการมัธยมศึกษา	87
④ ปัญหาของการมัธยมศึกษาในปัจจุบัน ✓	88
การมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็น	97
1. แนวคิดในการจัดมัธยมศึกษา	97
2. วิธีการจัดการมัธยมศึกษา	98
ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาการศึกษา ✓	99
บทที่ 4 นโยบายของคณะรัฐบาลช่วยส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษา	106
1. รัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2529-3 สิงหาคม 2531)	106
2. รัฐบาล พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ตั้งแต่ 4 สิงหาคม 2531-7 สิงหาคม 2533)	109
3. รัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ตั้งแต่ 9 ธันวาคม 2533-23 กุมภาพันธ์ 2534)	110
4. รัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน (ตั้งแต่ 6 มีนาคม 2534-21 มีนาคม 2535)	113
5. รัฐบาล พลเอกสุจินดา คราประยูร (ตั้งแต่ 17 เมษายน 2535-22 พฤษภาคม 2535)	113
6. รัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน (ตั้งแต่ 22 มิถุนายน 2535-12 กันยายน 2535 เป็นรัฐบาลเฉพาะกิจ)	114
7. รัฐบาล นายชวน หลีกภัย (ตั้งแต่ 21 ตุลาคม 2535-20 กรกฎาคม 2538)	114

	หน้า
บทที่ 5 วิเคราะห์กรณีตัวอย่างปัญหาเด็กวัยรุ่นและแนวทางแก้ไข	116
1. ปัญหาการปรับตัวและความวิตกกังวลเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับ	116
ธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียน	118
2. ปัญหาของพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กวัยรุ่น	130
ระเบียบวินัยในโรงเรียน	132
3. ปัญหาการปรับตัวสำหรับเด็กที่เรียนช้ากว่ากลุ่มเพื่อน	133
(หรือปัญหาพฤติกรรมการเรียนรู้นักเรียน)	133
พฤติกรรมการเรียนรู้นักเรียน	134
4. ปัญหาเด็กวัยรุ่นแยกตัวจากกลุ่มเพื่อน	145
5. การปกครองชั้นเรียนโดยใช้จิตวิทยาวัยรุ่น	146
การปกครองชั้นเรียน	148
บทที่ 6 การรับนักเรียนเข้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	151
- สภาพปัญหาการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	151
- ข้อดีการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการรับนักเรียนในเขตพื้นที่	154
- ปัญหาของการรับนักเรียน ม.1 ด้วยวิธีการรับนักเรียนในเขตพื้นที่	157
- ข้อเสนอแนะ	158
ภาคผนวก	163
- การศึกษาเรื่องการรับนักเรียนเข้ามัธยมศึกษาปีที่ 1	164
- สรุปการรายงานการวิจัย เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาใน	

	หน้า
กรุงเทพมหานครของฝ่ายวิจัยและประเมินผล	
กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา	168
- สรุปรายงานผลการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	
ในโรงเรียน ในสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง	
มีการศึกษา 2538 ของฝ่ายวิจัยและประเมินผล	
กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา	170
- สรุปรายงานการวิจัย เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อ	
ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียน	
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครของ	
ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา	173
- คำชี้แจงของกรมสามัญศึกษา เรื่อง แนวปฏิบัติการรับ	
นักเรียนมัธยมศึกษาปีการศึกษา 2540 สังกัดกรมสามัญศึกษา	178
- ประกาศกรมสามัญศึกษา เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษา	
ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใน	
สถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2540	186

บทที่ 1

สรุปวิเคราะห์โครงการศึกษา

การมัธยมศึกษาเป็นช่วงการศึกษาระหว่างประถมศึกษากับอุดมศึกษา เป็นช่วงเชื่อมต่อของการศึกษาระดับพื้นฐานกับการศึกษาระดับสูงสุด มุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ตามความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็น ประโยชน์แก่ตนเองและสังคม จึงถือว่าการมัศึกษามีความสำคัญไม่น้อยกว่า ระดับอื่น ๆ เพราะการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจัดให้กับเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่จะ ออกไปเป็นกำลังสำคัญของชาติ ส่วนหนึ่งจะได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ส่วน หนึ่งเป็นแรงงานที่สำคัญของชาติ

"มัธยมศึกษา" เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในโครงการศึกษาสำหรับชาติ พ.ศ. 2441 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจาก เสร็จกลับจากการประพาสยุโรปครั้งแรก นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ทางด้านการศึกษาของประเทศไทย โดยได้รับแนวความคิดมาจากประเทศอังกฤษ

โครงการศึกษา พ.ศ. 2441

ฉบับนี้ได้แบ่งลำดับชั้นเรียนของการศึกษาสามัญ ออกเป็น 4 ลำดับคือ

1. การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา)
2. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

และได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษา สามารถจำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้ คือ

ก. โรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื้องต้น มีกำหนดเวลา 4 ปี รับ นักเรียนอายุตั้งแต่ 14-17 ปี เทียบได้กับประโยค 3 เพราะกำหนดให้เรียน การเขียน การอ่าน การเขียนตามคำบอก ไวยากรณ์ เรียงความ คณิตวิธี

พงศาวดาร ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การวาดภาพ การฝึกซ้อมร่างกาย และ เรื่องพิเศษอื่น ๆ แต่ถ้าจะเรียนต่อในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องกลาง ต้องเรียนภาษาอังกฤษด้วย

ข. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องต้น มีกำหนดเวลาเรียน 4 ปี รับนักเรียนอายุ 14 ปี ที่ผ่านโรงเรียนระดับการเล่าเรียนเบื่องต้น (ประถมศึกษา) ทางด้านภาษาไทยมาแล้ว มีหลักสูตรที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องต้นนี้เทียบเท่ากับโรงเรียนมัธยมศึกษาเบื่องกลาง

ค. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องกลาง มีกำหนดเวลาเรียน 4 ปี รับนักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื่องกลาง และโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องต้น เพื่อเตรียมตัวไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ หลักสูตรของโรงเรียนแบบนี้เน้นทางด้านอักษรศาสตร์

ง. โรงเรียนพิเศษ เป็นโรงเรียนที่จัดสอนเฉพาะสาขาหรือเฉพาะเรื่อง ได้แก่โรงเรียนสำหรับฝึกหัดครูอาจารย์ โรงเรียนฝึกหัดข้าราชการพลเรือน โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนการเพาะปลูกและอื่น ๆ จะรับนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื่องกลางและโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องกลางที่ไม่ประสงค์จะเรียนต่อในสายสามัญ

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื่องกลาง มีตั้งแต่ พ.ศ. 2441 - พ.ศ. 2444 เป็นจำนวน 4 ปี และในช่วงเวลานี้ เริ่มมีหลักสูตรภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาแล้ว คือรับนักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื่องกลาง และโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องต้น เข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องกลาง ซึ่งโรงเรียนอังกฤษไทยเบื่องกลางเทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเตรียมตัวให้นักเรียนไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ หลักสูตรของโรงเรียนแบบนี้เน้นทางด้านอักษรศาสตร์

สรุปโครงการศึกษา พ.ศ. 2441

แบ่งการศึกษาเป็น 2 ประเภทคือ

ก. การศึกษาสามัญ แบ่งระดับชั้นเป็น

- 1) การเล่าเรียนเบื้องต้นหรือมูลศึกษา
- 2) การเล่าเรียนเบื้องต้น หรือประถมศึกษา ซึ่งแยกเป็น
ประถมศึกษาชั้นต่ำ 3 ปี นับเป็นประโยค 1 และประถมศึกษา
ชั้นสูง 3 ปี นับเป็นประโยค 2
- 3) การเล่าเรียนเบื้องกลาง หรือมัธยมศึกษา 4 ปี นับเป็น
ประโยค 3
- 4) การเล่าเรียนเบื้องสูงสุด หรืออุดมศึกษา

ข. การศึกษาพิเศษ ไม่มีการกำหนดอายุ เป็นการเรียนวิชาเฉพาะสิ่ง
ให้ชำนาญดี เช่น

- 1) การฝึกหัดครูผู้เป็นครูอาจารย์ ผู้รับราชการฝ่ายพลเรือนและ
ผู้รับวัดทำแผนก
- 2) ศึกษาศิลปะ กฎหมาย การแพทย์
- 3) ศึกษาในการช่าง หัตถกรรม ต้นกล อินเทอร์เน็ต
- 4) เรียนการค้า การเพาะปลูก ฯลฯ
- 5) การสั่งสอน และความรู้พิเศษอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2445 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง
เมื่ออธิบดีกรมศึกษาธิการในสมัยนั้นคือ พระยาวิสุทธีสุริยศักดิ์ได้เดินทางไปดูงาน
ด้านการศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่น ชื่อว่าโครงการศึกษา พ.ศ. 2445

โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 จัดแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

ก. สามัญศึกษา ได้แก่การศึกษาวิชาความรู้ที่ทุกคนพึงรู้ เพื่อเป็นพื้นฐาน
สำหรับการประกอบอาชีพ การเป็นพลเมืองดี และเป็นพื้นฐานในการศึกษาหา
ความรู้ในชั้นที่สูงขึ้นไป วิชาความรู้ที่จัดให้เรียนได้แก่วิชาที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียนรู้หนังสือ การเรียนรู้เลข การเรียนรู้ภาษาพูด การเรียนรู้รับผิดชอบ
และให้ปฏิบัติสัมมาจริต

ข. วิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้หรือศิลปะซึ่งทุกคนไม่จำเป็นต้องรู้เหมือน ๆ กัน แต่ถ้าผู้ใดมีความสนใจหรือมีความสามารถเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็สามารถศึกษาในด้านนั้นได้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ วิชาความรู้หรือศิลปะที่จัดให้เรียนได้แก่การเรียนเป็นช่าง การเรียนเป็นแพทย์ และการเรียนเป็นข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

การจัดการศึกษาในโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 ทั้ง 2 สาย จัดเป็น 3 ตอน คือ ทางสายสามัญศึกษาแบ่งเป็น การศึกษาขั้นต้นเรียกว่าประถมศึกษา การศึกษาชั้นกลางเรียกว่ามัธยมศึกษา และการศึกษาชั้นสูงเรียกว่าอุดมศึกษา ส่วนฝ่ายวิสามัญศึกษาแบ่งเป็น ประถมศึกษาพิเศษ มัธยมศึกษาพิเศษ และอุดมศึกษาพิเศษ

ในโครงการศึกษานี้ได้ระบุให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีความรู้ต่าง ๆ เพียงพอที่จะทำงานได้ และมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ได้ใช้วิชาความรู้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อสำหรับผู้ประสงค์จะศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้นไปอีก

สรุปโครงการศึกษา พ.ศ. 2445

เป็นแผนที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนจากโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 แบ่งการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ

ก.สามัญศึกษา มี 3 ระดับคือ ประถมศึกษา 3 ปี นับเป็นประโยค 1 ขั้นต้น ผู้เรียนอายุ 10-12 ปี มัธยมศึกษา 3 ปี นับเป็นประโยค 2 ชั้นกลาง และอุดมศึกษา 5 ปี นับเป็นประโยค 3 ขั้นสูง

ข. วิสามัญศึกษา มี 4 ระดับ คือ ประถมศึกษา 3 ปี นับเป็นประโยค 1 ขั้นต้น ประถมศึกษาพิเศษ 3 ปี มัธยมศึกษาพิเศษ 5 ปี และอุดมศึกษาพิเศษ

จะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมหรือฝึกอบรมคนให้เข้ารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ แต่ก็มิได้มองข้ามปัญหาที่อาจเกิดจากการมีผู้สำเร็จการศึกษา

ออกมามากเกินจำนวนที่หน่วยงานต่าง ๆ จะสามารถรับเข้าทำงานได้ เกี่ยวกับ
ปัญหานี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิราชานุภาพได้เสนอแนะ
แนวทางการแก้ไขโดยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงวางรูปการศึกษาใหม่ตามหลักการ
ดังต่อไปนี้

“1. ต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นชาย (ผู้หญิงดไว้ก่อน) ผู้มีอายุอยู่ใน
เวลาเล่าเรียนได้เล่าเรียนทุกคนแต่

2. จะต้องให้เรียนเพียงมีความรู้พอสมควรแก่สภาพเท่านั้น เมื่อเรียน
สำเร็จแล้วก็ออกไปหาเลี้ยงชีพตามภูมิลำเนาของตน

3. นักเรียนที่หัวแหลมให้เปิดช่องให้ได้มีโอกาสเรียนต่อขึ้นไปจนถึงวิชา
ชั้นสูงสุด”

จากแนวความคิดการจัดการศึกษาดังกล่าว ทำให้บรรดาผู้สำเร็จ
การศึกษาระดับมัธยมศึกษามีทางเลือกหลายแนวทางเป็นครั้งแรก และเริ่มให้มี
การศึกษาสายวิสามัญศึกษา ซึ่งจะพัฒนาไปเป็นการอาชีวศึกษาต่อไป

แผนการศึกษา พ.ศ. 2450

ในปี พ.ศ. 2450 กรมศึกษาธิการได้แบ่งการศึกษาสายสามัญศึกษา
ออกเป็น 2 สาย คือ สามัญและพิเศษ โดยสามัญเป็นหลักสูตรทางด้านภาษาไทย
และสายพิเศษเป็นหลักสูตรทางด้านภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการแก้ไข
หลักสูตรทุกระดับ ในระดับมัธยมศึกษาสามัญได้จัดให้เรียนภาษาอังกฤษ คำนวณ
และวิทยาศาสตร์ (ในสมัยนั้นเรียกว่าวิชาวิทยา) เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม และ
กำหนดให้วิชาวาดเขียนเป็นวิชาบังคับ ลดการเรียนเกี่ยวกับไวยากรณ์ และคำศัพท์
ให้น้อยลง หลักสูตรนี้มีชื่อเต็มว่า "หลักสูตรมัธยมวิทยา" สำหรับบางโรงเรียน
ที่ไม่พร้อมจะเพิ่มการเรียนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรมัธยมวิทยาได้เต็มรูปแบบ ก็
ให้เพิ่มเท่าที่ทำได้ และเรียกหลักสูตรนี้ว่า "หลักสูตรมัธยมหนังสือ" ส่วนสาย
สามัญพิเศษมีหลักสูตรเรียกว่า "มัธยมภาษา" ซึ่งเป็นการสอนภาษาอังกฤษมากกว่า
หลักสูตรอื่น ๆ

สรุปแผนการศึกษา พ.ศ.2450

แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. สามัญศึกษา แบ่งเป็น

1. กิ่งสามัญ มี 3 ระดับคือ ชั้นมูล ซึ่งได้กำหนดอายุของผู้เรียนไว้ตั้งแต่ 7-9 ปี ชั้นประถมศึกษาควรเรียนจบภายในอายุ 12 ปี และชั้นมัธยมศึกษาควรเรียนจบภายในอายุ 15 ปี
2. กิ่งพิเศษ มี 3 ระดับ เหมือนกิ่งสามัญ แต่กำหนดให้มีการสอนภาษาต่างประเทศ มากกว่าในกิ่งสามัญ และมัธยมศึกษาพิเศษ กำหนดให้เรียนจบภายในอายุ 17 ปี

ข. วิสามัญศึกษามี 2 ระดับ คือประถมสาขวิสามัญ เทียบได้กับมัธยมสาขวิสามัญ และมัธยมสาขวิสามัญ เทียบเท่าอุดมสาขวิสามัญ

ในปี พ.ศ. 2451 ได้จัดหลักสูตรสำหรับสตรีโดยปรับมาจากหลักสูตรของผู้ชายให้เหมาะสมกับสตรี เช่น เพิ่มวิชาการเขียน สุขวิทยา การฝีมือทอผ้า ั้บร้อย และการครัว เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2542 ได้ยกเลิกหลักสูตรมัธยมหนังสือ และได้เปลี่ยนหลักสูตรมัธยมวิชา เป็นหลักสูตรมัธยมสามัญและหลักสูตรมัธยมพิเศษใช้เวลาเรียน 3 ปีเท่านั้น โครงการศึกษา พ.ศ.2445 ใช้เป็นแม่บทในการจัดการศึกษา มาจนถึงปี พ.ศ.2456 จึงมีโครงการศึกษาลบฉบับใหม่

การศึกษาหลักสูตรสามัญในช่วง พ.ศ. 2435 - 2455 สำหรับชั้นที่เทียบเท่ามัธยมศึกษา กับหลักสูตรมัธยมศึกษาปัจจุบัน (2521) (ดวงจันทร์ เด็ยววิไล 2531 ; 310)

ชื่อหลักสูตร	พ.ศ.	ระดับชั้นมัธยมที่มี ใบหลักสูตร	เทียบกับปัจจุบัน
1. หลักสูตร พ.ศ.2438	2438	ประโยค 3 3 ปี ประโยค 3 4 ปี	มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6
2. หลักสูตรสามัญศึกษา หลักสูตรมูล, มัธยม มัธยมสูง ร.ศ.130	2454	มัธยมศึกษา 6 ปี ชาย, หญิง	มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

โครงการศึกษา พ.ศ.2456

โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกคนให้รับราชการ
ส่วนหนึ่ง และให้มีความรู้ในการทำมาหากินเลี้ยงชีพตามควรแก่สภาพอีกส่วนหนึ่ง

และโครงการศึกษา พ.ศ. 2456 ได้เกิดขึ้นเพราะวัตถุประสงค์ที่จะ
จัดการศึกษาให้กว้างขวางขึ้นเป็นการศึกษาแห่งชาติ โดยสอนให้ประชาชนมีความ
รู้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นพิเศษ เช่น ให้การศึกษาเกี่ยวกับหัตถกรรม กลีกรรม
พาณิชยกรรม การแพทย์ การครู และเสมียนเอก เป็นต้น การจัดการศึกษายังคง
แบ่งเป็น 2 ประเภท คือสามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา แต่ได้กำหนดการศึกษา
ตามประโยชน์ที่ผู้เรียนพึงได้รับเป็น 2 ภาค ได้แก่

(1) ภาคศึกษาบังคับ เป็นภาคการศึกษาที่ให้ความรู้ทั้ง 2 สาย คือ
สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา เป็นความรู้ที่ทุก ๆ คนพึงทราบ จัดสอนวิชาที่ให้ความ
รู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ให้เป็นพลเมืองดี
รู้จักหาเลี้ยงชีพตามภูมิฐานะของตน การศึกษาภาคบังคับนี้ทุกคนต้องเรียนเหมือนกัน
เรียกว่า การศึกษาประถมศึกษา

(2) ภาคศึกษาพิเศษ เป็นภาคการศึกษาที่ให้ความรู้ฝ่ายสามัญที่สูงกว่า

ประถมศึกษาขึ้นไป เรียกว่า มัธยมศึกษา ส่วนวิชาความรู้วิสามัญที่สูงกว่า เรียกว่า
อุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ไม่บังคับให้ทุกคนเรียน และผู้ที่เรียนไม่จำเป็นต้องเรียน
วิชาความรู้ที่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของ
ผู้เรียนเอง

หลักสูตรที่สูงกว่าระดับประถมศึกษา หรือที่เรียกว่ามัธยมศึกษาสมัยนั้น
กำหนดให้ใช้เวลาศึกษา 8 ปี แบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมปีที่ 1-3) เรียน
3 ปี ซึ่งเทียบได้กับหลักสูตรประถมศึกษาเดิม เพราะให้เรียนวิชาภูมิศาสตร์ควบคู่
กับพงศาวดาร วิทยาศาสตร์ วาดเขียน การฝีมือ ขับร้อง เลข ภาษาไทย และ
วิชาลูกเสือ ให้วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือก

ในชั้นมัธยมศึกษาตอนกลาง (มัธยมปีที่ 4-6) เรียน 3 ปี ซึ่งเทียบเท่า
กับหลักสูตรมัธยมเดิม ให้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์เรียนถึง
ชั้นฟิสิกส์ ออกร่างพี สรีรศาสตร์และสุขวิทยา ฟิสิกส์ภาคปฏิบัติ กำหนดให้เรียนวาดเขียน
และกายบริหารเป็นวิชาบังคับ ส่วนวิชาเลือกให้เลือกเรียนภาษาต่างประเทศ
1 ภาษา ระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมัน สำหรับคณิตศาสตร์ให้เรียน เลข พีชคณิต
และเรขาคณิต ส่วนวิชาภาษาบริหารนั้นกำหนดให้เรียนวิชาลูกเสือ

ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมปีที่ 7-8) เรียน 2 ปี ให้เรียน
วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ แล้วเลือกเรียนวิชาภาษาฝรั่งเศสหรือภาษา
เยอรมันอีก 1 ภาษา วิชาพงศาวดารให้ศึกษาอย่างกว้างขวาง วิชาคณิตศาสตร์
ให้เรียนตรีโกณมิติเพิ่มขึ้น ส่วนวิทยาศาสตร์ให้เรียนฟิสิกส์ภาคปฏิบัติ เรียนวิชา
เคมีและวิชาพฤกษศาสตร์ และให้เรียนวิชาวาดเขียนเป็นวิชาบังคับ

ส่วนการศึกษาของสตรี กำหนดให้ชั้นประถมปีที่ 3 เป็นระดับประโยค
ประถม ชั้นมัธยมปีที่ 6 เป็นระดับประโยคมัธยม และนอกจากนี้ยังได้กำหนดอายุ
ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนที่อยู่ชั้นมัธยมปีที่ 1 มีอายุ 11 ปี และเรียงลำดับขึ้นไป
จนถึงชั้นมัธยมปีที่ 8 กำหนดให้มีอายุ 18 ปี โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 ใช้
เป็นแม่บทในการจัดการศึกษาถึงปีพ.ศ. 2458 ก็มีโครงการศึกษาลับใหม่เกิดขึ้น

สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2456

โครงการการศึกษา พ.ศ.2456 เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกคนให้รับราชการ ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งให้มีความรอบรู้ในการเลี้ยงชีพท่ามาหากินตามสมควรแก่ อนาคต โครงการศึกษาระดับนี้จัดการศึกษาเป็น 2 สาย

ก. สายสามัญ ได้แก่ การศึกษาความรู้สามัญทั่ว ๆ ไปที่ทุกคนควร เรียนรู้ สายสามัญนี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

ก.1 ประถมศึกษาหลักสูตร 3 ปี ซึ่งเมื่อเรียนจบแล้วสามารถเรียน ต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเรียนต่อในระดับประถมศึกษาวิสามัญ

ก.2 มัธยมหลักสูตร 8 ปี แบ่งออกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (ซึ่งเมื่อเรียนจบแล้วเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ หรือเรียนต่อในระดับ วิสามัญขั้นต่ำได้) และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี (ซึ่งเมื่อเรียนจบแล้วเรียนต่อ ในระดับวิสามัญขั้นสูงได้)

ข. สายวิสามัญ ได้แก่ การศึกษาความรู้พิเศษเฉพาะตัว ผู้เรียนสามารถ เลือกเรียนได้ตามความสนใจ เช่น ครู กฎหมาย แพทย์ ช่างต่าง ๆ เป็นต้น สายวิสามัญนี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

ข.1 ประถมศึกษา ซึ่งมีหลักสูตร 2 ปี โดยรับผู้สำเร็จชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 จากสายสามัญที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ

ข.2 อุดมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นวิสามัญขั้นต่ำ และวิสามัญขั้นสูง สำหรับ วิสามัญขั้นต่ำรับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนกลางสายสามัญ (ม.6) และวิสามัญ ขั้นสูงรับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.8)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โครงการศึกษา พ.ศ.2456 นั้นแบ่งการศึกษาออกเป็นภาคการศึกษาบังคับ เป็นการให้การศึกษาภาคพื้นฐานแก่ทุกคน และภาค การศึกษาพิเศษ เป็นการให้ความรู้ที่นอกเหนือและสูงกว่าภาคการศึกษาบังคับ และไม่จำเป็นต้องเท่ากันทุกคนโดยจัดแบ่งเป็นสายวิสามัญเหมือนเดิม ได้ขยาย การประถมศึกษาเป็น 5 ปี ซึ่ง 3 ปีแรกเป็นสามัญศึกษาภาคบังคับ และ 2 ปีหลัง

เป็นวิสามัญศึกษา และเมื่อเรียนจบชั้น ม.6 แล้วสามารถเรียนต่อถึง ม.8 ได้ รวมถึงสามารถที่จะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือวิสามัญชั้นสูงได้ หรือเมื่อเรียนจบ ม.6 แล้วสามารถเรียนต่ออุดมศึกษาวิสามัญชั้นต่ำอีก 2 ปีได้

โครงการศึกษา พ.ศ.2458

โครงการศึกษา พ.ศ. 2458 ฉบับนี้เป็นเสมือนฉบับเพิ่มเติมของโครงการศึกษา พ.ศ.2456 เพราะโครงการศึกษา พ.ศ. 2456 กำหนดให้มีวิสามัญศึกษาในการศึกษาระดับประถมศึกษา และอุดมศึกษาเท่านั้น โครงการศึกษาฉบับนี้ได้เพิ่มวิสามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาด้วย การศึกษาระดับมัธยมวิสามัญแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นต่ำ ชั้นกลาง และชั้นสูง สำหรับชั้นมัธยมวิสามัญชั้นต่ำจะรับนักเรียนชายที่จบชั้นประถมปีที่ 5 แล้ว และจะรับนักเรียนหญิงที่จบชั้นประถมปีที่ 3 แล้ว

ชั้นมัธยมวิสามัญชั้นกลางจะรับนักเรียนชายและหญิงที่จบชั้นมัธยมสามัญตอนต้นและจบมัธยมวิสามัญชั้นต่ำเข้าเรียน ส่วนชั้นมัธยมวิสามัญชั้นสูงจะรับนักเรียนชายหญิงที่จบมัธยมสามัญตอนกลาง และที่จบมัธยมวิสามัญชั้นกลางเข้าเรียนโครงการศึกษา พ.ศ.2458 นี้ใช้ควบคู่กับโครงการศึกษา พ.ศ.2456 มาจนกระทั่งถึง พ.ศ.2464 จึงได้มีโครงการศึกษาฉบับต่อไป

สรุปโครงการศึกษา พ.ศ.2458

โครงการศึกษานี้ เป็นการปรับปรุงจากโครงการศึกษาฉบับก่อน (โครงการศึกษา พ.ศ.2456) โดยเพิ่มสายวิสามัญในระดับมัธยมศึกษาแล้วจัดแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ

1. วิสามัญชั้นต่ำ
2. วิสามัญชั้นกลาง
3. วิสามัญชั้นสูง

โครงการศึกษา พ.ศ.2464

โครงการศึกษา พ.ศ.2464 มีเนื้อหาสาระส่วนใหญ่เป็นไปในทำนองเดียวกันกับโครงการศึกษาฉบับ พ.ศ.2456 และ พ.ศ.2458 โครงการศึกษาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้แจงแนะนำให้ผู้เรียนประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากการเป็นเสมียน หรือเรียนเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่จบประโยคโดยสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการศึกษาฉบับก่อน ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้ว แต่โครงการฉบับนี้ให้ความสำคัญกับวิชาชีพมากขึ้นกว่าเดิม และได้กำหนดเกณฑ์อายุของนักเรียนเช่นเดิม

อย่างไรก็ตาม โครงการศึกษา พ.ศ.2464 ได้มีการปรับปรุงในระดับมัธยมศึกษาในบางส่วน คือ มัธยมตอนต้นแทนที่จะให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือก ก็กำหนดให้เป็นวิชาบังคับแทน ส่วนมัธยมศึกษาตอนกลางและมัธยมศึกษาตอนปลายเปิดโอกาสให้เลือกเรียนวิชาภาษาจีนได้ และเมื่อ พ.ศ.2471 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 แผนก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่จะเลือกเรียนวิชาชีพขั้นสูงต่อไป การจัดการศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 3 แผนกดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้ .

1. แผนกกลาง เป็นแผนกที่กำหนดให้เรียนวิชาสามัญทั่วไป ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในแผนกนี้สามารถเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชากฎหมาย อักษรศาสตร์ หรือเข้ารับราชการแผนกธุรการทั่ว ๆ ไป

2. แผนกภาษา เป็นแผนกที่กำหนดให้เรียนเน้นหนักไปทางด้านของภาษาต่างประเทศ ส่วนวิชาอื่น ๆ จะเรียนน้อยลง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาแผนกนี้สามารถศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ในต่างประเทศได้

3. แผนกวิทยาศาสตร์ เป็นแผนกที่กำหนดให้เรียนเน้นหนักไปทางด้านวิทยาศาสตร์ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาแผนกนี้ สามารถศึกษาต่อในวิชาแพทย์ ทหาร และวิศวกรรม เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นแผนกดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาในแผนกที่ตนถนัดและสนใจ เป็นการเตรียมในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

สรุปโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

โครงการศึกษา พ.ศ. 2464 เป็นโครงการที่ได้แก้ไขจากโครงการศึกษา พ.ศ. 2456 และ พ.ศ. 2458 โดยที่เน้นให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่สภาพ พร้อมกับสอดคล้องกับการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 โครงการศึกษา พ.ศ. 2464 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 สาย คือ

1. สายสามัญศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ
 - ก. ประถมศึกษาหลักสูตร 3 ปี
 - ข. มัธยมศึกษาหลักสูตร 8 ปี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนต้น 3 ปี
 - ตอนกลาง 3 ปี
 - ตอนปลาย 2 ปี
2. สายวิสามัญศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ
 - ก. ประถมวิสามัญหลักสูตร 2 ปี รับผิดชอบนักเรียนชายที่จบประถม 3 ของสายสามัญ
 - ข. มัธยมวิสามัญ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - มัธยมวิสามัญขั้นต่ำ รับผิดชอบนักเรียนชายที่จบประถมศึกษาวิสามัญ หรือนักเรียนหญิงที่จบประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ของสายสามัญ
 - มัธยมวิสามัญขั้นกลาง รับผิดชอบนักเรียนซึ่งจบมัธยมวิสามัญขั้นต่ำ หรือรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาสายสามัญตอนต้น (ม.3)
 - มัธยมวิสามัญขั้นสูง รับผิดชอบนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาวิสามัญขั้นกลาง หรือนักเรียนที่จบมัธยมสามัญตอนกลาง (ม.6)
 - ค. วิสามัญศึกษาชั้นปริญญา (อุดมศึกษา) รับผิดชอบมัธยมศึกษาวิสามัญขั้นสูง หรือรับผู้ที่จบมัธยมศึกษาสายสามัญตอนปลาย (ม.8)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการศึกษา พ.ศ. 2464 นั้นมีขึ้นเพื่อเพิ่มเติมให้นักเรียนที่สอบไล่ได้มัธยมสามัญตอนต้นแล้ว เรียนมัธยมสามัญตอนกลางอีก 3 ปีได้

แต่ถ้าไม่เรียนต่อมัธยมวิสามัญชั้นกลางเมื่อสอบได้ ม.6 สามารถโอนไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นสูง หรือเข้าเรียนชั้นประกาศนียบัตรของมหาวิทยาลัย ที่รับเข้าเรียนชั่วคราวได้ และสำหรับผู้ที่จะเรียนชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัย จะต้องเรียนมัธยมสามัญตอนปลาย คือ ม.7 และ ม.8

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ได้มีประกาศใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ด้วย

1.2.

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

แผนการศึกษาชาติฉบับนี้มีแนวคิดในการจัดการศึกษาบางส่วนต่างไปจากเดิม มีการกำหนดให้การศึกษาในระดับประถมศึกษาเรียน 6 ชั้น คือ ชั้นประถมสามัญ 4 ชั้น ประถมวิสามัญ 2 ชั้น ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ มัธยมต้น และมัธยมปลาย ให้เรียนตอนละ 4 ปี ในชั้นมัธยมปลายจะมีทั้งสายสามัญและสายวิสามัญ จัดการศึกษาแบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ สำหรับชั้นมัธยมปลายสายสามัญจัดให้มีการสอนแผนกต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. แผนกอักษรศาสตร์ (แผนกภาษาเดิม) เมื่อเรียนสำเร็จแล้วสามารถเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และอักษรศาสตร์ เป็นต้น แผนกนี้กำหนดให้เรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา

ข. แผนกวิทยาศาสตร์ เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว สามารถเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนมัธยมปลายสายวิสามัญจัดให้มีการสอนแผนกต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. แผนกกลีกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เมื่อเรียนสำเร็จแล้วผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพตามสาขาที่เรียนมา

ข. แผนกวิชาช่างฝีมือ เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพด้านการฝีมือต่าง ๆ ได้ตามที่ได้ฝึกฝนมา

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 มีการกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เรียนใน

ระดับมัธยมศึกษาเช่นเดียวกับแผนเดิม (11-18 ปี) แต่ยกเลิกแผนกลางของมัธยมปลายเท่านั้น แผนนี้ใช้เป็นกรอบการจัดการศึกษาจนถึงปี พ.ศ.2479 จึงได้มีการประกาศแผนฉบับใหม่

สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 สรุปได้ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาอย่างพอเหมาะ และสมควรแก่คุณภาพของแต่ละบุคคล เพื่อการประกอบอาชีพและทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมือง
2. เพื่อการอาชีพของคน กุลบุตรกุลธิดาควรจะได้รับการศึกษา ทั้งสายสามัญและวิสามัญ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ตามที่กำหนดไว้เป็นขั้น ๆ
3. เพื่อความสมบูรณ์แห่งประชาชน จึงได้จัดการศึกษาให้ครบทั้ง 3 ส่วนอย่างพอเหมาะพอควร คือ
 - จริยศึกษา อบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม
 - พุทธศึกษา ให้มีสติปัญญาความรู้
 - พลศึกษา ฝึกหัดให้มีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง
4. รัฐย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิในการให้การศึกษาแก่พลเมือง รัฐมีอำนาจควบคุมการอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนราษฎร์
5. สำหรับชั้นประโยคประถมบริบูรณ์ชายและหญิงมีด้วยกัน 6 ชั้นแบ่งเป็น
 - ประถมสามัญ 4 ชั้น (ป.1-4) ซึ่งเป็นภาคบังคับ
 - ประถมวิสามัญ 2 ชั้น (ป.5-6) นักเรียนคนใดมีสติปัญญาดีมีทุนทรัพย์ ก็จะได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังจากสอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว นอกนั้นสามารถเรียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เพื่อจะได้มีความรู้ด้านอาชีพ

สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 2 ตอน คือ

- มัธยมศึกษาตอนต้นมี 4 ชั้น (ม.1-ม.4)
- มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ 4 ชั้น (ม.5-ม.8) ซึ่งรับผู้จบชั้น
ม.4

สำหรับผู้จบ ม.4 ถ้าไม่ต่อในมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญอาจต่อ
ทางสายวิสามัญแผนกต่าง ๆ ได้ ส่วนระดับอุดมศึกษา (ระดับมหาวิทยาลัย) รับ
ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

จะเห็นได้ว่าแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 นี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น
2 ประเภท คือ

ก) สำคัญศึกษาประกอบด้วยชั้นประถมศึกษา 4 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น
4 ปี มัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 5 ถึงปีที่ 8

ข) วิสามัญศึกษา เป็นการเน้นการศึกษาด้านวิชาชีพ
แผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 5 ปี เป็น 6 ปี
คือประถมสามัญ 4 ปี และประถมวิสามัญอีก 2 ปี

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479

ในแผนการศึกษาฉบับนี้ จัดการศึกษาระดับมัธยมแยกจากกันเป็น 2
ประเภท คือสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาระดับมัธยมประเภท
สามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในวิชาที่เป็นพื้นฐานความรู้ทั่ว ๆ ไป เป็น
ความรู้เพิ่มเติมให้ผู้เรียนที่สำเร็จชั้นประถม 4 ปีมาแล้ว มีสอนระดับมัธยมต้น 3 ปี
และมัธยมปลาย 3 ปี สำหรับผู้ที่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ต้องเรียนเพิ่มเติม
ในชั้นเตรียมอุดมอีก 2 ปี ซึ่งการศึกษาระดับนี้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้จัดสอนเอง

ส่วนอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในวิชาที่ใช้ประกอบอาชีพ โดย
รับนักเรียนที่สำเร็จประโยคประถมศึกษา มัธยมต้น และมัธยมปลายทุกระยะ

เมื่อถึงปี พ.ศ.2480 ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรใหม่ หลักสูตรมัธยม
ต้นกำหนดเนื้อหาให้เรียน 12 วิชา ได้แก่ วิชาหน้าที่ศีลธรรม วิชาภาษาไทย

วิชาภาษาต่างประเทศ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ วิชาวาดเขียน-การฝีมือ-การเรือน วิชาขับร้อง วิชาสุขศึกษา วิชาพลศึกษา และวิชาลูกเสือหรือวิชาอนุภาค ส่วนหลักสูตรมัธยมปลายกำหนดเนื้อหาให้เรียน 10 วิชา เหมือนระดับชั้นมัธยมต้น ยกเว้นวิชาขับร้องและวิชาสุขศึกษา

สำหรับชั้นเตรียมอุดมศึกษา มีผู้นิยมเรียนกันมากจนกระทั่งสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่สามารถจัดได้อย่างทั่วถึง รัฐจึงให้กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับนี้แทนสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษานี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.7-8) ของแผนการศึกษา พ.ศ.2464 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2471 มีส่วนแตกต่างเฉพาะตรงที่ไม่มีแผนกกลางเท่านั้น โดยมีแผนกภาษาและวิทยาศาสตร์ แผนการศึกษา พ.ศ.2479 ใช้เป็นกรอบการจัดการศึกษาถึง พ.ศ.2494 ก็มีการประกาศใช้แผนการศึกษาฉบับใหม่

สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479

แผนการศึกษานี้ กำหนดให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองดีตามระบอบรัฐธรรมนูญ โดยลดการศึกษาภาคบังคับเหลือเพียง 4 ปี พร้อมกับนั้นได้จัดโรงเรียนอาชีพที่รับนักเรียนที่จบจากสายสามัญศึกษาทุกระยะโดยต้องจบชั้นประโยคก่อน และลดชั้นมัธยมศึกษาลงเหลือ 6 ปีแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

1. มัธยมศึกษาตอนต้น เริ่มตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. มัธยมศึกษาตอนปลาย เริ่มตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

พร้อมกับนั้นจัดให้มีชั้นเตรียมอุดมศึกษาขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แห่งเดียว หลักสูตร 2 ปี แบ่งออกเป็น 2 แผนก คือแผนกอักษรศาสตร์ และแผนกวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งยกเลิกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7-8 และมีการประกาศใช้หลักสูตรสามัญศึกษาฉบับต่าง ๆ

การเปรียบเทียบระดับชั้นที่มีในหลักสูตรสามัญศึกษาในช่วง พ.ศ.2456
-2488 กับหลักสูตรปัจจุบัน (พ.ศ.2521) (ดวงจันทร์ เดียววิไล 2531 : 320)

ชื่อหลักสูตร	พ.ศ.	ระดับชั้นที่มีในหลักสูตร	เทียบกับปัจจุบัน
หลักสูตรหลวง หลักสูตรสามัญศึกษา	2456	ประถมศึกษา สามัญ 3 ปี (หญิง) พิเศษ 5 ปี (ชาย) มัธยมศึกษา ต้น 3 ปี (หญิง) ปลาย 3 ปี (หญิง) มัธยมศึกษา ต้น 3 ปี (ชาย) กลาง 3 ปี (ชาย) ปลาย 2 ปี (ชาย)	ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6
ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา	2464	ประถมศึกษา หญิง 3 ปี ชาย 5 ปี มัธยมศึกษา ต้น 3 ปี (หญิง) ปลาย 3 ปี (หญิง) มัธยมศึกษา ต้น 3 ปี (ชาย) กลาง 3 ปี (ชาย) ปลาย 2 ปี (ชาย)	ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ชื่อหลักสูตร	พ.ศ.	ระดับชั้นที่มีในหลักสูตร	เทียบกับปัจจุบัน
หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พ.ศ. 2471	2471	มัธยมศึกษา แผนกกลาง แผนกภาษา แผนกวิทยาศาสตร์	มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ในช่วง พ.ศ. 2456-2488 เป็นช่วงที่การศึกษาอย่างใหม่ แพร่หลายไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ รัฐบาลเริ่มเล็งเห็นว่า การที่จะชักจูงคนเข้ารับราชการหรือเป็นข้าราชการนั้น จะทำให้กำลังคนในท้องถิ่นนั้นขาดแคลน จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการปลูกฝังให้พลเมืองมีความรู้ในเรื่องการทำมาหากิน สามารถเลี้ยงชีพตามท้องถิ่นพื้นเพของตนได้ เช่น การเกษตรกรรม กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์กรรม แต่ก็ยังมีการปลูกฝังด้านธรรมจริยา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การศึกษาในช่วงนี้ยังคงแบ่งเป็น

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

และยังเพิ่ม ประถมวิสามัญ

มัธยมวิสามัญ (สายอาชีพ)

พร้อมกันนี้ได้ขยายการศึกษาออกไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ มีความต้องการครูเพิ่มขึ้น และครูที่จะสอนวิชาอาชีพด้วย ช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการพัฒนาอาชีพ ต้องการครูเพื่ออบรมให้ประชาชนมีความรู้ด้านอาชีพที่จะประกอบอาชีพต่อไปได้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

สังคมไทยสมัย พ.ศ. 2494 เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เพราะเป็นช่วงระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองรัฐจึงประกาศใช้แผนการศึกษาฉบับนี้ขึ้นแทนฉบับเดิม

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

ก. มัธยมศึกษาสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาสามัญต่อจากประถมศึกษาพร้อมทั้งมีการฝึกหัดทำงานด้วย เนื้อหาวิชาที่เรียนเป็นความรู้เบื้องต้นของพลเมืองซึ่งเน้นหัตถศึกษา จัดการศึกษาเป็น 3 ชั้น ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ข. มัธยมวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อชั้นเตรียมอุดมศึกษา จัดเป็น 2 ตอน จำนวน 6 ปี ได้แก่ ชั้นมัธยมวิสามัญตอนต้นปีที่ 1-3 และมัธยมวิสามัญตอนปลายปีที่ 4-6

ค. มัธยมอาชีพศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาเฉพาะที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยรับนักเรียนที่สมัครใจเรียนทางด้านอาชีพจากผู้สำเร็จประถมศึกษา มัธยมศึกษาสามัญศึกษา หรือมัธยมวิสามัญ มัธยมอาชีพศึกษาดำเนินการศึกษาเป็น 2 ตอน ตอนต้น 3 ปี และตอนปลาย 3 ปี

ในปี พ.ศ. 2498 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาชั้นใหม่โดยเน้นแนวทางศึกษาแบบพิชฌนาการ กล่าวคือเป็นแนวการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ลดการท่องจำ และให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย ดังนั้นหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาหลักสูตรใหม่นี้จึงมีวิชาเลือกมากขึ้นโดยจัดไว้ในแผนกภาษา และแผนกวิทยาศาสตร์เช่นเดิม นอกจากนี้ยังนำระบบการวัดผลแบบบอเมริกกันเข้ามาใช้ด้วย โดยแบ่งเนื้อหาให้เรียน เนื้อหาใดเมื่อจัดการสอบแล้ว จะไม่นำเนื้อหานั้นมาให้สอบใหม่อีก ซึ่งระบบการสอบนี้ปรับให้สอดคล้องกับระดับอุดมศึกษา

แผนการศึกษา พ.ศ. 2494 ได้ใช้เป็นกรอบการจัดการศึกษาของชาติ

มาถึง พ.ศ.2503 จึงได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่

สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 มีความมุ่งหมายแบ่งองค์ประกอบ
ทางการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนคือ

พุทธศึกษา

จริยศึกษา

พลศึกษา

หัตถศึกษา

พร้อมกันนี้ใช้คำว่าอนุบาลแทนคำว่า มูลศึกษา และกำหนดให้เด็กอยู่ใน
โรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นอย่างน้อย มีการขยายการศึกษาภาคบังคับ
จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบ่งมัธยมศึกษาออกเป็น 3 สายคือ

สายสามัญ

สายวิสามัญ

สายอาชีพศึกษา

เริ่มมีการศึกษาพิเศษและการศึกษาผู้ใหญ่โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาอย่างพอเหมาะแก่
สภาพทุกคน ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีพละนาามัยที่สมบูรณ์
มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพได้อย่างดี และจิตใจที่เป็นนักประชาธิปไตย
2. เด็กจะต้องได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15
เป็นอย่างน้อย เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและจะได้เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป
ในอนาคต
3. เด็กจะต้องได้รับการเรียนรู้และพยายามหาความรู้ เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อไปในอนาคตข้างหน้า
4. การจัดการศึกษาได้จัดการศึกษาเป็น 4 ส่วน ที่เหมาะสมกันคือ
 - จริยศึกษา โดยให้มีวัฒนธรรมที่ดีงาม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม

มากกว่าส่วนตน

- พลศึกษา โดยให้มีร่างกายที่แข็งแรงและอนามัยที่สมบูรณ์รวมถึงการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
- พุทธิศึกษา โดยให้มีปัญญา ความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน
- หัตถศึกษา โดยให้มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน รู้จักการใช้มือปฏิบัติงานที่ดีเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 มีความมุ่งหมายเด่นชัดแตกต่างจากแผนอื่น ตรงที่มีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่เอกลักษณ์ ซึ่งเป็น การแสดงว่าผู้ที่มีภูมิปัญญาสูงควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้เรียนสูง ๆ ขึ้นไป แม้ว่าบางคนอาจจะขาดแคลนทุนทรัพย์ รัฐพึงช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาให้ตามความเหมาะสม

การจัดการมัธยมศึกษาในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ เป็นการจัดการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษาหลักสูตร 7 ปี (ประถมต้น 4 ปี ประถมปลาย 3 ปี) โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ หรือให้มีพื้นฐานความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิต หรือเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้น การมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย และมี 2 ประเภท คือ สายสามัญและสายอาชีพ

การจัดมัธยมศึกษาสายสามัญ เพื่อให้ความรู้ทั่วไป ส่วนสายอาชีพนั้น เพื่อให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การจัดมัธยมศึกษาสายสามัญ แบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ชั้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ชั้น หลักสูตรมัธยมศึกษาสายสามัญ ทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั่วไปอันเหมาะสมกับวัยและสภาพของสังคม ให้มีโอกาสสำรวจหาความสนใจหรือความถนัด เพื่อจะได้ส่งเสริมให้ถูกทางต่อไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 30

ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ให้เรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา และพลานามัย ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 แผนก คือ แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ และแผนกทั่วไป และกำหนดให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เช่นเดียวกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาสายอาชีพนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพหรือให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะศึกษาในด้าน อาชีพที่สูงขึ้นไปอีก หลักสูตรมัธยมศึกษาสายอาชีพแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนต้น และตอนปลาย กำหนดให้ระยะเวลาเรียนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มี 3 ปี ให้เรียน 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์แยกเป็นวิชาชีพ 17 ชั่วโมง วิชาสามัญ จำนวน 18 ชั่วโมง ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ กำหนดให้เรียน 3 ปีเช่นเดียวกัน ให้เรียนวิชาสามัญ 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเรียนวิชาชีพ 23 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ผู้เรียนมีสิทธิ์สมัครสอบมัธยมศึกษา ตอนปลายในแผนกทั่วไปได้

อย่างไรก็ตามผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสายสามัญออกไป ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากขาดทักษะวิชาชีพ เพื่อช่วยลดปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดให้มีโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยม แบบประสมขึ้นในปี พ.ศ. 2510 โดยเปิดสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ โครงการนี้มี ชื่อเรียกว่าโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม 1 (คมส.1) นอกจากนี้ยังมี โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม 2 (คมส.2) ซึ่งเป็นโครงการที่เพิ่มเนื้อหา วิชาอาชีพเกษตรกรรมเข้าไปในหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาคระดับ อำเภอที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจัดทั้งใน มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 ได้ใช้เป็นกรอบในการจัดการศึกษา ของประเทศจนถึงปี พ.ศ. 2520 จึงได้เปลี่ยนมาใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่

สรุปแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

มีความมุ่งหมายที่สำคัญและระดับในการศึกษาดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามแก่เอกัตภาพ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม วัฒนธรรมและมีระเบียบวินัยที่ดี รู้จักรับผิดชอบ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ มีความเป็นประชาธิปไตย และโดยเฉพาะมีความรู้ความสามารถที่จะไปประกอบอาชีพ และสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ
2. ให้เด็กได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ เป็นอย่างน้อย
3. ให้เด็กรู้จักพยายามที่จะเสาะแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไปข้างหน้า
4. การจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และแผนการปกครองประเทศด้วย โดยจัดให้มีด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
 - ข. พลศึกษา ให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจที่รู้จักเสียสละ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
 - ค. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญา เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นอย่างดี
 - ง. ทักษะศึกษา ให้มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง รู้จักหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต ข้างหน้า
5. ระดับการศึกษาในช่วงนี้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ
 - ก. อนุบาลศึกษา เป็นการอบรมเด็กเบื้องต้นให้มีความพร้อมที่จะเข้าศึกษาเล่าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป
 - ข. ประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งหมายสร้างเสริมพัฒนาการของ

เด็กโดยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐานเพื่อเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้ และการปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ประโยค คือ

- ประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น
- ประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น

ค. มัธยมศึกษา เป็นการศึกษที่ต้องอาศัยพื้นฐานระดับประถมศึกษา ก่อน จุดมุ่งหมายคือ สำรวจและส่งเสริมความสนใจและความถนัด ตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการประกอบอาชีพ หรือมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ในการดำรงชีวิตหรือเพื่อศึกษาต่อไป แบ่งออกเป็น 2 ประโยค คือ

- ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่เกิน 3 ชั้น
- ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่เกิน 3 ชั้น

ง. อุดมศึกษา เป็นการศึกษาวិชาชีพหรือวิชาการขั้นสูงต่อไป

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้แบ่งการศึกษาเป็น 4 ระดับ คือ ระดับ ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา สำหรับ ระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัยสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้มีความเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ แก่ตนเองและสังคม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา หรือจะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ไม่มีการแยกเนื้อหาวิชาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาออกเป็นสามัญศึกษา วิสามัญศึกษา หรืออาชีพศึกษาอย่างแผนการศึกษาฉบับก่อน ๆ แต่จะเปิดสอนวิชาบังคับเหมือนกัน แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาที่ตนถนัด ซึ่งทางโรงเรียนเปิดให้เป็น

วิชาเลือกที่มีความหลากหลาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 แบ่งเนื้อหา ออกเป็นกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วยภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยพลานามัย ศิลปศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ

5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

กลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้นประกอบไปด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก กำหนดให้เรียนเป็นหน่วยการเรียน และต้องเรียนไม่น้อยกว่า 85 หน่วย การเรียนจึงจะสำเร็จหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามผู้สำเร็จการศึกษาต้องผ่านวิชาบังคับภาษาไทยและสังคมศึกษา พร้อมทั้งต้องได้เข้าร่วมกิจกรรม 1 กิจกรรมต่อ 1 ภาคเรียน

ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 แบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. กลุ่มภาษา ประกอบด้วยภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอาหรับ และภาษาบาลี
2. กลุ่มสังคมศึกษา
3. กลุ่มพลานามัย ประกอบด้วยสุขศึกษา และพลศึกษา
4. กลุ่มคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
5. กลุ่มศิลปกรรม
6. กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ประกอบด้วยช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และศิลปกรรม

เนื้อหาวิชาที่เรียนจะประกอบด้วยวิชาบังคับที่เป็นวิชาสามัญ และวิชาพื้นฐานวิชาชีพ วิชาสามัญมีหลายวิชาเช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา พลานามัย และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนวิชาพื้นฐานวิชาชีพได้แก่วิชาที่สามารถนำไปประกอบ

อาชีพได้เช่น ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และคหกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวิชาเลือก ซึ่งมีทั้งวิชาเลือกตามแผนการเรียน และวิชาเลือกเสรี

สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 จะต้องผ่านเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ต้องเรียนให้ครบตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้
2. ต้องได้หน่วยการเรียนของวิชาบังคับทั้งหมด
3. ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียน
4. ต้องเข้าร่วมกิจกรรม 1 คาบต่อสัปดาห์ตลอด 3 ปี โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนดไว้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้ใช้เป็นกรอบการจัดการศึกษาของประเทศมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 ก็ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา การศึกษาของไทยเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ทั้งนี้มีจุดเน้นของการพัฒนา 4 ประการ ซึ่งจำแนกเป็นช่วงระยะเวลาได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2435-2455 เน้นการปฏิรูปบ้านเมือง

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2456-2488 เน้นการพัฒนาอาชีพ

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2489-2516 เน้นด้านความทันสมัย

ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2517-2530 เน้นการแสวงหาความเป็นตัวของตัวเอง

หรือการทำความเข้าใจตนเอง

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ในส่วนของ "ความนำ" (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2535 : 3) ได้กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานของรัฐ อันเป็นความหมายของการศึกษาไว้ว่า "รัฐมีความเชื่อพื้นฐานว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะ

ปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึง และเชื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย ทั้งยังสร้างความสมดุลกลมกลืนของการพัฒนาระหว่างด้านต่าง ๆ ได้"

จากความหมายของการศึกษาพอสรุปได้ว่า การศึกษาหมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคล ให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพของสังคม สามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้าที่สมดุลและกลมกลืนกับสภาพสังคมในทุก ๆ ด้าน

รุ่งทิวา จักรกร (รุ่งทิวา จักรกร 2526 : 31) ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาของประเทศไทยไว้ว่า ".....ปรัชญาการศึกษาของไทยควรจะต้องเกี่ยวข้องกับพัฒนาคน หรือผู้เรียนในเชิงอกงามทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น เป็นสมาชิกของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ"

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการศึกษาของไทย จะไม่ระบุชัดเจนว่าใช้แนวความคิดของปรัชญาใด แต่การพิจารณาการจัดการศึกษา จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ แล้ว พบว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมของผู้เรียน ให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา (Problem solving) เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Learning by doing) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญา Progressivism สำหรับปรัชญา Progressivism หรือ Pragmatism หรือ Instrumentalism เป็นปรัชญาที่มีกำเนิดมาจากแนวความคิดแบบ Experimentalism ของดิวอี้ (John Dewey) และรูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ได้พัฒนาเพิ่มเติมขึ้น ปรัชญานี้มีความมุ่งหมายในการพัฒนาตัวผู้เรียนให้รู้จักแก้ปัญหา (Problem solving) และผู้เรียนควรจะเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ (Learning by doing) ควรมีหน้าที่จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ และคอยเป็นพี่เลี้ยงช่วยแนะนำและส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สัญญา

รัตนวราภักษ์ 2539 : 8-9) สำหรับในด้านการปฏิบัติมีการจัดการศึกษาที่เน้น การถ่ายทอดวัฒนธรรม ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของสังคมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมที่สืบทอดกันมาแต่บรรพกาล แนวความคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญา Essentialism ซึ่งปรัชญา Essentialism นี้มีความเชื่อว่า ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทศนคติและอุดมคติของสังคม เป็นสิ่งที่จะต้องดำรงไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นหลักของวัฒนธรรมที่บุคคลในสังคม เดียวกันจะต้องรับรู้ ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงมุ่งถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม มี ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอน นักเรียนจะต้องเคารพและเชื่อฟังครู การจัดการเรียน การสอน ครูผู้สอนจะเน้นเนื้อหาให้นักเรียนได้เรียนรู้และจดจำโดยวิธีบรรยายมากกว่า การปฏิบัติ การทดสอบจะใช้เกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการเกณฑ์เดียวกัน สำหรับ นักเรียนทุกคนมากกว่าจะพิจารณาความแตกต่างเป็นรายบุคคล ฉะนั้นการแบ่งกลุ่ม ของผู้เรียนจึงนิยมแบ่งตามความสามารถนักเรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน จะจัดอยู่ในกลุ่มหรือในห้องเดียวกัน (สัญญา รัตนวราภักษ์ 2539 : 8) นอกจากนี้แล้วการจัดการศึกษาของไทย ยังได้รวมแนวคิดบางส่วนที่พิจารณาแล้วว่าดีจาก ปรัชญาการศึกษาอื่น ๆ ด้วย เช่น ในระดับประถมศึกษา มีการเน้นให้เห็นความ สำคัญของการอ่านเขียน ฝึกให้นักเรียนอ่านเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้อง กับปรัชญา Perennialism สำหรับปรัชญา Perennialism เป็นปรัชญาเน้น พัฒนาการของสติปัญญาและการใช้เหตุผลเป็นหลักสำคัญ เน้นความสำคัญของการอ่าน เขียน คำนวณ (หรือการเน้น Reading, Writing, และ Arithmetics) และเน้นเรื่องศาสนา ศีลธรรม วรรณคดี และสุนทรียภาพทางศิลป์ การเรียน การสอนจะให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ตาม ความชอบและความสนใจ ครูมีหน้าที่คอยส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถ เฉพาะตนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด (สัญญา รัตนวราภักษ์ 2539 : 8) เป็นต้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าปรัชญาการศึกษาของไทย เป็นปรัชญาที่มีแนวความคิด ผสมผสานกันระหว่างปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญา Progressivism และ Essentialism มีชื่อเรียกว่าปรัชญาผสมผสาน

(Eclecticism)

จะเห็นได้ว่าที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นพื้นฐานยิ่งสำหรับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งแผนการศึกษานี้เป็นฉบับที่ใช้เป็นแม่บทในการจัดการศึกษาปัจจุบัน ในพระบรมราชโองการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้แสดงให้เห็นความจำเป็นในการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้แสดงให้เห็นความจำเป็นในการประกาศใช้แผนฉบับนี้ว่า ".....โดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณา เห็นว่ามีความจำเป็นต้องปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพและปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยได้เจริญก้าวหน้าและสร้างความสมดุลในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 เพื่อให้เป็นแนวทางหลักสำหรับการจัดการศึกษาของรัฐ....."

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุว่าระบบการศึกษา "เป็นระบบที่ให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างสมดุล และสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศภายใต้ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"

สำหรับสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติสรุปสาระสำคัญได้คือ

1. หลักการสำคัญในการจัดการศึกษามี 4 ประการคือ

1.1 การสร้างความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรมของบุคคล

1.2 การตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติโดยถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

1.3 การก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ รู้จักพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

1.4 การสร้างความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกับการพึ่งตนเอง เป็นการประสานความร่วมมือกันในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ เพื่อพัฒนาให้ประเทศไทยมีความโดดเด่นขึ้นในประชาคมโลก

2. ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลในด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และด้านสังคม มุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนร่วมกันส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลกในทางที่เหมาะสม

3. ระบบการศึกษา เป็นระบบที่ให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างสมดุล และสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศ โดยแบ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

4. แนวนโยบายการศึกษา เป็นแนวทางปฏิบัติหลายแนวทางด้วยกัน เช่น จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กตั้งแต่ปฐมวัย จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งขยายโอกาสในการศึกษาต่อระดับมัธยมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และระดมจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เป็นต้น

5. แนวทางการจัดการศึกษา มีแนวทางการจัดการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมแนวนโยบายที่ตั้งไว้ ได้แก่ การจัดเครือข่ายการเรียนรู้ และบริการการศึกษา เพื่อป้องกันให้หลากหลายและทั่วถึง พัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสม พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ จัดให้มีการบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งสรรหา และระดมทรัพยากรตลอดจนการลงทุนเพื่อการศึกษาให้กว้างขวางทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุว่าระบบการศึกษา "เป็นระบบที่ให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างสมดุล และสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"

ระบบการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้เหมาะสมกับวัย เมื่อผู้เรียนเป็นเด็กอยู่ในช่วงปฐมวัย การศึกษาที่จัดให้เน้นการอบรมดูแล และเตรียมความพร้อมให้เด็กเพื่อจะได้รับการเรียนรู้ในขั้นต่อไป จึงไม่เน้นเรื่องวิชาการ แต่ถ้าผู้เรียนอยู่ในวัยเด็กหรือเยาวชน การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลกลุ่มนี้จะมุ่งส่งเสริมให้มีคุณธรรม มีความรู้ในด้านวิชาการและสามารถประกอบกิจการและอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ส่วนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพที่กระทำอยู่แล้วส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติตลอดจนส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ข้อมูล หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่มีประโยชน์อยู่เสมอ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และถ้าผู้เรียนเป็นบุคคลสูงอายุ การจัดการศึกษาจะมุ่งเน้นให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของวัย ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัวสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่าทั้งแก่ตนเองและสังคม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หรือหลักสูตรปี พ.ศ. 2533 ภาพรวมของหลักสูตรนี้จะแบ่งออกเป็น

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการ
2. เป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจ (อำนาจในการตัดสินใจ)
3. เป็นหลักสูตรที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
4. การวัดผลเป็นแบบอิงเกณฑ์เน้นพฤติกรรม (พัฒนากำลังคนที่เน้น

เศรษฐกิจ)

ในเรื่องจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นจะเห็นได้ว่า

1. ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน ซึ่งเป็นจุดหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
5. มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมอาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน มีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน

ในเรื่องจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายนี้จะเห็นได้ว่า

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ จุดหมายนี้เน้น

การศึกษา เพื่อพัฒนากำลังคน

3. สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ทั้งส่วนบุคคล และส่วนรวม จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน จุดหมายนี้เน้นกระบวนการ
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวมให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเท่าเทียมกัน จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ จุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการจุดหมายนี้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน
9. เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลกมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศจุดหมายที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน

จะเห็นได้ว่าจุดหมายของหลักสูตรทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย นั้นมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนเกือบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ 2535 : 8) อีกด้วย โดยกล่าวถึงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า การมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเอง ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

และสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียน

ได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกร
งานและอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปรัชญาการมัธยมศึกษาว่ามีแนว
ความเชื่อตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) และ
อัตถิภาวนิยม (Existentialism) ในส่วนที่เป็นการเรียนการสอนที่เปิดให้
นักเรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการและตามความถนัดของตนเองทั้ง
ด้านวิชาการและวิชาอาชีพ โดยถือว่าการศึกษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การมี
ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุขต้องอาศัยการเข้าใจความหมายของประสบการณ์
ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเองหรือกระทำ
ด้วยตนเองพร้อมทั้งค้นพบด้วยตนเองด้วย และในท้ายที่สุดผู้เรียนก็จะสามารถ
ตัดสินใจด้วยตนเองได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดีและสิ่งใดเหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด
ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาจึงมีเนื้อหาเปิดกว้างส่งเสริม
ให้ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจตามความถนัดและความต้องการของตนเอง

นอกจากจะพิจารณาปรัชญาการมัธยมศึกษาจากระบบการศึกษาในแผน
การศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษา ดังกล่าวแล้วยังอาจใช้แนว
นโยบายการศึกษา ซึ่งเป็นหมวดที่ 3 ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับ
การมัธยมศึกษาในหัวข้อที่ 5 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : 12) ซึ่งกล่าว
ไว้ว่า "ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึง
เร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพ
ชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น"

แนวนโยบายการศึกษาข้อที่ 5 ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐได้ให้ความสำคัญ
สำคัญกับการมัธยมศึกษามากขึ้น โดยถือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของปวงชน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วแนวความคิด
ดังกล่าวสอดคล้องกับปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) โดยถือหลักการ
จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม มุ่งสร้างสรรค์สังคมและรูปแบบของอารยธรรมที่จะ
เกิดขึ้นในอนาคต การให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อประชาชนจะได้ใช้ความรู้

ความสามารถสร้างสังคมที่ดีพร้อมและสูงส่งตามอุดมการณ์ของมนุษยชาติ

จากการที่รัฐมีนโยบายให้การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อปวงชนนั้น แสดงให้เห็นความตั้งใจของรัฐที่จะขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ประชาชน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตาม รัฐก็ยังมิได้กำหนดให้เป็นการศึกษา ภาคบังคับ

นอกจากนั้นนโยบายการศึกษาข้อหนึ่ง คือข้อที่ 9 (คณะกรรมการศึกษา แห่งชาติ 2535 : 13) กล่าวว่า "ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชน โดยทั่วไป มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสมเพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้ และ เพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ" เป็นนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ อันหมายถึงการมัธยมศึกษาด้วย ให้มีความรู้ความสามารถในภาษาไทย และธำรง รักษาวัฒนธรรมไทย เมื่อพิจารณาแล้วนโยบายข้อนี้มีแนวคิดเป็นชาตินิยม สอด คล้องกับปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งมีแนวความเชื่อในสิ่งที่เป็น สำคัญสำคัญของแต่ละสังคมอื่นเป็นสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ได้รับการกลั่นกรองมาแล้ว แต่อดีต เป็นมรดกที่ตกทอดมาจากอดีตอันยาวนาน สมควรทะนุบำรุงไว้เป็นความ ภาคภูมิใจของชาติและถ่ายทอดไปยังยุวชนรุ่นหลังสืบไป

จากนโยบายที่ใช้จัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้น สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้ (กรมวิชาการ 2534 : 1-6)

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพ

หรือการศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติ

จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

จากจุดหมายดังกล่าว การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จึงมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน มีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

นโยบายที่ใช้จัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) แล้วนั้น ยังสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้ (กรมวิชาการ 2533 : 1-6)

หลักการ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จึงมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ทั้งส่วนบุคคล และส่วนรวม

4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
 5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
 6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
 7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
 8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทักษะในการจัดการ
 9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ
- ในการดำเนินการสอนของครูผู้สอน หลักสูตรได้วางแนวดำเนินการไว้ซึ่งสรุปได้ดังนี้
1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของหลักสูตรนั้น มีวิธีเลือกให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกหลากหลาย วิชาเลือกเสรีสำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งนักเรียนจะต้องเรียนจำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ให้เลือกรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - (1) กลุ่มวิชาภาษา
 - (1.1) ภาษาไทย
 - (1.2) ภาษาต่างประเทศ
 - (2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
 - (2.1) วิทยาศาสตร์
 - (2.2) คณิตศาสตร์
 - (3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
 - (4) กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่

(4.1) พละนามัย

(4.2) ศิลปศึกษา

(5) กลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ ได้แก่วิชาอาชีพ

และวิชาเลือกเสรีสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เลือกเรียนอย่างน้อย

45 หน่วยการเรียน ให้เลือกเรียนจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่

(1.1) ภาษาไทย

(1.2) ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(3) กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่

(3.1) พละนามัย

(3.2) ศิลปะ

(4) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ได้แก่

(4.1) วิทยาศาสตร์

(4.2) คณิตศาสตร์

(5) กลุ่มวิชาอาชีพ

2. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและ

สามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง ในโครงสร้างของหลักสูตร จะมี วิชากิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความถนัดของตนเอง พร้อมทั้ง เป็นพื้นฐานในการพิจารณาเลือกวิชาที่จะเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอีกด้วย

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ โครงสร้างของหลักสูตรได้เน้นทางด้านวิชาการอย่างยิ่ง เพราะได้กำหนดว่าผู้ที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533 ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

(1) ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง จำนวน 90 หน่วยการเรียน และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

(2) ต้องได้หน่วยการเรียนวิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา

(3) ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียน

(4) ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวกาชาด หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนดไว้

ส่วนโครงสร้างของหลักสูตรสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายก็ได้เน้นทางด้านวิชาการเช่นกัน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยผู้ที่จะเรียนจบหลักสูตรต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้คือ

(1) ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างอย่างน้อย 75 หน่วยการเรียน และรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

(2) ต้องได้หน่วยการเรียนของวิชาบังคับทั้งหมด

(3) ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียน

(4) ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียนและต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

สรุปแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (หรือหลักสูตรปี พ.ศ. 2533) เป็นแผนการศึกษาฉบับที่ใช้เป็นกรอบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาในแผนนี้ยังคงแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

สำหรับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ใช้จัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังคงใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปีเช่นกัน ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 (แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2535) มีจุดเน้นอยู่ 3 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

นั้น ๆ

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ

นอกจากนี้จุดประสงค์ของหลักสูตรจะเป็นเรื่องที่สามารถของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม โดยการเน้นให้มีการปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ

การมัธยมศึกษาที่มีประวัติความเป็นมาชยาวนาน และมีความสำคัญมากไม่น้อยไปกว่าการศึกษาระดับอื่น ๆ การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่วัยรุ่นที่อยู่ระหว่างระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา นับตั้งแต่ พ.ศ. 2421 ที่มีการกำหนดโครงการศึกษาที่มีแบบแผนขึ้น การมัธยมศึกษาได้รับการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ แต่เดิมเป็นการศึกษาของกลุ่มคนที่จะประกอบอาชีพรับราชการชยาชมาถึงบุคคลที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือระดับที่สูงขึ้นไปอีก ในปัจจุบันนี้การมัธยมศึกษาจัดเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพตามแหล่งประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระได้ ควบคู่ไปกับเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป และมีลักษณะเป็นการศึกษาของปวงชนด้วย เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก การศึกษาภาคบังคับที่จะขยายออกไปอยู่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น จึงนับเป็นโอกาสอันดีของประชาชนไทยที่จะได้รับการศึกษาแบบให้เปล่าสูงขึ้น เพื่อจะได้เป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สูงขึ้นของประเทศสืบไป

อนึ่งโครงการศึกษาแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงปัจจุบันอาจสรุปเป็นแผนภูมิประกอบคำบรรยายได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษาชาติ (แผนการศึกษาชาติ)

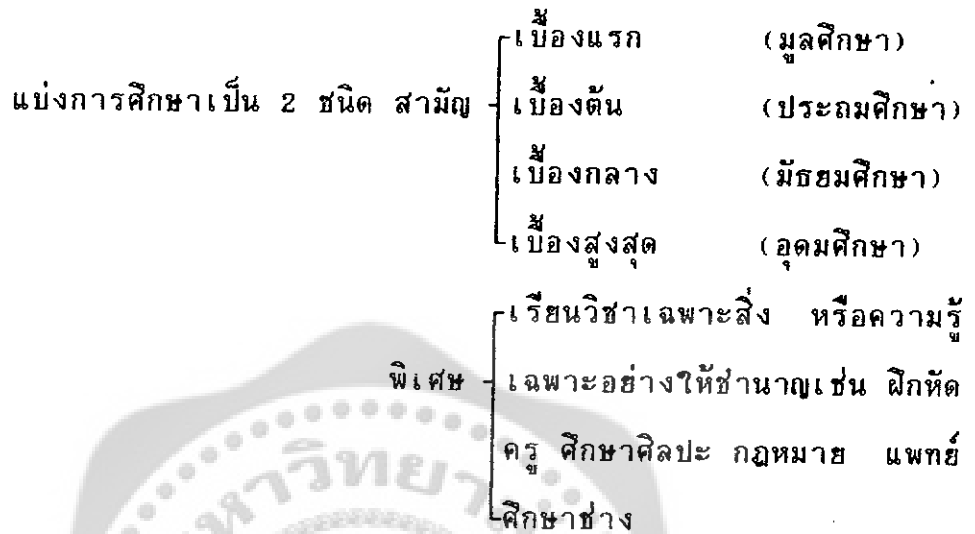
แผนการศึกษาชาติหรือเดิมเรียกว่า โครงการศึกษาชาติ จะกล่าวถึงระบบการจัดการศึกษาชั้นเรียน ลำดับอายุ และการแบ่งสายการศึกษา การที่ต้องมีการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติอยู่บ่อยๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันของโลก และเพื่อให้การศึกษาของบ้านเมืองทัดเทียมกับต่างประเทศได้ อีกทั้งเพื่อดำรงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ และตั้งแต่ พ.ศ. 2411 จนถึงปัจจุบันเรามีโครงการศึกษาชาติทั้งหมด 13 ฉบับ คือ

1. โครงการศึกษา	พ.ศ. 2441
2. โครงการศึกษา	พ.ศ. 2445
3. โครงการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2450
4. โครงการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2452
5. โครงการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2456
6. โครงการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2458
7. โครงการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2464
8. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2475
9. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2479
10. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2494
11. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2503
12. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2520
13. แผนการศึกษาชาติ	พ.ศ. 2535

ต่อไปนี้เป็นแผนภูมิแสดงโครงการศึกษาชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึง

ปัจจุบัน

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2441

การศึกษาสามัญและพิเศษจัดโรงเรียนเป็นแบบแผนดังนี้

1. โรงเรียนมูลและประถมศึกษาเบื้องต้นแบ่งเป็น
 - ก. โรงเรียน ก ข ม โน และ ดินเตอร์การ์เต็น อายุภายใน 7 ปี
 - ข. โรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นต่ำ นับเป็นประโยค 1 อายุภายใน 10 ปี
 - ค. โรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นสูง นับเป็นประโยค 2 อายุภายใน 12 ปี
 - โรงเรียนมัธยมศึกษาไทยกลาง นับเป็นประโยค 3 อายุตั้งแต่ 14-17 ปี เรียน 3 ปี
 - โรงเรียนมัธยมศึกษาไทยเบื้องต้น อายุภายใน 14 ปี เวลาเรียน 3 ปี
 - โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น
 - วิทยาลัยหรือสากวิทยาลัยหรือสถานที่เรียนสูงสุด
 - โรงเรียนหรือวิทยาลัยพิเศษ
2. มัธยมศึกษาพิเศษ เรียน 5 ปี รับนักเรียนที่จบประโยคสองมาเรียน

ในโรงเรียนนายแพทย์ โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนฝึกอาจารย์ โรงเรียนพาณิชย์
สอบได้ประกาศนียบัตรการศึกษาพิเศษ

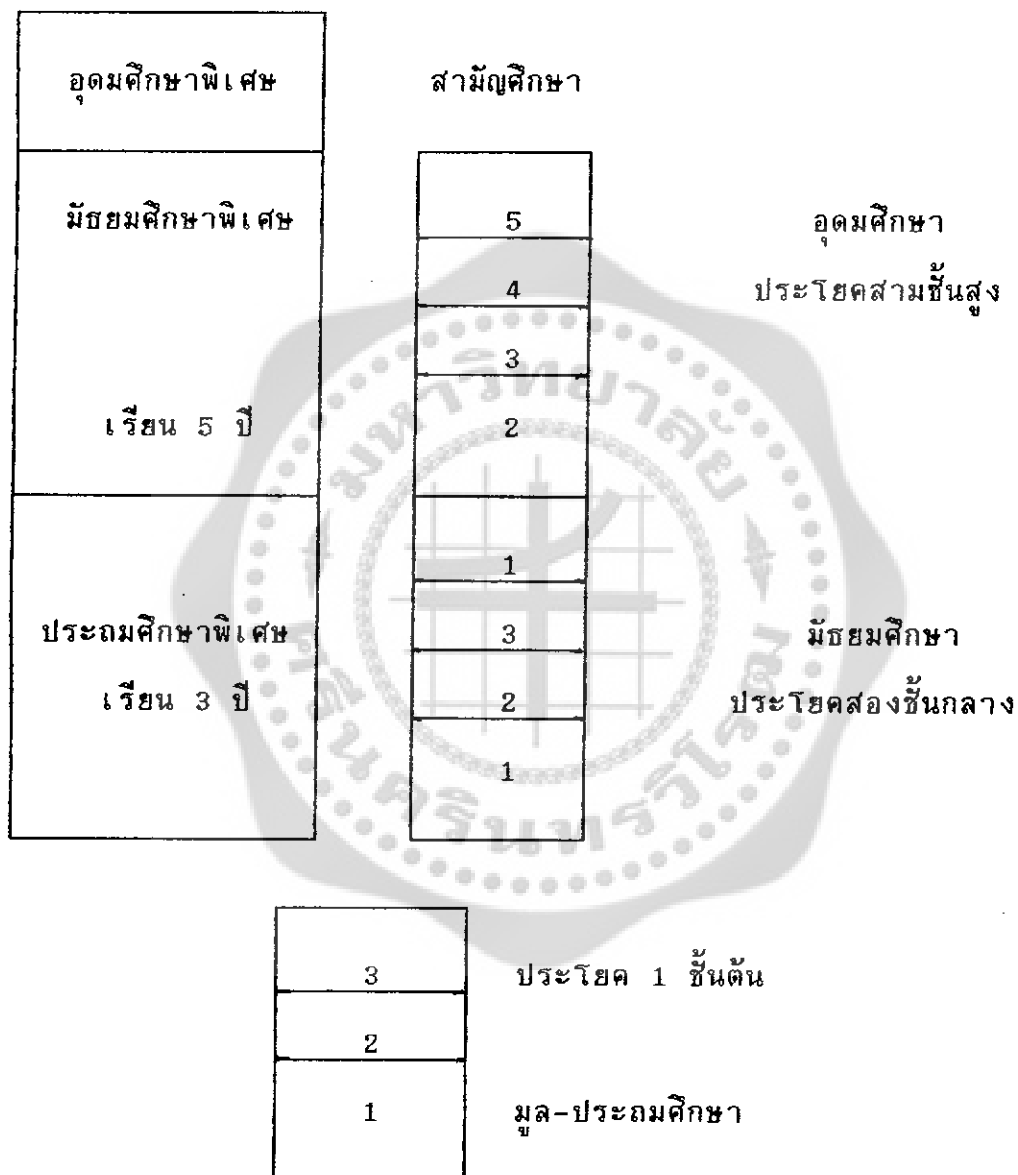
3. อุดมศึกษาพิเศษ ยังไม่มีในเมืองไทย ต้องส่งไปศึกษา ณ
ต่างประเทศ

ความมุ่งหมายอันแท้จริงของการจัดการศึกษาทั้งสองประเภทนี้ คือการ
ฝึกคนเข้ารับราชการนั่นเอง และเพียงเท่านั้น จนคนจบการศึกษามากเกินไปเกินความ
ต้องการ และไม่มีหลักฐานว่าคนเหล่านั้นประกอบอาชีพอื่นใด จึงมีการทำกิจกรรม
เพื่อจูงใจเยาวชนให้หันมาสนใจ วิชาที่ตถกกรรมอันอาจถือเป็นอาชีพได้ก็เพื่อฝึกหัด
คนเข้ารับราชการตามความประสงค์ของบ้านเมือง ซึ่งกำลังขยายการงานออก
ทุกแผนกทุกทาง แต่บัดนี้พากันนิยมการเล่าเรียนมากขึ้นแล้ว เห็นได้โดยเปิด
โรงเรียนที่ไหนก็มีนักเรียนเข้าเรียนเต็มที่นั่งหน้าที่ราชการจะหาผู้ประกอผู้ประสงค์
เข้ารับราชการใหม่ เมื่อเช่นนั้นผลซึ่งปรากฏในภายหน้าก็คือ ผู้เรียนไม่สมหวัง ถ้า
เป็นเช่นนั้นถือว่าการศึกษาให้โทษ ผู้เรียนละทิ้งเรือกสวนไร่เนา ความผิดของการ
จัดการศึกษาเช่นนี้หลายประเทศที่จัดผิดและได้หาทางแก้ไขบ้างแล้ว เช่น อินเดีย
อังกฤษ จึงได้ปฏิรูปการศึกษาเสียใหม่ให้ถูกต้อง ควรแก้ความผิดเสียแต่บัดนี้ คือ

1. จะต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นชาย (ผู้หญิงงดไว้ก่อน) ผู้มีอายุใน
เวลาเล่าเรียนได้มีโอกาสเล่าเรียนทุกคน แต่
2. จะต้องให้เรียนพอมีความรู้พอสมควรแก่อัตภาพเท่านั้น เมื่อเรียน
สำเร็จแล้วก็ออกไปหาเลี้ยงชีพตามภูมิลาเนาของตน
3. นักเรียนที่หัวแหลม ให้เปิดช่องให้ได้มีโอกาสเรียนต่อขึ้นไปจนถึง
วิชาชั้นสูงสุด

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2445

วิสามัญศึกษา

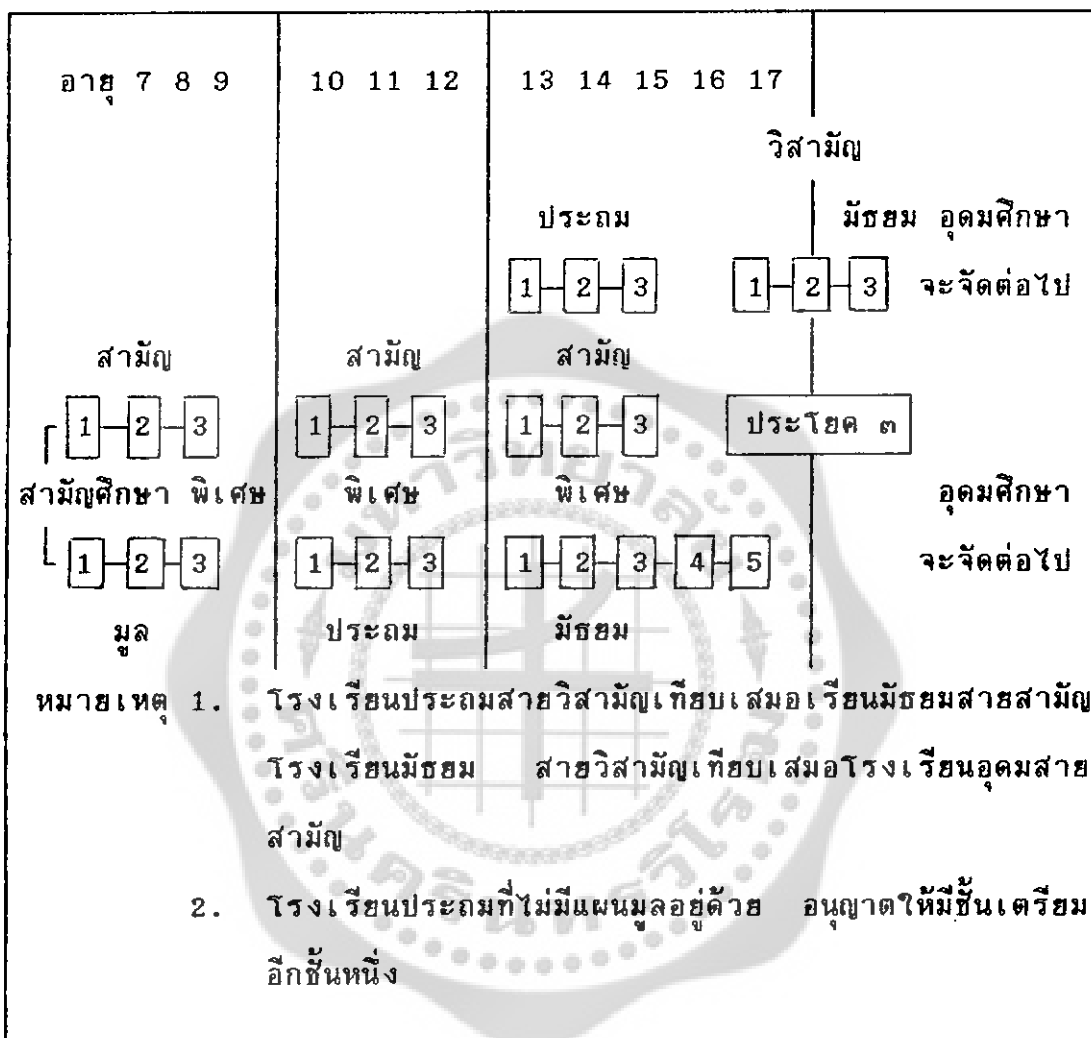

ความมุ่งหมายอันแท้จริงของการจัดการศึกษานั้น เพื่อเป็นการฝึกคน
 เข้ารับราชการนั่นเอง จนมีคนสำเร็จการศึกษามากเกินความต้องการ และไม่สามารถจะประกอบอาชีพอื่นได้นอกเหนือไปจากอาชีพราชการ ดังนั้น ในปี พ.ศ.
 2445 พระยาวิสุทธ์สุริยศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดศิลป-

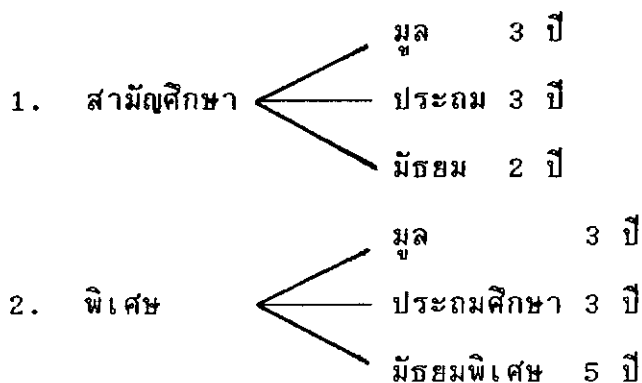
หัตถกรรมนักเรียนชั้นในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบให้โรงเรียนต่าง ๆ ส่งงานฝีมือมาร่วมแสดงด้วยเป็นจำนวนมาก และได้รับความสนใจจากคนทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจเยาวชนให้หันมาสนใจศิลปหัตถกรรมอันอาจยึดถือเป็นอาชีพ ได้ รัฐบาลจึงได้วางแผนการศึกษาชั้นใหม่ เพื่อให้คนมีความรู้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ตามอัธยาศัยของตนยิ่งขึ้น ไม่เฉพาะฝึกคนเข้าราชการเท่านั้น

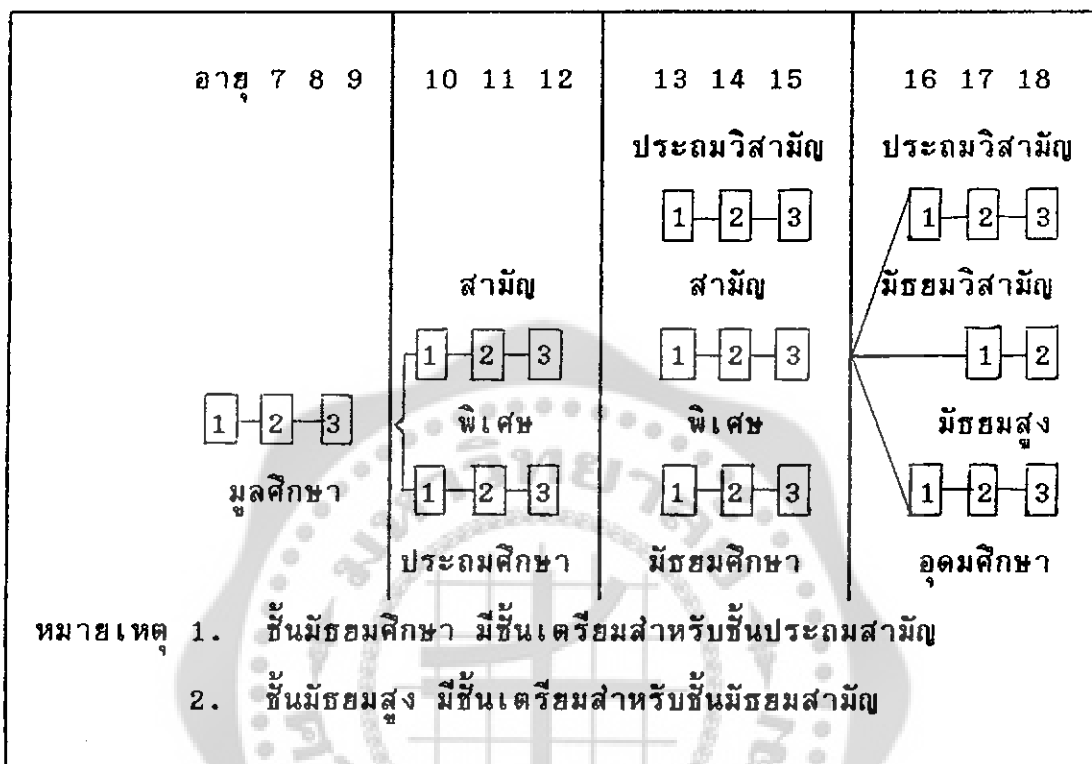
แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ.2450

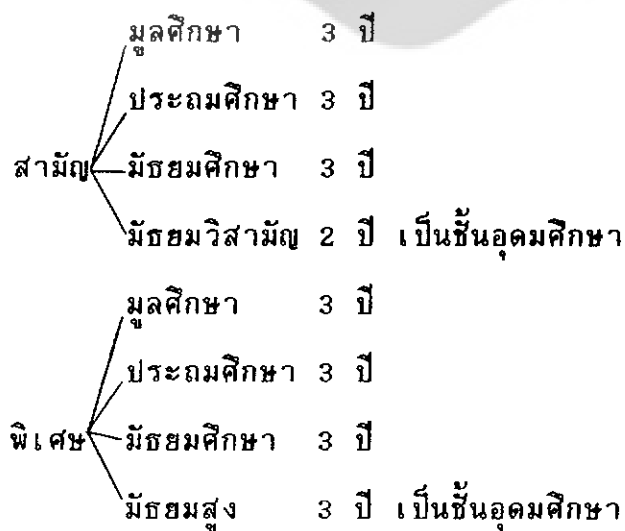
กรมศึกษาธิการได้แบ่งสามัญศึกษาเป็น

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ.2452

การศึกษาแบ่งเป็น

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2456

สามัญศึกษา

วิสามัญศึกษา

	8		ชั้นสูง	มหาวิทยาลัย
	7		ชั้นต่ำ	
ประถมศึกษา	6			
	5			
	4			
	3			
	2			
	1		ประถมศึกษา	
	ประถมศึกษา		3	
2				
1				

ตามโครงการศึกษา พ.ศ.2456 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. สามัญศึกษา ประกอบด้วยประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

1.1 ประถมศึกษา มี 5 ชั้น

ก. ชั้นประถม 1 - 8 เรียนวิชาสามัญ

ข. ประถม 4 - 5 เป็นชั้นสำหรับคนที่คิดจะไม่เรียนต่อ
มัธยมให้เรียนทางด้านอาชีพ 2 ปี

1.2 มัธยมศึกษา มี 8 ชั้น

ก. ชั้นมัธยมปีที่ 1, 2, 3 เรียกว่ามัธยมตอนต้น

ข. ชั้นมัธยมปีที่ 4, 5, 6 เรียกว่ามัธยมตอนกลาง

ค. ชั้นมัธยมปีที่ 7, 8 เรียกว่ามัธยมปลาย

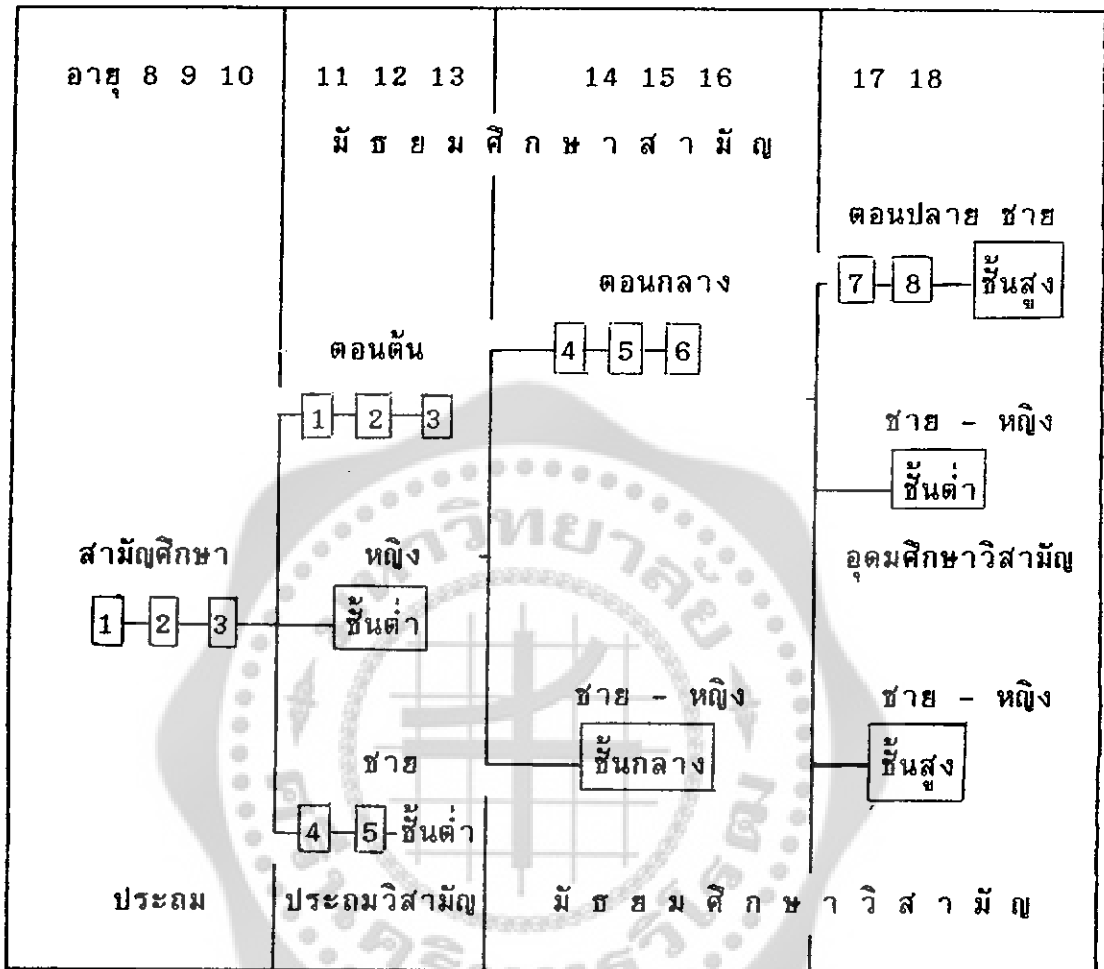
2. วิสามัญศึกษา ประกอบด้วยประถมศึกษา วิสามัญศึกษา ชั้นต่ำ ชั้นสูง และมหาวิทยาลัย ผู้จบ ม.6 จะแยกไปเรียนสามัญได้ และผู้จบ ม.8 ไปต่อวิสามัญชั้นสูงและมหาวิทยาลัยได้ การศึกษาระดับวิสามัญศึกษาเรียนโดยสมัครใจไม่เรียนก็ได้แล้วแต่ทุนและความต้องการ

ในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ใช้เวลาเรียน 5 ปี คือประถมศึกษา 3 ปี และวิชาชีพอีก 2 ปี

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในการจัดการศึกษาได้เปลี่ยนไปจากวิทยาลัยสามัญ เพื่อมุ่งให้คนเข้ารับราชการหรือเป็นเสมียนอย่างเดียว แต่เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพด้วย นอกจากนี้ในโครงการศึกษาดังนี้เห็นว่า เป็นครั้งแรกที่ใช้คำว่าการศึกษาภาคบังคับ

การเรียนในสาขานี้ยังไม่เป็นที่นิยมของคนในยุคนั้น เพราะความรู้สึกอยากรับราชการยังมีอยู่สูงมากคนทั่วไปนิยมเรียนจบ ม.6 แล้วออกไปรับราชการเป็นเสมียนมากกว่าหรือถ้าจบ ม.8 ก็ไปเข้ามหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2458

ตามโครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2458 ได้จัดการศึกษาดังนี้

วิสามัญศึกษา จัดแบ่งการศึกษาออกเป็น

1. ระดับประถมศึกษา - มีชั้นวิสามัญต่อไปในชั้น ป.4 และ ป.5
2. ระดับมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ - รับนักเรียนจบ ป.5 ไปเรียนต่อไป ชั้น ม.1, 2, 3 (สตรีจบ ป.3 ก็ไปเรียนต่อในชั้นมัธยมได้)
3. มัธยมวิสามัญชั้นกลาง - รับนักเรียนจบมัธยมสายสามัญตอนต้น 3 ปี ไปเรียนต่อ

4. มัธยมศึกษาสามัญชั้นสูง - ให้นักเรียนจบมัธยมปีที่ 6 ไปเรียน
มัธยมสูง

ตามโครงการศึกษาระดับนี้ ได้มีการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. **สามัญศึกษา** จัดให้มีความรู้วิชาสามัญ เช่น วิชาหนังสือ เลข
จรรยา ฝึกหัดกิริยาวาจาใจให้ประพฤติดี แบ่งออกเป็น
 - 1.1 ประถมศึกษา มี 3 ชั้น ป.1, 2, 3
 - 1.2 มัธยมศึกษา ตอนต้น 3 ชั้น ตอนกลาง 3 ชั้น ตอนปลาย 2 ชั้น
2. **วิสามัญ** จัดให้มีความรู้พิเศษ ซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนตามควรแก่
อัธยาศัย ไม่จำเป็นต้องเรียนให้รู้ทุกอย่างทุกคน ได้แก่ วิชาครู วิชาแพทย์ วิชา
กฎหมาย วิชาพาณิชย์ เป็นต้น แบ่งการศึกษาออกเป็น
 - 2.1 วิสามัญศึกษาชั้นต่ำ ที่มีอยู่กับประถมศึกษา 2 ปี คือ ป.4
ป.5 รับเฉพาะนักเรียนชาย เมื่อสอบได้แล้วถือว่าจบการเรียนชั้นประถม
 - 2.2 มัธยมวิสามัญชั้นต่ำ ให้นักเรียนชายที่เรียนจบ ป.5 แต่
นักเรียนหญิงยอมให้เปลี่ยนชั้นได้ เมื่อจบ ป.3 เรียนต่อมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ มีวิชา
ที่เรียนเกี่ยวกับหญิงโดยเฉพาะ มีเวลาเรียนกำหนดแต่ละประเภทวิชานั้น ๆ
 - 2.3 มัธยมวิสามัญชั้นกลาง ให้นักเรียนที่เรียนจบมัธยมสามัญ
ตอนต้น
 - 2.4 มัธยมวิสามัญชั้นสูง ให้นักเรียนที่จบมัธยมสามัญศึกษาตอน
กลาง
 - 2.5 วิสามัญศึกษาชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัย ให้นักเรียนที่เรียน
จบมัธยมบริบูรณ์ (ปีที่ 8)

พ.ศ. 2459 เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงธรรมการ
ได้เสนอแนวความคิดที่จะจัดตั้งโรงเรียนกสิกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของ
ประเทศ

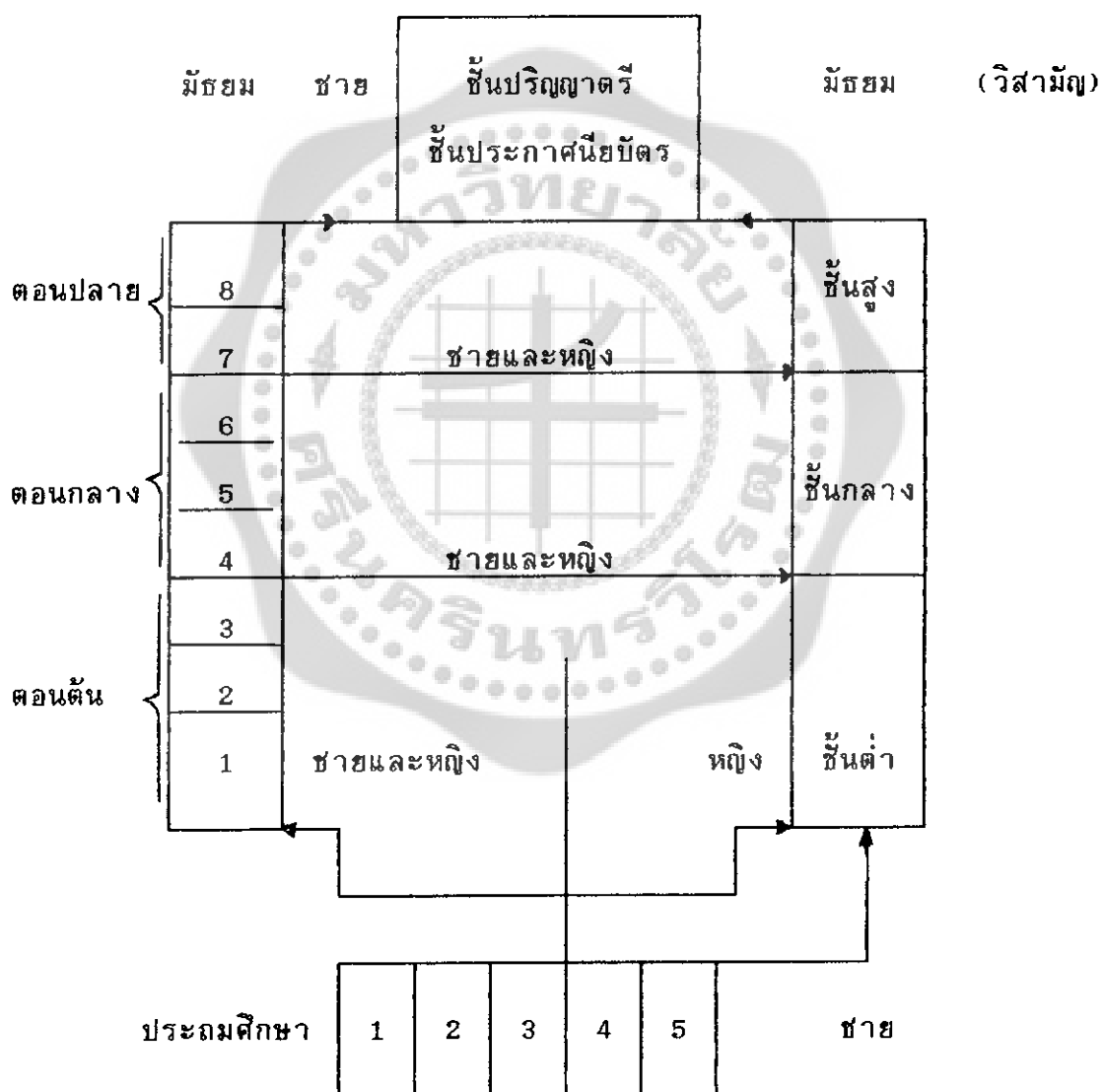
นอกจากนี้ในการศึกษาภาคบังคับ ได้กำหนดให้เก็บ เงินศึกษาพลี จาก
ชายฉกรรจ์ อายุ 18-60 ปี โดยเก็บคนละ 1-3 บาทต่อปี

แผนภูมิแสดงโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

วิสามัญศึกษา

มหาวิทยาลัย

สามัญศึกษา

ตามโครงการศึกษาฉบับฉบับนี้ ได้มีการจัดการศึกษาออกเป็น 2

ประเภท คือ

1. สามัญศึกษา จัดให้มีความรู้วิชาสามัญ เช่น วิชาหนังสือ เลข จรรยา ฝึกหัดกิริยาวาจาใจให้ประพฤติดี แบ่งออกเป็น

1.1 ประถมศึกษา มี 3 ชั้น ป.1, 2, 3

1.2 มัธยมศึกษา ตอนต้น 3 ชั้น ตอนกลาง 3 ชั้น ตอนปลาย 2 ชั้น

2. วิสามัญศึกษา จัดให้มีความรู้พิเศษซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนตามควร แก้อัตภาพไม่จำเป็นต้องเรียนให้รู้ทุกอย่างทุกคน ได้แก่ วิชาครู วิชาแพทย์ วิชา กฎหมาย วิชาพาณิชย์ เป็นต้น แบ่งการศึกษาออกเป็น

2.1 วิสามัญศึกษาชั้นต่ำ ที่มีอยู่กับประถมศึกษา 2 ปี คือ ป.4 ป.5 รับเฉพาะนักเรียนชาย เมื่อสอบได้แล้วถือว่าจบการเรียนชั้นประถม

2.2 มัธยมวิสามัญชั้นต่ำ รับนักเรียนชายที่เรียนจบ ป.5 แต่ นักเรียนหญิงยอมให้เปลี่ยนชั้นได้ เมื่อจบ ป.3 เรียนต่อมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ มีวิชา ที่เรียนที่เกี่ยวกับหญิงโดยเฉพาะมีเวลาเรียนกำหนดแต่ละประเภทวิชานั้น ๆ

2.3 มัธยมวิสามัญชั้นกลางรับนักเรียนที่เรียนจบมัธยมสามัญตอนต้น

2.4 มัธยมวิสามัญชั้นสูงรับนักเรียนที่จบมัธยมสามัญศึกษาตอนกลาง

2.5 วิสามัญศึกษาชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัย รับนักเรียนที่เรียน จบมัธยมบริบูรณ์ (ปีที่ 8)

พ.ศ. 2459 เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ได้เสนอแนวความคิดที่จะจัดตั้งโรงเรียนสิกกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของ ประเทศ

นอกจากนี้ ในการศึกษาภาคบังคับ ได้กำหนดให้เก็บ เงินศึกษาพลี จากชายฉกรรจ์ อายุ 18-60 ปี โดยเก็บคนละ 1-3 บาทต่อปี

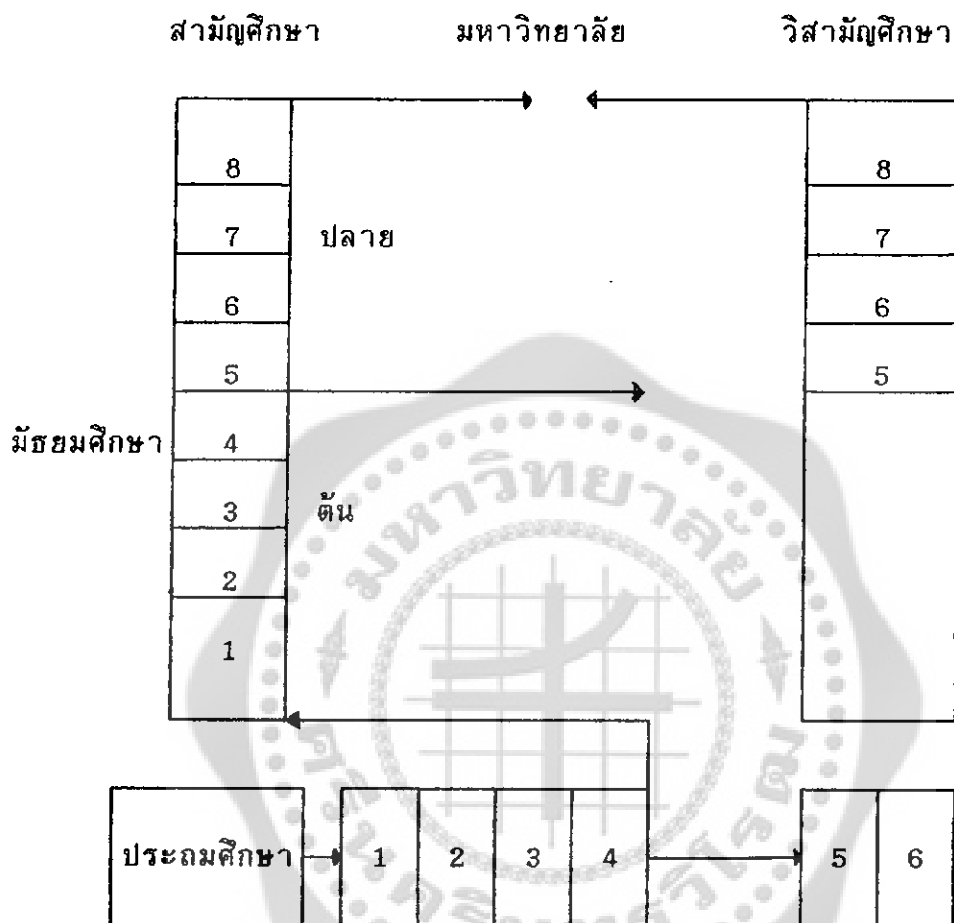
ในปี 2464 จำนวนตำบลที่ประกาศใช้ พระราชบัญญัติประถมศึกษา เพียงร้อยละ 45 เนื่องจากยังประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหา ขาดแคลนครูทั้งคุณภาพและปริมาณขาดแคลนงบประมาณ ความไม่นิยมในการศึกษา ของประชาชน ซึ่งนักการศึกษาในสมัยต่อมาได้ปรับปรุงแก้ไข

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475 คณะราษฎรได้ให้หลักการศึกษาเป็นหลักหนึ่งในหลัก 6 ประการ ในการบริหารกิจการของบ้านเมืองและประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือก เพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพของตน คือพอสมควรแก่ทุนทรัพย์และภูมิปัญญา เพื่อทุกคนจะได้ใช้ประโยชน์แก่บ้านเมือง
2. กุลบุตรกุลธิดา ควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดเป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์
3. จัดการศึกษา 3 ส่วน พอเหมาะกันคือ
 - 3.1 จริยศึกษา ฝึกอบรม ให้มีศีลธรรมอันดี
 - 3.2 พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
 - 3.3 พลศึกษา ฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์

แผนภูมิแสดงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

จากการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศไทย ในปี 2475 ซึ่งมีระยะเริ่มต้นของการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลจึงแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษา มีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นประธาน และได้มีการประกาศให้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 อันมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ชั้นประถมศึกษาภาคบังคับตัดลงเหลือ 4 ปี
2. ชั้นมัธยมศึกษา ลดลงเหลือ 6 ปี คือ มัธยมต้น 3 ปี มัธยมปลาย 3 ปี
3. มีชั้นเตรียมอุดมศึกษา หลักสูตร 2 ปีขึ้นไป สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปในมหาวิทยาลัย มี 2 แผนก คือ แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนก

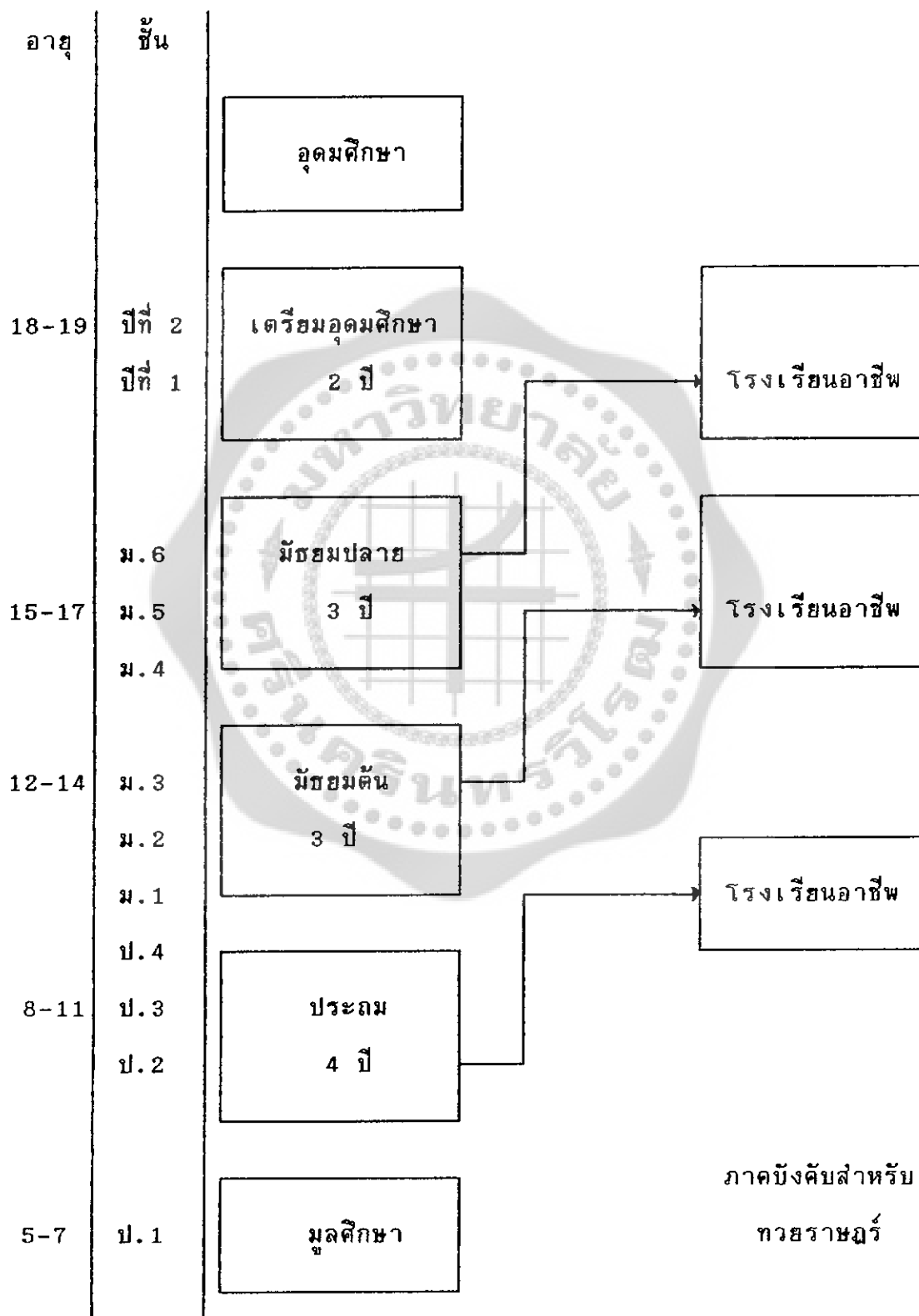
อักษรศาสตร์ (ได้ตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรกในบริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และต่อมาได้ตั้งโรงเรียนเตรียมธรรมศาสตร์ โรงเรียนเตรียมนาสร้อย เตรียมนาสรือ นักเรียนที่จะเข้ามหาวิทยาลัยทุกคน จะต้องสอบผ่าน โรงเรียนเตรียมสถานบันนั้น ๆ เสียก่อน)

4. เปิดโรงเรียนอาชีพ ทั้งขั้นต่ำและชั้นกลางทั่วประเทศ และโรงเรียนอาชีพชั้นสูง เพื่อต้องการผลิตช่างให้พอแก่ความต้องการ แต่คนไม่นิยมเรียนในโรงเรียนอาชีพขั้นต่ำเพราะ

- 4.1 มีความเชื่อกันว่า เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กปัญญาต่ำ
- 4.2 เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนมัธยมไม่ได้จึงหันไปเรียนอาชีพช่าง
- 4.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่พอ ไม่ดี เพราะตั้งขึ้นมากเกินไป
- 4.4 ครูยังขาดความชำนาญ
- 4.5 มีความเชื่อว่า อาชีพช่างเป็นอาชีพที่ต่ำ

เป็นที่น่าเสียดายว่าแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ได้ตัดการศึกษาภาคบังคับเหลือเพียง 4 ปี โดยตัดวิสามัญ 2 ปีออก โดยมุ่งหวังที่จะให้พลเมืองได้รับการศึกษาสามัญอย่างเต็มที่พร้อมที่จะได้ทำหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย จะได้พลเมืองที่จบประถมศึกษาเกินครึ่งหนึ่งของพลเมือง เพื่อทำการเลือกตั้งได้ ดังนั้น การศึกษาวิชาชีพในระดับนี้จึงถูกละเลยตั้งแต่นั้นมา

แผนภูมิแสดงแผนการศึกษา พ.ศ. 2479

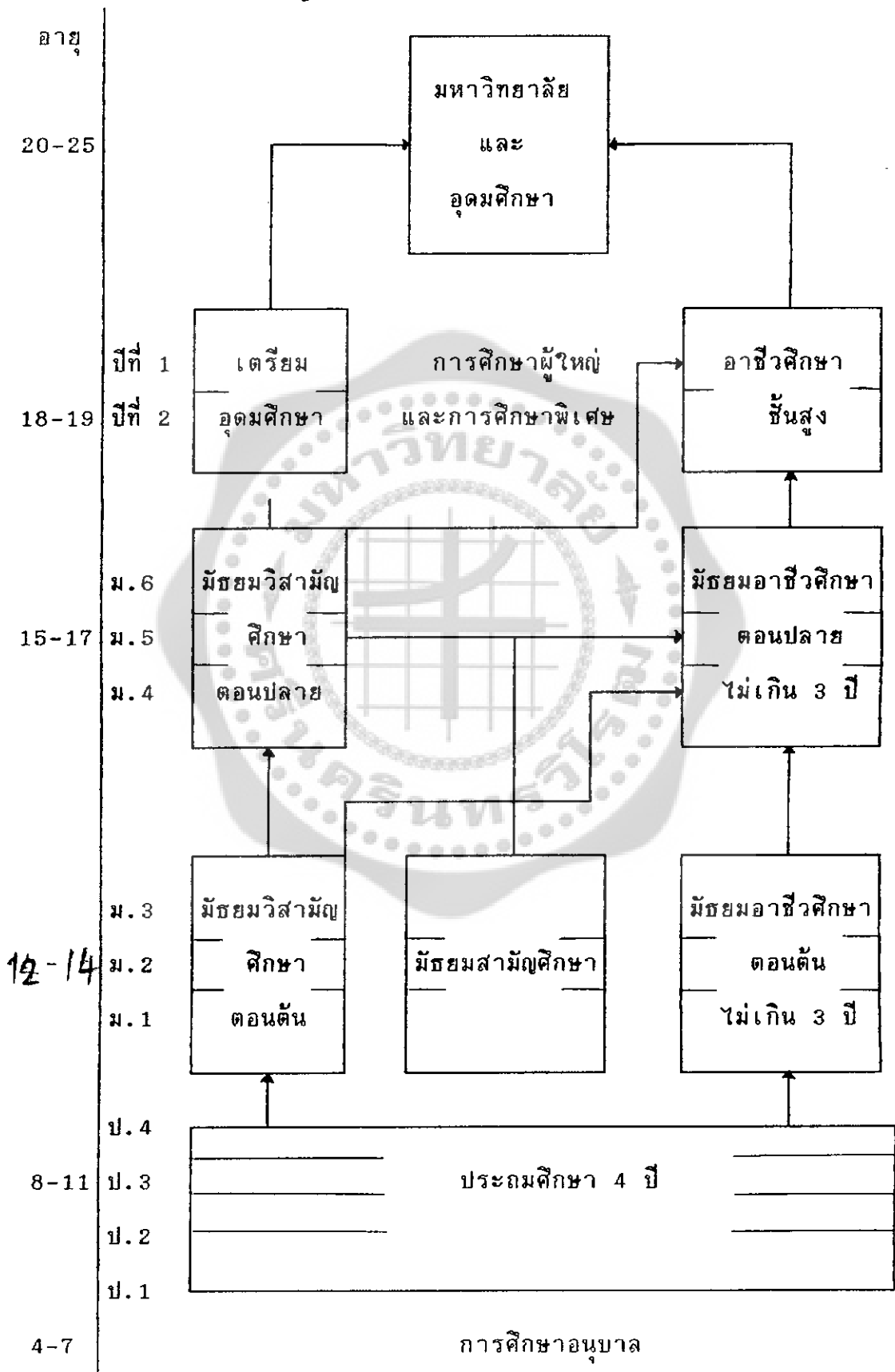
ในระยะเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง การศึกษาของชาติทุกระดับต้องชะงักลงชั่วคราว มาตรฐานทางวิชาการทรุดลงทันที จน พ.ศ. 2494 รัฐบาลจึงได้จัดแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ขึ้นอีกแบ่งความมุ่งหมายออกเป็น 4 องค์ คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษา สำหรับการศึกษาในระดับมัธยมแบ่งออกเป็น 3 สาย คือ

1. มัธยมวิสามัญศึกษา เน้นหนักทางด้านวิชาสามัญ มีมัธยมตอนต้น 3 ชั้น มัธยมตอนปลาย 3 ชั้น และเตรียมอุดมศึกษา 2 ชั้น

2. มัธยมสามัญศึกษา เรียนทั้งทางด้านสามัญและวิชาชีพเพื่อเป็นความรู้เบื้องต้น มี 3 ชั้น คือ ม.1-2-3 เมื่อจบ ม.3 แล้วอาจเรียนต่อทางมัธยมปลายสายวิสามัญหรือมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลายได้

3. มัธยมอาชีวศึกษา เน้นหนักทางด้านวิชาชีพ แบ่งออกเป็นมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้นเรียนไม่เกิน 3 ปี มัธยมอาชีวศึกษาตอนปลาย เรียนไม่เกิน 3 ปี และมัธยมอาชีวศึกษาชั้นสูงรับนักเรียนที่เรียนจบ ม.6 วิสามัญ หรือนักเรียนที่เรียนจบมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลายเรียน 3 ปี

แผนภูมิแสดงแผนการศึกษา พ.ศ. 2494

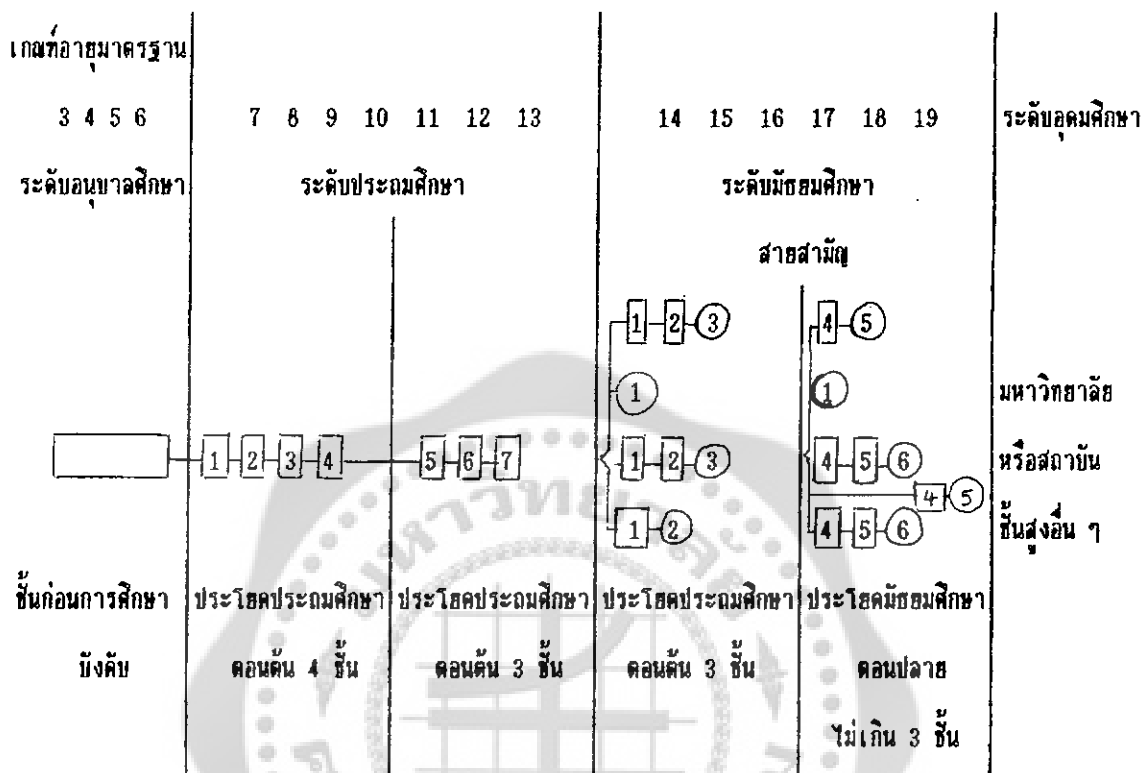

ความนิยมของประชาชน ยังให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษาในสายสามัญศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองเห็นว่าบุตรหลานของตนสามารถจะศึกษาต่อไปได้ถึงชั้นอุดมศึกษา หรือจะศึกษาต่อทางสายสามัญอาชีวศึกษาชั้นสูงก็ได้ ทำให้การศึกษาสายมัธยมสามัญตอนต้นและมัธยมอาชีวตอนต้นไม่ค่อยมีนักเรียนเข้าเรียนกัน ทั้งนี้เพราะเมื่อจบแต่ละตอนแล้วก็อาจจะศึกษาต่อไปได้ยาก เพราะการเรียนวิชาสามัญมีจำนวนชั่วโมงเรียนน้อยกว่าในสายมัธยมวิสามัญศึกษา เพราะเน้นหนักทางด้านวิชาชีพ จึงทำให้รัฐบาลวิตกกังวลอย่างยิ่งเพราะ

1. จำนวนนักเรียนสายมัธยมวิสามัญศึกษา มีมากกว่าสายมัธยมสามัญศึกษา และมัธยมอาชีวศึกษาทำให้แต่ละสายไม่สมดุลกันจัดยาก
2. สถาบันในชั้นอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดทั้งโรงเรียนเตรียมอุดม รับนักเรียนได้เพียงจำนวนจำกัดและไม่สามารถขยายได้
3. รัฐบาลต้องการช่างฝีมือ และคนที่จบการศึกษาในระดับชั้นกลางคือมัธยมเป็นจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ แต่คนส่วนมากไม่ค่อยสนใจทางโรงเรียนอาชีวศึกษา จึงทำให้ผลิตคนได้ไม่พอ

จากเหตุผลที่ประชาชนส่วนมากต้องการศึกษาทางฝ่ายวิชาการ จึงทำให้มีผู้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ขึ้นมากมาย ทั้งในกรุงและหัวเมือง เพื่อสนองความต้องการของคนส่วนมาก จึงทำให้จำนวนนักเรียนมัธยมของโรงเรียนราษฎร์มากยิ่งขึ้น

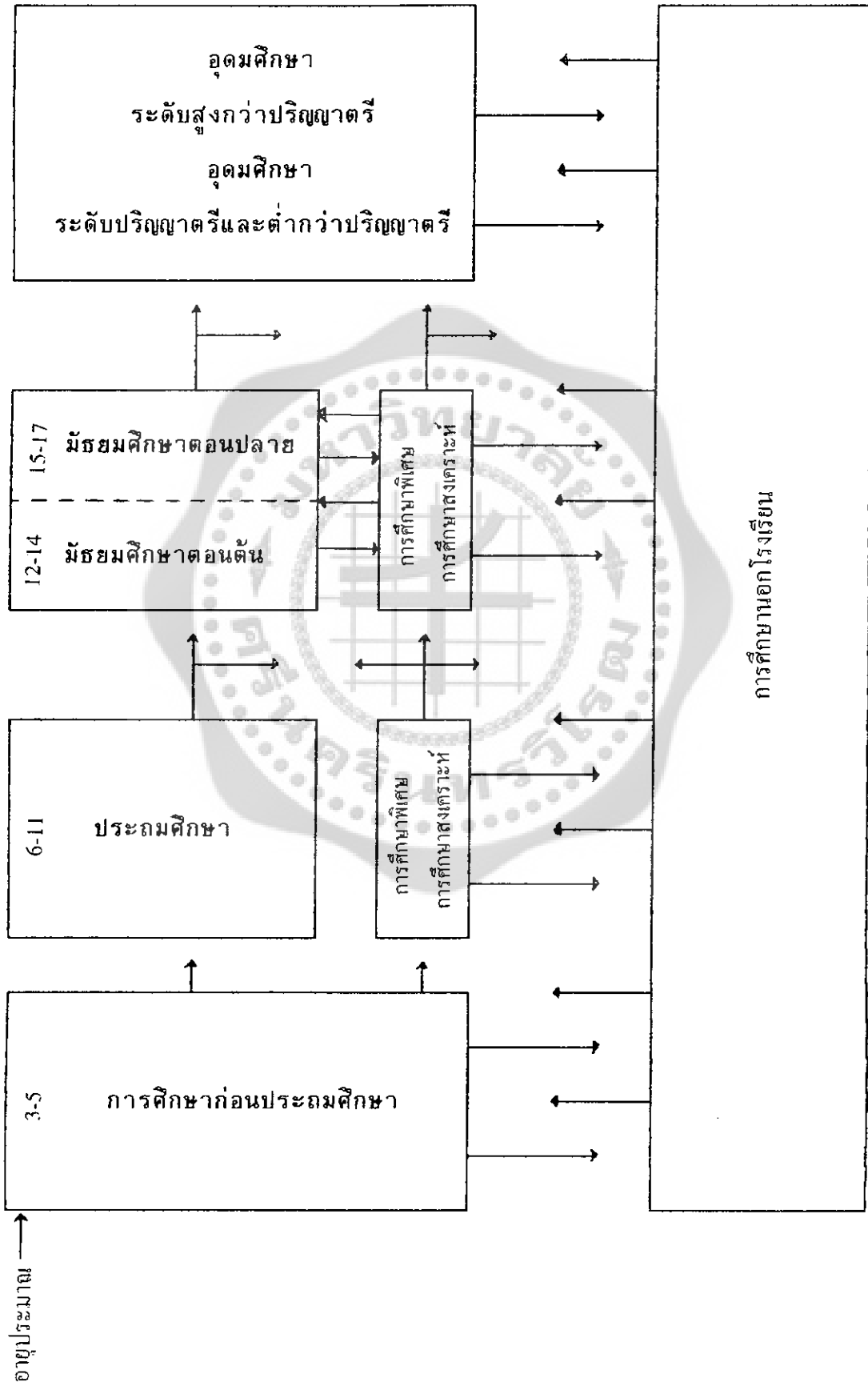
แผนภูมิแสดงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

○ จบประโยคที่พึงออกประกอบอาชีพได้

แผนภูมิระบบการศึกษาปัจจุบัน

(แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2535)

คุณวุฒิเพื่อประกอบราชการศึกษาของประเทศไทย

โครงการศึกษาชาติ และสถานการศึกษาชาติ	เลขการศึกษา ภาคบังคับ	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	หมายเหตุ
พ.ศ. 2441	-	ประมาณ 3 ปี	3 ปี	3 ปี	
พ.ศ. 2445	-	3 ปี	3 ปี	3 ปี	
พ.ศ. 2450	-	3 ปี	3 ปี	3 ปี	มัธยมศึกษา 5 ปี ไม่บอกตอนต้นและตอนปลาย
พ.ศ. 2452	-	3 ปี	3 ปี	3 ปี	
พ.ศ. 2456	-	3 ปี	3 ปี	เรียนมัธยมตอนกลาง 3 ปี เรียนมัธยมตอนปลาย 2 ปี ๗.7-8	ขึ้นปีที่ 4-5 เป็นขึ้นสำหรับศึกษาไม่เรียนต่อขึ้นมัธยม
พ.ศ. 2458	-	3 ปี	3 ปี	ตอนกลาง 3 ปี ตอนปลาย 2 ปี	เข้าศึกษาที่โรงเรียนนี้ปีที่ 4-5 เป็นการศึกษาแล้วกลับ วิชาชีพ
พ.ศ. 2464	5 ปี	5 ปี	3 ปี	ตอนกลาง 3 ปี ตอนปลาย 2 ปี	
พ.ศ. 2475	4 ปี	4 ปี	3 ปี	3 ปี เตรียมอุดมศึกษา	ไม่เรียนต่อขึ้นมัธยม ให้เรียนขึ้นปีที่ 5-6
พ.ศ. 2479	4 ปี	4 ปี	3 ปี	3 ปี	เตรียมอุดมศึกษา 2 ปี
พ.ศ. 2494	4 ปี	4 ปี	3 ปี	3 ปี	เตรียมอุดมศึกษา 2 ปี
พ.ศ. 2503	4 ปี	7 ปี	3 ปี	2 ปี	การศึกษาภาคบังคับให้เรียน 7 ปี เป็นบางท้องถิ่น
พ.ศ. 2520	6 ปี	6 ปี	3 ปี	3 ปี	
พ.ศ. 2535	6 ปี	6 ปี	3 ปี	3 ปี	แนวโน้การศึกษาภาคบังคับจะเป็น 9 ปี

บทที่ 2

สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแยกออกจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาตินี้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาด้านการศึกษา โดยตรงให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาและสอดคล้องกับแผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติมีด้วยกัน 7 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับจะมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาด้านการศึกษาในช่วงเวลานั้น ๆ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมด้วย

สำหรับโครงการศึกษา หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นกรอบนโยบายกว้าง ๆ สำหรับการจัดการศึกษา เมื่อจะปฏิบัติจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นกรอบที่แคบลงมาจากแผนการศึกษา ในระยะแรกประเทศไทยยังไม่มีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2503 จึงมีแผนพัฒนาการศึกษาฉบับแรก ปัจจุบันประเทศไทยมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติใช้มาหลายฉบับดังมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

ในแผนนี้ มุ่งที่จะเร่งรัดพัฒนาการศึกษาให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้วย มุ่งเน้นในด้านการศึกษาก่อนบังคับ วางแนวทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศชาติด้านกำลังคน โดยมุ่งพัฒนา

1. ให้เยาวชนของชาติมีระดับการศึกษาที่ดีขึ้น ให้มีความรู้ความสามารถให้มีมาตรฐานสูง เพิ่มระดับการศึกษาก่อนบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี
2. ปรับปรุงการศึกษาระดับกลางทั้งสายสามัญ และอาชีวศึกษาให้เข้มแข็ง
3. เน้นการผลิตครูและอาจารย์ให้เพียงพอและส่งเสริมให้ครูมีวุฒิสูงขึ้นด้วย

4. ส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยขยายการศึกษาระดับนี้ ไปยังส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 2 นี้ ได้มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วง แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 1 กล่าวคือยังมีเยาวชนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาส ได้รับการศึกษา รวมทั้งมาตรฐานของการศึกษายังไม่ดีพอ การผลิตผู้สำเร็จ การศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของกำลังคน ด้วยเหตุนี้นโยบายของแผน พัฒนาการศึกษาฉบับนี้จึงมุ่งพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศ ซึ่งหมายความว่าต้องการกำลังคนตลอดจนเทคนิคความรู้ในสาขาต่างๆ
2. จัดและขยายการศึกษาแต่ละระดับของประชากรในวัยเรียน
3. ปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา เช่น หลักสูตรแบบเรียน เป็นต้น เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของชาติให้สูงขึ้น
4. ส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ด้านคุณภาพและมาตรฐาน

แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

อยู่ในช่วงใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503

ในด้านการวางแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 ได้มุ่งเน้นที่จะแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะของการพัฒนาการศึกษาระดับที่ 2 และ มุ่งที่จะแก้ปัญหาด้านคุณภาพ และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทุกระดับให้พัฒนา ดีขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทุกระดับให้เป็นไปโดยประหยัดและเกิดประโยชน์ แก่สังคมมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การศึกษาภาคบังคับ
2. ให้มีการประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในด้านการ

บริหาร

3. ให้สอดคล้องกับความต้องการของระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวม
ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 3 นี้ ได้กำหนดเป้าหมายและโครงการ
ที่สำคัญไว้ดังนี้คือ

1. ระดับประถมศึกษา จะเน้นคุณภาพการเรียนการสอน ผลិតครูให้
เพียงพอในท้องถิ่นทุรกันดาร พร้อมทั้งจัดทำตำราเรียนแจกนักเรียนที่ยากจน
2. ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ เร่งปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนมัธยม
ศึกษาแบบประสมเน้นเรื่องคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมในส่วนภูมิภาค ขยายการ
ศึกษาในอำเภอที่ยังไม่มีโรงเรียนมัธยม
3. ระดับมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา จะปรับปรุงโรงเรียนอาชีวเกษตร และ
อุตสาหกรรม
4. อาชีวศึกษาระดับเทคนิค จะขยายการรับนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ
วิชาชีพชั้นสูงปรับปรุงคุณภาพของวิทยาลัยเทคนิคในภูมิภาค
5. การฝึกหัดครู จะปรับปรุงและขยายงานฝึกหัดครู ปรับปรุงหลักสูตร
การฝึกหัดครูชั้นบทขึ้นในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค
6. การอุดมศึกษา จะเพิ่มนักศึกษาในสาขาวิชาแพทยศาสตร์ เกษตร-
ศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
7. การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาพิเศษ และการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้มี
โอกาสศึกษาต่อ

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2520

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 มุ่งเน้นที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้อง
กับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดังนี้ :

1. เร่งขยายการศึกษาภาคบังคับให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่น
เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาภาคบังคับเท่าเทียมและทั่วถึงกัน โดยจัดการศึกษา

ภาคบังคับเป็น 6 ปี

2. เปลี่ยนระบบโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากระบบเดิมคือ 4:3:3:2 มาเป็นระบบ 6:3:3 กล่าวคือ จัดการประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ระบบการศึกษาล่องตัว เหมาะสมกับวัย ระดับการพัฒนาของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย

3. ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละระดับการศึกษา ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยจัดหลักสูตรและเนื้อหาสาระแต่ละระดับการศึกษาให้มีประโยชน์สมบูรณ์ในตัว มีวิชาที่ผสมผสานเข้าไว้ทุกระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับสามารถดำรงชีพได้ด้วยความมั่นใจในความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับวัยของตน

4. เร่งขยายและส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน ให้กว้างขวางในรูปแบบต่าง ๆ หลายลักษณะให้สอดคล้องกับความสนใจ ความจำเป็นและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่พลาดโอกาสเรียนในระบบเพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียนประสานสัมพันธ์กัน และประสานกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาทักษะตามความประสงค์ของแต่ละบุคคล

5. อาชีวศึกษาระดับเทคนิค ปรับปรุงหลักสูตรและขยายการรับนักเรียนระดับวิชาชีพชั้นสูงในวิทยาลัยเทคนิคในภูมิภาค

6. เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และขยายปริมาณในสาขาที่มีความต้องการและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้าง และการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางด้านวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงสร้างสรรคศิลปและวัฒนธรรมแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 นี้ได้มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคในการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและกำหนดเป็นนโยบายว่า "ให้มีการขยายประมาณและปรับปรุง

คุณภาพโรงเรียนมัธยมในจังหวัดต่าง ๆ ตามสภาพท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสัดส่วนที่เสมอภาคกัน" และ "จัดแบ่งเขตโรงเรียนตามเมืองใหญ่และตามท้องที่ต่าง ๆ โดยพิจารณาความเหมาะสมในสภาพท้องที่และระยะเวลาศึกษา" และได้กำหนดเป้าหมายอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้จบประถมศึกษาไว้เป็นร้อยละ 76.13 ในปี 2524 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผน

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2520

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 เร่งรัดพัฒนาการศึกษาในด้านปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ ความคิด และสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ รักและดำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้ตลอดจนก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีสาระสำคัญดังนี้ :

1. รัฐส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภททั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ให้ประสานสัมพันธ์กัน และให้ได้ปริมาณและสัดส่วนที่เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
2. ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทให้มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. จัดและส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งบริการการศิลป วัฒนธรรม และกีฬาพลานามัยแก่ชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
4. ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการคิดเป็น ทำเป็นและการแก้ปัญหาเป็น ตามแผนการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2520 ให้แล้วเสร็จ และมุ่งเร่งการฝึกอบรมครูประจำการผลิต และการกระจายแบบเรียน คู่มือ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้ถึงมือครู และผู้รับบริการอย่างกว้างขวางทั่วถึงและทันเวลา

5. สนับสนุนส่งเสริมและเผยแพร่การวิจัยและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยและผู้นำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

6. ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมุ่งการกระจายสถานศึกษาทางวิชาชีพให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และปรับปรุงระบบวิธีการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสมทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

7. เร่งฝึกอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมพร้อมทั้งความสำนึกในความไทยร่วมกันพร้อมกันนั้น ส่งเสริมการทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ

8. จัดและส่งเสริมนันทนาการ การกีฬา ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อให้เด็กเรียนและประชาชนมีสุขภาพ พลานามัยที่สมบูรณ์ และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

9. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งจากผู้รับโอกาสทางการศึกษา ในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษามาใช้ในการวัดการศึกษา โดยรัฐจัดสรรงบประมาณการศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งประเทศพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อมุ่งกระจายการบริการทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

10. ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดได้ภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด และมุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนให้ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 5 ยังเน้นเรื่องความเสมอภาคไว้ในวัตถุประสงค์ของการมัธยมศึกษา ดังสาระที่ปรากฏ คือ "เพื่อการกระจาย

ความเสมอภาคทางโอกาสของการเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาให้กว้างขวางขึ้น" และกำหนดเป็นนโยบายให้มีการปรับปรุงระบบการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อ โดยมุ่งให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งให้ขยายปริมาณการรับนักเรียนเข้าเรียน ในระดับมัธยมศึกษา ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ให้มากขึ้น โดยอาศัยหลักการวางแผนกำหนดที่ตั้งสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา และเน้นการกระจายโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นไปสู่ เขตชนบทที่ยากจน และเขตทุรกันดารโดยกำหนดว่าในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งสถานศึกษาจะให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดารและยากจนเป็นอันดับแรก จากเป้าหมายการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้น 250 โรงเรียน ระบุให้เป็นโรงเรียนในชนบท 120 โรงเรียน และประมาณการอัตราการเรียนต่อ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของเด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้เป็นร้อยละ 50 ในปีสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราดังกล่าวที่กำหนดไว้ต่ำกว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการขยายการศึกษา ภาคบังคับทำได้ทั่วถึง เด็กต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนถึง 6 ปี ดังนั้น เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เด็กเกินกว่าครึ่งหนึ่งจึงออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งต่างกับในอดีตเมื่อยังไม่มี การบังคับให้เรียนถึง ป.6 เด็กส่วนที่เรียนถึง ป.6 ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ตั้งใจเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา จึงทำให้อัตราการเรียนต่อค่อนข้างสูงในช่วงนั้น และกลับลดลงเมื่อการศึกษาภาคบังคับ ขยายถึง 6 ปี ฉะนั้นในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 เป้าหมายอัตราการเรียนต่อ จึงลดต่ำกว่า แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4

ในระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่ผ่านมากการเพิ่มของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มิได้เป็นไปตามนโยบายการเร่งขยายการรับนักเรียนที่กำหนดไว้ นักเรียนที่มาเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และมีแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งพบว่ามีสาเหตุใหญ่ 3 ประการคือ

1. ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว

2. ปัญหาความห่างไกล และความไม่สะดวกในการเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน

3. ปัญหาความไม่ชัดเจน ของคุณค่าการศึกษาที่เกิดขึ้น

จากการลดลงของอัตราการเรียนต่อดังกล่าว ทำให้ทุกฝ่ายเห็นว่า ถ้าปล่อยให้เป็นเช่นนั้นจะทำให้เกิดปัญหาคุณภาพของคนไทยในอนาคต จึงได้เริ่ม และ เร่งเรื่องการขยายการศึกษาระดับพื้นฐานในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 ต่อไป

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 สืบต่อเนื่องจากแผนพัฒนาระยะที่ 5 โดยจัดการศึกษาดังนี้ :

1. เร่งรัดปรับปรุง สนับสนุนและจัดการศึกษาระดับอนุบาลให้มีคุณภาพทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
2. เร่งจัดการศึกษาภาคบังคับ (ป.1-ป.6) ให้ทั่วถึงทุกคน พร้อมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพท้องถิ่น
3. มุ่งขยายระดับมัธยมศึกษาเพื่อสกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะมัธยมศึกษาตอนต้น และแนะนำอาชีพให้ผู้เรียนสามารถใช้วิชาชีพความรู้ที่เรียนไปประกอบอาชีพได้ โดยเน้นการขยายไปยังพื้นที่ที่เด็กด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
4. พัฒนาหลักสูตรระดับอาชีวศึกษา ให้ได้คุณภาพทัดเทียมกันในแต่ละระดับประเภทการศึกษา สาขาวิชาให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลาดแรงงาน และปรับหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ ระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

5. การฝึกหัดครูผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับความจำเป็นในการใช้ครูและการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศ โดยลดปริมาณการผลิตครูระดับต่ำกว่าปริญญา และปริญญาตรี ในสาขา ที่มีความต้องการน้อย พร้อมทั้งส่งเสริมให้สถาบันฝึกหัดครู เน้นบทบาทในด้านการ บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

6. พัฒนาระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการผลิต บัณฑิต วิจัยบริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมี คุณภาพประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ โดยส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน จัดการเรียน การสอนในระดับบัณฑิตศึกษา และที่เหมะสมกับความต้องการด้านพัฒนาวิชาการ ของประเทศตามความพร้อมของสถาบัน โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ

7. การศึกษานอกระบบโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่นอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้รับการศึกษาที่เป็น พื้นฐานแก่การดำรงชีวิต รู้จักคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เห็นช่องทางในการ ประกอบอาชีพ สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีคุณธรรม ศีลธรรม ได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ทันต่อเหตุการณ์ มีโอกาสพัฒนาทักษะและวิชาชีพตามความจำเป็น สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 นี้ จะเห็นได้ว่าหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้ตอบสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อการขยายการ ศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีกหลายหน่วยงานนอกเหนือจากกรมสามัญศึกษา คือ กรม การศึกษานอกโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้รับ อนุมัติให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา และในปี 2534 กรมการปกครองได้รับอนุมัติให้ดำเนินการในโรงเรียนเทศบาล และเมืองพัทยา เพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนที่อยู่ในชุมชนเมืองด้วย

ในเรื่องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 นี้ได้เริ่มมีการกล่าวถึงการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรไทย

ให้สูงขึ้นว่าเป็นสิ่งจำเป็น และระบุเป็นนโยบายว่าให้เร่งรัดจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษาในด้านการพัฒนาบุคคล และให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศพร้อมทั้งกำหนดนโยบายการให้โอกาสแก่เด็ก ในการเข้าเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชัดเจนขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา มีการระบุวัตถุประสงค์ของการมัธยมศึกษาไว้ข้อหนึ่งคือ "ขยายการมัธยมศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาในระดับนี้มากขึ้น โดยเน้นให้มีการกระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไปยังพื้นที่ที่ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ เพื่อลดความแตกต่างในเรื่องโอกาสทางการศึกษา ระหว่างพื้นที่และระหว่างเด็กที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน" และมีนโยบายที่เน้นการขยายบริการในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำเป็นพิเศษ สาเหตุที่มีการเน้นการกระจายโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น ในแผนพัฒนาการศึกษาฉบับนี้ในระยะนี้ กรมสามัญศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จึงได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการขยายโอกาสอย่างจริงจัง มีการจัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่ยากจน 38 จังหวัดขึ้น นักเรียนที่มาเข้าโรงเรียนที่อยู่ในโครงการขยายการศึกษา จะได้รับการยกเว้นเงินบำรุงการศึกษาได้รับหนังสือ ยืมเรียนและอื่น ๆ เท่าที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น ยกเว้นการแต่งเครื่องแบบ จัดหาที่พักให้ ยืดหยุ่นเวลามาเรียน เป็นต้น อันจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองและส่งเสริมให้ส่งเด็กเข้ามาเรียน

เหตุผลที่ต้องขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด คือ

1. เพื่อให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาสูงขึ้น จากระดับประถมศึกษาให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2. เป็นการลดช่องว่างความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาระหว่างเยาวชนในเมืองกับเยาวชนในชนบท

3. เพื่อให้มีผลต่อการแก้ปัญหาการว่างงานและการอพยพย้ายถิ่นฐาน
เข้าสู่เมือง ของเยาวชน และประชาชนในชนบท

4. เพื่อสนองนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 ของกระทรวง
ศึกษาธิการ ในเรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตชนบทภาคจน 38 จังหวัด
ในระยะเริ่มต้นของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 นี้ ภาวะการ
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจของประเทศอย่าง
ชัดเจนและรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม
ตลอดจนคุณธรรมของคนในชาติเป็นอย่างมาก และบริการที่ทันสมัย ทำให้สภาพ
ชีวิตของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาติที่หลังไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว
ความต้องการแรงงานที่มีความรู้สูงกว่าระดับประถมศึกษาเกิดขึ้นอย่างมาก จาก
สภาพการณ์ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็นผลให้ทุกฝ่ายมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเร่ง
ดำเนินการ เพื่อปรับความรู้สึกลึกคิดหรือค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนปรับ
ความรู้ความสามารถของประชาชนในชาติให้สูงขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนา
ชีวิตครอบครัว และมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของบ้านเมือง ซึ่ง
การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประชากรไทยทุกคน ควรจะได้รับที่รัฐกำหนดไว้เพียงชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องขยายออกไปให้สูงถึง
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เสนอต่อ
คณะรัฐมนตรีในเดือน กันยายน 2530 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกับข้อเสนอ
ซึ่งสรุปได้คือ "รัฐควรขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โดยวิธีการไม่บังคับ" เนื่องจากเป็นวิธีการที่แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของรัฐในอัน
ที่จะยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น ดังที่ระบุไว้บนพื้นฐานของการ
คงไว้ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการตัดสินใจในการส่งหรือไม่ส่งบุตร
หลานของตนเข้ารับการศึกษ และได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการขยายการศึกษา
ขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. ในระยะ 5 ปีนับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2532 นี้ รัฐไม่ควรประกาศขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ควรเร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบ และด้วยมาตรการต่าง ๆ ตามแนวทางปฏิบัติของวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่บังคับไปก่อนเป็นเวลา 5 ปี โดยมีหลักการและมาตรการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในด้านฐานะและทางเศรษฐกิจ

2. ระหว่างช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ดำเนินการเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่บังคับนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละปี พร้อมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานและหารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนในวันเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ติดตามผล และประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาใน 38 จังหวัดอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงาน หารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้เยาวชน ในวัยเรียนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้นและอาจจะขยายการดำเนินงานไปยังจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจาก 38 จังหวัดด้วย ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้ขยายการดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2531

คณะรัฐมนตรี ได้เห็นชอบในหลักการของการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดทำแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มากที่สุด โดยใช้แนวปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา และสาเหตุเด็กไม่เรียนต่อ คือนักเรียนและผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อได้ และต้องการให้เด็กช่วยทำงานบ้านรวมทั้งช่วยครอบครัว

หารายได้ อีกทั้งการเดินทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่สะดวก

สำหรับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนั้น มีจุดมุ่งหมาย " เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งที่จบมาก่อนแล้ว และเพิ่งจบการศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทั้งในชุมชนเมือง และชุมชนชนบท ห่างไกล ตลอดจนสามเณรจะได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ" โดยมีหลักการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ยึดหลักการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านฐานะครอบครัวและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ สำหรับเนื้อหาสาระของการศึกษานั้น ให้มีการผสมผสานอย่างได้สัดส่วนระหว่างวิชาการ วิชาชีพ และวิชาสมรรถภาพพื้นฐานที่จะร่วมให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์และมีผลแตกต่างอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับพวกที่ไม่ได้เรียน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ให้ร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น โดยให้ใช้ทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากที่สุด และมีการกำหนดรายละเอียดของโครงสร้างหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ การใช้ทรัพยากรดำเนินงาน จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนทางไกล

ในระยะของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 นี้ หน่วยงานต่าง ๆ ได้ตอบสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะกรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้รับอนุมัติให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาและในปี 2534 กรมการปกครองได้รับอนุมัติให้ดำเนินการในโรงเรียนเทศบาล และเมืองพัทยา เพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนที่อยู่ในชุมชนเมืองด้วย

แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

อยู่ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

วัตถุประสงค์ :

เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการพัฒนาหลักสูตรและปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนี้ :

1. พัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานการศึกษาส่วนภูมิภาค และจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมทั้งเห็นคุณค่าของระบบการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัว
2. เสริมสร้างการประสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และเกื้อกูลในการจัดการศึกษาแต่ละระดับและประเภท เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่หา ฝึกฝนตนเองและให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเฉพาะด้านได้อย่างสูงสุด
3. ส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพทางระดับการศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้ศึกษาวิชาที่พยามักขึ้น มีความรู้ ความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนประสานงานให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความรู้สมัยใหม่ที่เป็นสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาการและนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสม
5. เร่งดำเนินการและส่งเสริมนักเรียนเยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักเห็นคุณค่าหวงแหนและร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น
6. ดำเนินการและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านศาสนา และศิลปวัฒนธรรมประจำชาติแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนตระหนักในการทำความดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม คำสอนของศาสนาก่อให้เกิดการเรียนรู้และไปปฏิบัติ

ได้ รวมทั้งร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาศาสนสมบัติ ศิลปะวัฒนธรรมของชาติแต่ละท้องถิ่น

7. ส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้ปัจจุบัน และด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยมุ่งเน้นการนำผลวิจัยไปใช้ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา การปรับปรุงระบบการศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

8. เร่งรัดและสนับสนุนให้ท้องถิ่น มีส่วนร่วมและมีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตร ระบบแนะแนวการศึกษา และอาชีพ การวัดตามประเมินผล สนับสนุนการจัดบริการ และการบริการการศึกษาได้คล่องตัวมากขึ้นรวมทั้งเร่งดำเนินการสนับสนุนการจัดบริการ และการบริการการศึกษาได้คล่องตัวมากขึ้นรวมทั้ง เร่งดำเนินการสนับสนุนการระดมทรัพยากรมาจากเอกชนตลอดจนระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 นี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "ให้ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้กว้างขวาง จนเป็นการศึกษาพื้นฐาน" ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นแผนแม่บทของการจัดการศึกษาของไทยปัจจุบันและได้กำหนดเป็นนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ไว้ว่า "เร่งรัดปรับปรุงและขยายการศึกษาระดับพื้นฐานให้สูงขึ้น โดยมุ่งให้นักเรียนได้รับการศึกษาติดต่อกันจนกว่าจะมีอายุย่างเข้าปีที่ 15 เว้นแต่เป็นผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าและกำหนดมาตรการเพื่อให้บรรลุนโยบายดังกล่าว ตามสาระของรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาระดับพื้นฐาน คือปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของผู้เรียน และความแตกต่างของบุคคล จัดระบบถ่ายทอดหน่วยการเรียนรู้ตลอดจนการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ผู้ปกครอง และเด็กเห็นความสำคัญของการศึกษา และกำหนดเป้าหมายอัตราการเรียนต่อในระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระบบโรงเรียนของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 73 ในปี พ.ศ.2539 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 7

แผนผังแสดงหน่วยงานจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

ทบวงมหาวิทยาลัย

กรมสามัญศึกษา	ร.ร. สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ส.ศ.	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
กรมการฝึกหัดครู (ร.ร. สาธิต)	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สพช. (โรงเรียนขยายโอกาส)	กำแพงแสน
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยบูรพา
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	จังหวัดปัตตานี
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ประสานมิตรฝ่ายมัธยม
	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ปทุมวัน
	ร.ร. สาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ฝ่ายมัธยม

บทที่ 3

สภาพปัจจุบันของการมัธยมศึกษา

การมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้กับบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 12-17 ปี ในปัจจุบันนี้การมัศึกษามีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหลายหน่วยงาน มีนโยบายเป็นกรอบของการบริหารและจัดการชัดเจน มีหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ปฏิบัติย่อมจะต้องสนองตอบนโยบาย และสอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากที่สุด สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการมัธยมศึกษาที่สำคัญ ๆ ดังกล่าวแล้วนี้มีดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดมัธยมศึกษา ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษามัธยมศึกษา มีทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล สำหรับภาคเอกชนนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับมัศึกษามีมาตรฐานเท่าเทียมกับภาครัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้รับผิดชอบควบคุมและส่งเสริมตลอดจนให้บริการโรงเรียนราษฎร์ ที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนภาครัฐบาลนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

ก. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกองการมัธยมศึกษา รับผิดชอบส่งเสริมโรงเรียนรัฐบาลในสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีกองการศึกษาพิเศษ รับผิดชอบส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษด้วย

ข. กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบและส่งเสริมโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาของวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง

ค. กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่สาขามัธยมศึกษาที่เทียบเท่ากับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ง. มหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จัดควบคุมส่งเสริมการมัธยมศึกษาในคณะวิชาเกี่ยวกับการศึกษา โดยจัดให้มีโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแหล่งศึกษา วิจัยและเป็นตัวอย่าง แก่นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาวิชาการศึกษา

จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา แต่ทุกหน่วยงานก็มีแนวทางในการปฏิบัติสอดคล้องกัน เพราะยึดนโยบายและหลักสูตรเดียวกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จึงมีแนวปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

2. นโยบายเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบัน เป็นการศึกษาก่อนบังคับ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความต้องการที่จะเรียนในระดับมัธยมได้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

✓ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นับว่าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการมัธยมศึกษามากที่สุด เพราะมีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาที่วราชนาณาจักรมากที่สุด กรมสามัญศึกษามีนโยบายโดยรวมในการจัดการมัธยมศึกษา ได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ดังนี้

ก. จัดและขยายโรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นให้กระจายไปในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าเรียนได้อย่างเสมอภาค โรงเรียนที่เปิดใหม่ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนสหศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ข. ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญทางด้านจริยธรรม สติปัญญา ร่างกาย และจิตใจให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ค. ปรับปรุงและส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกัน เพื่อป้องกันการเลือกที่เรียนเฉพาะโรงเรียนที่มีชื่อเสียง

ง. ส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาการงานและอาชีพให้สอดคล้องกับ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาการเกษตร เป็นต้น

จ. สนับสนุนให้ท้องถิ่นและผู้มีจิตศรัทธาได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน อันเป็นการระดมสรรพกำลังทางการศึกษาจาก ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

ฉ. จัดและส่งเสริมให้มีการก่อตั้งองค์การและกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อให้สถาบันครอบครัวและท้องถิ่นมีบทบาทและมีความรับผิดชอบในการพัฒนานักเรียน ร่วมกับโรงเรียน

ช. จัดให้มีการทดลอง ค้นคว้า ศึกษาวิจัย เพื่อวางแผนและปรับปรุง คุณภาพการเรียนการสอน และการจัดมัธยมศึกษา

ซ. จัดการประสานงานกับกรมวิชาการ ผลิตคู่มือและเอกสารเกี่ยวกับการ เรียนการสอน รวมทั้งอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียน การสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สำหรับนโยบายที่ถือว่าเป็นกรอบของการจัดการมัธยมศึกษาของทุกหน่วย งานที่รับผิดชอบการมัธยมศึกษาทั่วประเทศนั้น ได้แก่ นโยบายที่ปรากฏในแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งกล่าวว่า "ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาระดับพื้นฐาน เพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2535:12)

นอกจากนโยบายที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยตรง ตามที่ได้กล่าวแล้วนั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กล่าวถึง แนวนโยบายการศึกษาข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้บรรลุตามหลัก การและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2535:12-13) ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้ อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนา

การของเด็ก ตามสภาวะความต้องการพื้นฐานตามวัยตั้งแต่ปฐมวัย และการพัฒนา
คุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. ปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครูประจำการ โดยมุ่งให้เป็นการ
พัฒนาวิชาชีพเฉพาะ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นครู พัฒนาความรู้ความสามารถ
ทั้งทางวิชาชีพครู และวิชาการให้ได้มาตรฐานและยกฐานะของวิชาชีพครูให้สูงขึ้น

4. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับและ
ทุกประเภทการศึกษา ให้สนองต่อหลักการและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของ
การจัดการศึกษาที่ตั้งไว้

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้
ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อการสื่อสาร
เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้ และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรม
ของชาติ

6. ส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาต่างประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ
อย่างกว้างขวาง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า การติดต่อสื่อสารในด้าน
วิทยาการการค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

7. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการ
ศึกษา และองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระ
กระบวนการเรียนการสอนและต่อการส่งเสริมการเรียนรู้

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อขยาย
บริการการศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ไปสู่
ประชาชนและชุมชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

9. ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคม
อื่น ๆ และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา การอนุรักษ์และ
พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

10. สนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่เอื้อให้ผู้มีปัญหา
เลิศ หรือมีความสามารถพิเศษได้พัฒนาอัจฉริยภาพของตน

11. สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้ กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว

12. ปรับปรุงระบบบริหารการศึกษาให้มี เอกภาพด้านนโยบายและ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการภายในของสถานศึกษา และสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการจัด การศึกษาของชุมชน

13. ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาทุกระดับเพิ่มขึ้น ให้มีอิสระและ ความคล่องตัวในการบริหาร และการจัดการ สามารถพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้ การสนับสนุนด้านวิชาการ ทรัพยากร การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน และการรับรองมาตรฐาน

14. ระดม จัดสรร และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม

นอกจากนี้แล้ว กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2533 : 367-368) ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดมัธยมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งที่ผู้เรียน โดยคำนึงถึง ความ ต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ ตลอดจนมีความสามารถที่จะ เป็นผู้ประกอบการได้

2. เร่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการ

3. เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางและเป็นธรรม ยก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถพิเศษ

4. เร่งจัดเครือข่ายการเรียนรู้อันมีความยืดหยุ่น หลากหลายในรูปแบบ และวิธีการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. เร่งพัฒนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการสอนเชิงวิเคราะห์ มีความใฝ่รู้ เป็นแบบอย่างที่ดี

6. ส่งเสริมให้หน่วยงานการศึกษาในส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวในการบริหาร และการจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งให้มีการระดมและใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาขึ้นพื้นฐาน การศึกษาที่เป็นความต้องการเฉพาะกลุ่มคนและการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเน้นในด้านคุณภาพ

8. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อการวางแผนบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวนโยบายการจัดการมัธยมศึกษาดังที่ได้กล่าวแล้ว อาจสรุปได้ว่ารัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดการมัธยมศึกษาให้เป็นการศึกษาของปวงชน ประชาชนพึงได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง แสดงว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่จัดให้ประชาชนในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น จะขยายออกไปถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากที่เคยบังคับ 6 ปี รวมเป็น 9 ปี ซึ่งในขณะนี้โรงเรียนในระดับประถมศึกษาได้จัดให้มีการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคแล้ว สำหรับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยุทธศักดิ์ ฮัมแสน (ยุทธศักดิ์ ฮัมแสน 2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 9 ปี" พบว่าผู้ปกครองเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็น 9 ปี และพบว่าวิชาที่ควรสอนคือวิชาอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ เมื่อพิจารณาแล้วความต้องการของผู้ปกครองในภาคนี้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

(3) **หลักสูตรของการมัธยมศึกษา** ในปัจจุบันโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยมีหลักสูตร 2 ฉบับ คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2535 สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนระดับ ม.1-3 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.

2535 สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนระดับ ม.4-6

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีจุดเน้นอยู่ 3 ประการ ได้แก่การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียน รายวิชา การต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ

จุดประสงค์ของหลักสูตรจะเป็นเครื่องวัดความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม โดยการเน้นให้มีการปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ

4. ปัญหาของการมัธยมศึกษาในปัจจุบัน

การมัธยมศึกษาเป็นช่วงการศึกษาระหว่างประถมศึกษากับอุดมศึกษา เป็นช่วงเชื่อมต่อของการศึกษาระดับพื้นฐานกับการศึกษาระดับสูงสุด จึงนับว่ามีความสำคัญไม่น้อยกว่าระดับอื่น ๆ เพราะการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจัดให้กับเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่จะออกไปเป็นกำลังสำคัญของชาติ ส่วนหนึ่งได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ส่วนหนึ่งเป็นแรงงานที่สำคัญของชาติ การจัดการศึกษาทุกระดับต้องประสบกับปัญหาทั้งสิ้นมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไปและจากการศึกษาเรื่องราวของมัธยมศึกษาตั้งแต่โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวม 10 ฉบับในช่วงเวลา 94 ปี ทำให้สรุปสภาพและปัญหาการมัธยมศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

1. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนไม่มากนักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีโอกาสเรียนต่อเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน นักเรียนอาศัยอยู่ในถิ่นที่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ไม่สะดวกในการไปเรียนต่อ และตัวผู้ปกครองเองไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนต่อ ผู้ปกครองพอใจที่จะให้เด็กออกมาช่วยงานหรือช่วยหารายได้มากกว่าให้ไปเรียนหนังสือ และจากสภาพความเป็นจริง เด็กที่ได้เรียนต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้ว ส่วนหนึ่งก็ยังไม่มียานทำจึงไม่จูงใจให้

ผู้ปกครองเห็นคุณค่าของการเรียนต่อ จากปัญหาข้อนี้จึงจำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนให้มีวิชาอาชีพ ที่นักเรียนได้เรียนแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของผู้ปกครอง

2. ความแตกต่างระหว่างขนาดของโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีความได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่า โรงเรียนมัธยมขนาดเล็กทั้งในด้านการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน บุคลากรและงบประมาณ เป็นต้น นักเรียนเองก็นิยมเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและมีขนาดใหญ่ ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กไม่มีโอกาสคัดเลือกเด็ก เกี่ยวกับเรื่องนี้ เสรี ราชโรจน์ (เสรี ราชโรจน์ 2511:22) ได้ให้ทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างหลงใหลในรูปแบบ วิธีการและมาตรฐานของโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้ดีดรรชนีเลือกกระแสนี้อย่างเดียวเพื่อให้มีโอกาสแม้จะเลื่อนลงที่จะยกฐานะและมาตรฐานโรงเรียนของตน เข้าเทียบกับโรงเรียนใหญ่ ๆ เหล่านั้น

โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันมีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,499 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน) และโรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน) จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่นั้นส่วนมากจะเป็นโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนระดับจังหวัด ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนราษฎร์ขนาดเล็กและโรงเรียนระดับตำบล ปัญหาการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาในขณะนี้คือมีการแข่งขันกันเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งทั้งนี้โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กหรือโรงเรียนระดับตำบลมีที่เรียนเหลือเพราะไม่มีผู้เข้าเรียน เหตุผลประการแรกในเรื่องนี้น่าจะได้แก่ ทัศนคติของผู้ปกครองหรือแม้แต่ตัวนักเรียนเองที่มีต่อโรงเรียน โรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ทั้งโรงเรียนราษฎร์และรัฐบาลมักจะมีการแข่งขันกันเข้าเรียนมาก ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงหรือโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลยังมีนักเรียนไม่เต็มห้องเรียน ดังนั้นควร

ที่จะพิจารณาในเรื่องการพัฒนาโรงเรียนที่นักเรียนไม่นิยมเข้าเรียนให้มีความก้าวหน้าทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ให้ทัดเทียมโรงเรียนที่มีชื่อเสียง

3. การเรียนการสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาทำได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้วางไว้ จึงไม่สามารถช่วยแก้ปัญหา นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้วไม่มีงานทำได้ อุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถสอนได้ตามหลักสูตร ได้แก่ งบประมาณมีจำนวนจำกัด อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ บุคลากรหรือครูผู้สอนมีความสามารถไม่ตรงกับวิชาชีพที่สอน ครูที่มีวุฒิทางวิชาชีพโดยตรงไม่ไปบรรจุในถิ่นทุรกันดาร และโรงเรียนเองก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการสำหรับฝึกอาชีพให้นักเรียนด้วย

4. โรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งเน้นการสอนวิชาสามัญเพื่อให้เด็กสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ การเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง เอกวิทย์ ณ ถลาง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2530 : 14-15) ได้กล่าวว่า สิ่งที่ควรระมัดระวังอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาที่ต่อเนื่องกับอุดมศึกษา คือ การสอบเข้ามหาวิทยาลัย นับเป็นปัจจัยหนึ่งว่าพัฒนาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยต้องการตัดวงคนเก่งจากมัธยมศึกษา แต่มัศึกษามีความเชื่อว่าคนทุกคนมีคุณภาพและคุณค่าในตัวเอง มีศักยภาพตามแนวทางและตามบุคลิกภาพของเขาเอง หน้าที่ของมัธยมศึกษาคือพัฒนาศักยภาพของทุกๆ คน ให้เติบโตสูงสุดตามขีดศักยภาพแต่ค่านิยมของคนไทยยังให้ความชื่นชมในระบบสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยอย่างสูงส่ง ทำให้เกิดการกวาดวิชาเร่งเรียน ใครที่สอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ถือว่าเป็นปมด้อย ทุกคนจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะเรียนวิชาสามัญให้มากที่สุด เพื่อจะได้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ วิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาอาชีพจึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

5. การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถตามแนวทางของหลักสูตรใหม่ทำได้ไม่เต็มที่ เพราะงบประมาณในการอบรมมุ่งไปที่เขตการศึกษาและจังหวัด แล้วให้ เขตและจังหวัดถ่ายทอดความรู้ไปยังครูผู้สอน

อีกต่อหนึ่ง ทำให้ผู้สอนได้ความรู้ไม่เท่าที่ควร ครูส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมการสอน และมีความรู้ความสามารถที่ไม่แตกต่างกันไปจากเดิมมากนัก

กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงข้อบกพร่องดังกล่าว จึงได้ประสานงาน กับกรมการฝึกหัดครูพัฒนาครูผู้สอนในสังกัดกรมสามัญศึกษา โดยกรมการฝึกหัดครู จัดอบรมครู อาจารย์จำนวนมากกว่า 100,000 คน ภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2535-2539) เนื้อหาที่จะอบรมจะครอบคลุม 3 เรื่องได้แก่ อุดมการณ์ ความเป็นครู ทิศทางการศึกษาที่มุ่งหวัง เนื้อหาสาระในวิชาที่สอนและกระบวนการสอนพร้อมกับการใช้นวัตกรรมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 7) อันเป็นแนวทางพัฒนาบุคลากรที่จะนำไปสู่คุณภาพ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. การนิเทศการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรศึกษานิเทศก์มีการนิเทศไม่ทั่วถึง เพราะมีกำลังคนน้อย งบประมาณไม่เพียงพอ ส่วนการนิเทศภายในโรงเรียนยังทำได้ไม่แพร่หลาย โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจการนิเทศภายในเท่าที่ควร

7. กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศในการจัดการมัธยมศึกษา โดยสภาพเช่นนี้ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งทุกสังกัดต้องปฏิบัติงานในมาตรฐานเดียวกัน รูปธรรมที่เห็นชัดเจนได้แก่การสอบด้วยข้อสอบส่วนกลาง การประกาศผู้สอบได้ 50 คนแรก (ติดบอร์ด) ทั่วประเทศในหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503 จนแม้ปัจจุบันที่ยกเลิกไปแล้ว แต่แนวคิดนี้ก็ยังอยู่ เห็นได้จากการจัดลำดับโรงเรียนชั้นหัวกะทิ การจัดดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในหมู่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ในโรงเรียนและสังคมทั่วไป จากสภาพดังกล่าวทำให้ยากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้เรียนมีโอกาสทางการเรียนแตกต่างกัน เนื่องจากภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยมีสภาพแตกต่างกัน หลักสูตรที่ประกาศใช้ควรมีส่วนที่เป็นแกนเท่านั้นที่บังคับใช้เหมือนกันทั่วประเทศ นอกนั้นควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้ดำเนินการตามความเหมาะสม การเปิดโอกาสดังกล่าวต้องทำอย่างจริงจังจริงจัง

8. สถานศึกษาที่จัดการมัธยมศึกษา นั้นมีหลายสังกัด เช่น กรมสามัญศึกษา โรงเรียนเอกชน กรมการฝึกหัดครู กรมศิลปากร กรมอาชีวศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นที่แน่นอนว่า แต่ละหน่วยงานเหล่านี้ย่อมมีวัตถุประสงค์เฉพาะองค์การของตน การจัดการมัธยมศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเหล่านี้ย่อมแตกต่างกันไปด้วย จึงเป็นการยากที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา

9. มีหลายวัตถุประสงค์ในการจัดการมัธยมศึกษา ~~ที่ควรพิจารณา~~ ทำให้ภาพของการดำเนินการขาดความคมชัด แต่เดิมการจัดการมัศึกษาก็เป็นเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาระดับอื่น ๆ คือเตรียมคนเข้ารับราชการ ครั้นปี พ.ศ. 2471 (โครงการศึกษา พ.ศ. 2464) ได้มีแนวคิดการเตรียมคนให้ประกอบอาชีพตามพื้นเพเดิมของตน มีการตั้งโรงเรียน สายสามัญและสายอาชีวะ ต่อมาหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503 มีจุดหมายว่าเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเอกัตภาพ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2524 นั้นมุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และมีความรู้เพียงพอในการศึกษาต่อ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ การมัธยมศึกษาสายอาชีวะก็เริ่มลดจำนวนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นคงเหลือแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ปวช.) และในปัจจุบันได้ขยายการผลิตระดับสูงกว่านั้น (ปวส.) การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้กระทำโดยไม่มีการประสานงานกันระหว่างแต่ละหน่วยงานที่จัดการมัธยมศึกษาด้วยกันชี้ให้เห็นว่าการจัดการมัศึกษานั้นมีหลายจุดประสงค์ และแต่ละจุดประสงค์มีความแน่นอนน้อยทำให้ขาดเอกภาพ

10. มีความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดในการจัดการมัธยมศึกษา ความคิดหลักในการจัดการมัธยมศึกษาในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 มุ่งพัฒนาคนเข้าสู่ระบบราชการ แนวคิดนี้เป็นกระแสหลักกระแสเดียวตลอดมา แม้จะมีแนวคิดในการเตรียมคนให้ประกอบอาชีพตามพื้นเพเดิมก็ไม่จัดว่าประสบผลสำเร็จนัก โดยที่ผู้เรียนก็มุ่งที่จะทำงาน "เป็นเจ้าของคนนายคน" จนมาถึงปลายๆ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 ได้ก่อสภาพปัญหาจนเกิดการปฏิรูปการศึกษาที่เสนอให้ปฏิรูปการศึกษา

หลายด้าน ส่งผลต่อเนื่องให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2524 ด้วยแม้แนวคิดทางการศึกษายังเน้นการพัฒนากำลังคนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ แต่หลักสูตรนี้ก็มีความแตกต่างจากหลักสูตรที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัดตรงที่เปลี่ยนจุดยืนจากการเน้นความรู้สำเร็จรูปมาเป็นเน้นกระบวนการ เปลี่ยนตัวหลักสูตรจากหลักสูตรกลุ่มวิชามาเป็นหลักสูตรแกน อย่างไรก็ตามเนื่องจากบุคลากรทางการศึกษายังคุ้นชินกับการเน้นเนื้อหา ทำให้การดำเนินการในสถานศึกษายังเป็นไปในแนวเดียวกับหลักสูตรที่ยกเลิกแล้ว ทำให้ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งในปี พ.ศ. 2533 การปรับปรุงครั้งนี้มีความเอาใจจริงเอาใจกับการเน้นกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดความสับสนในทุกด้าน เช่น ด้านการบริหาร การศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอนตลอดจน ด้านการวัดและประเมินผล

11. ความเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของมัธยมศึกษา นับแต่มีการจัดการศึกษาแผนใหม่ (โครงการศึกษา พ.ศ. 2441) การมัธยมศึกษาทำหน้าที่เตรียมคนเข้ารับราชการ ต่อมา มีการจัดการอุดมศึกษาขึ้น การมัศึกษาก็ทำหน้าที่ส่งผ่านคนเข้าสถาบันอุดมศึกษา ปรากฏการณ์นี้เป็นทั้งในสายสามัญและสายอาชีวะ ในปี พ.ศ. 2533 แนวคิดในการขยายการศึกษาพื้นฐานถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความชัดเจนมากขึ้นและประกาศเป็นโครงการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2539 เมื่อเป็นเช่นนี้หน้าที่เดิมของการมัธยมศึกษาจึงลดความสำคัญลง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมัศึกษามีได้มีฐานะเป็นการศึกษาระดับกลางอีกต่อไป แต่มีความจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่เตรียมพลเมืองที่มีความรู้ทักษะพื้นฐานเท่าที่พลเมืองของประเทศนี้จำเป็นต้องมี (ซึ่งยังมิได้กำหนดชัดเจน) ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้มีแนวคิดในการกำหนดพื้นที่บริการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้น (แต่ความคิดนี้บังคับใช้เฉพาะโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา) กล่าวคือโรงเรียนจะต้องรับผู้เรียนในพื้นที่บริการโดยไม่มีการสอบคัดเลือก

12. การปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่เน้นปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการการเรียนการสอน และ

ปฏิรูประบบบริหารการศึกษา แนวคิดนี้ยังไม่ชัดเจนนักในทางปฏิบัติและไม่ครอบคลุมทุกสถานศึกษาที่จัดการมัธยมศึกษา ซึ่งตามความเป็นจริงควรจัดให้ครอบคลุม

13. การคัดเลือกผู้เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะหลักสูตรจะเป็นเช่นไร นโยบายจะเป็นเช่นไร ด้วยค่านิยมของสังคมซึ่งเน้นปริมาณนักเรียนที่สามารถสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาได้ ครูผู้สอนก็คิดเช่นนั้น การดำเนินการของโรงเรียนย่อมมุ่งให้นักเรียนของตนเข้ามหาวิทยาลัยได้เป็นสำคัญ โดยภาวะนั้นทำให้ให้นักเรียนในโรงเรียนมัศึกษามีความรู้ ทักษะ และพัฒนาการน้อยกว่าตามที่หลักสูตรกำหนด ประกอบกับที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเปิดโอกาสให้สอบเทียบได้ จึงเข้าสู่วงจรที่โรงเรียนมัธยมศึกษาเปรียบเสมือนที่พักระหว่างรอโอกาสเป็นที่สอบตามมาตรฐานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และมหาวิทยาลัยเป็นที่รองรับผู้เรียนที่ไม่พร้อมด้วยวุฒิภาวะและคัดออก จัดว่าเสียโอกาสทั้งมหาวิทยาลัยและนักเรียนเอง

14. การบริหารแบบรวมศูนย์ การตัดสินใจในการจัดการมัธยมศึกษา เป็นแบบรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง ในด้านการบริหารทั่วไปเป็นการรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางแต่ต่างสังกัด ในด้านหลักสูตรเป็นการรวมศูนย์ไว้ที่กระทรวงศึกษาธิการ แม้ว่าจะมีการเรียกร้องให้พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ในท้องถิ่นแต่การอนุมัติใช้หลักสูตรก็ยังเป็นอำนาจของส่วนกลาง ทั้งนี้ได้แยกแยะว่าส่วนใดของหลักสูตรสำคัญต่อความเป็นชาติเป็นอำนาจของส่วนกลาง ส่วนใดควรให้เหมาะแก่ท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น สภาพเช่นนี้ทำให้การจัดการมัศึกษาล้มเหลวและขาดเอกภาพ

15. แนวปฏิบัติและกฎระเบียบในโรงเรียนมัธยมศึกษา หากพิจารณาแนวคิดในการจัดการมัธยมศึกษาที่เปลี่ยนไปจะพบว่าระเบียบหลายประการที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและเป้าหมายการศึกษา เช่น ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ยากจนแต่นักเรียนต้องแต่งเครื่องแบบ/ชุดกีฬาโดยที่เครื่องแบบเหล่านี้มีราคาสูงสำหรับผู้มีอันจะกินแต่แพงสำหรับคนยากจน ประกอบ

กับนักเรียนวัยนี้ร่างกายเติบโตเร็วทำให้สิ้นเปลืองยิ่งขึ้น แม้มีการเปิดโอกาสให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นแต่การบริหารบังคับบัญชา ยังอยู่ในอำนาจจากส่วนกลาง

ในการแจกแจงสภาพปัญหาข้างต้นค่อนข้างจะกล่าวถึง ปัญหาที่เน้นการขาดแคลนสื่อบุคลากรไว้น้อย เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัญหาปลายเหตุ แต่เฉพาะสภาพปัญหาที่กล่าวแล้วข้างต้น วิเคราะห์ไปแล้วจะเห็นว่ามีส่วนสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

ก. ความไม่ลงรอยกันในประเด็นที่ควรจัดการมัธยมศึกษาอย่างไร ในช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีหลักสูตรมัธยมศึกษาหลายแบบ เช่น แยกเป็นสามสายคือ สามัญ วิสามัญและอาชีพ (โครงการศึกษา พ.ศ.2494) ครั้นต่อมามีการจัดแบบไม่แยกสายแต่จัดโรงเรียนเป็นสายสามัญ สายอาชีพและโรงเรียนมัธยมแบบประสม โดยมีลักษณะหลักสูตรเป็นหลักสูตรกลุ่มวิชา (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503) ต่อมาจัดแบบแยกสายแต่ให้ได้ถ่ายเทระหว่างสายได้ โดยที่โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญให้เรียนวิชาพื้นฐานอาชีพ โดยมีลักษณะหลักสูตรเป็นหลักสูตรแกน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520) แต่ไม่ว่าจะจัดแบบใดก็มีการโต้แย้งทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากความคิดที่ไม่ลงรอยกัน ปรัชญาการณนี้เกิดขึ้นในประเทศอื่นเช่นกันในขณะที่ยังคิดในการจัดการศึกษาระดับ ๆ นี้ค่อนข้างจะลงตัว ความไม่ลงรอยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความสับสนและความขัดแย้งในประเด็นย่อย ๆ เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ประเด็นเรื่องลักษณะของหลักสูตร วิธีสอน การบริหาร จุดหมาย หลักการ อัตรา เวลาเรียน โครงสร้าง การเลือกมวล ประสิทธิภาพ การวัดและประเมินผล เช่น เวลาเด็กเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ 2 ประการ คือ จะได้รับความรู้เพิ่มเติมขึ้นเพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพ และจะได้รับความรู้เพิ่มเติมพอที่จะไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การที่จะบรรลุความคาดหวังสองประการนี้อาศัยวิธีการและเนื้อหาสาระที่ขัดกัน รูปธรรมของความขัดกันนี้เป็นดังที่ได้ยืนยันอยู่เสมอว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัย (ซึ่งต้องการผู้เรียนที่มีความรู้วิชาพื้นฐานทางวิชาหลัก)

มักปรารภว่า "เด็กมัธยมสมัยนี้ไม่ได้ความ ต้องสอนกันใหม่หลายวิชา" ในขณะที่เด็วกันพวกที่จบมัธยมศึกษาที่ไปทำงานก็ถูกตำหนิว่า "ทำงานไม่เป็น แม้แต่ร่างหนังสือก็ร่างไม่ได้" ในอีกทางหนึ่งก็ปรากฏว่านักการศึกษาเห็นว่า "เด็กระดับมัธยมศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้งอกงามทั้งความรู้ ร่างกายและคุณธรรม" หากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมัธยมศึกษายังไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งสับสนเช่นนี้จะทวีคูณขึ้นตามความซับซ้อนของความรู้ ข้อเสนอแนะและทักษะ กล่าวคือยิ่งสังคมซับซ้อนขึ้น ความขัดแย้งเหล่านี้ก็ยิ่งทวีขึ้นตามกัน

ข. ความไม่ลงรอยในประเด็นที่ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากำลังคนหรือเป็นการพัฒนาคน ปรากฏหลักฐานว่าประเทศไทยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากำลังคนมาตั้งแต่ใช้การศึกษาระดับใหม่ (เริ่มในรัชกาลที่ 5) มาปรากฏแน่ชัดลงไปอีกว่า ที่ว่าพัฒนากำลังคนนั้นหมายเอากำลังคนด้านเศรษฐกิจในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2500 ครั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในฉบับต่อมา มีรายละเอียดขยายออกอีกว่ากำลังคนพัฒนาเพิ่มด้านสังคมอีกด้วย ประเด็นปัญหาในเรื่องนี้คือการทำงานของการศึกษาทันต่อเหตุการณ์ความต้องการกำลังคนหรือไม่ อีกทั้งความต้องการกำลังคนดังกล่าวนั้นชัดเจนเพียงใด เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว มีความต้องการกำลังคนกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เคมีและการปิโตรเลียม แต่การศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา ยังผลิตกำลังคนเช่นเดิมทั้งปริมาณและคุณภาพ ปรากฏว่าภาคเอกชนได้ดึงกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถด้านนี้จากมหาวิทยาลัยถึงชั้นขาดแคลนอาจารย์สาขาเหล่านี้ มีการดึงคนไปอย่างต่อเนื่องจนแม้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 กำลังคนด้านนี้ที่เป็นครูอาจารย์อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ก็ถูกดึงไปด้วย ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนครูอาจารย์สาขาฟิสิกส์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์เป็นอย่างมาก ที่จริงแล้วความต้องการกำลังคนดังกล่าวนั้น นอกจากจะเป็นสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์แล้ว กำลังคนสาขาวิทยาศาสตร์แท้ก็จำเป็นอย่างยิ่งแต่ก็ไม่มีการผลิตเพื่อเพิ่มกำลังคนในสาขาดังกล่าวอีกทั้งนักศึกษา

ก็ไม่นิยมเนื่องจากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ (รายได้) ต่ำกว่าสาขาวิทยาศาสตร์
 ประยุกต์ ทำให้มีผลอีกประการหนึ่งคือความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์ในประเทศไทย
 ไม่มั่นคงหนักแน่นพอเนื่องจากมิได้มีรากฐานของวิทยาการนั้นในประเทศไทย
 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความรู้ด้านเทคโนโลยีที่กำลังคนของไทยมีนั้นเป็นความรู้ต่อยอด
 เมื่อรากไม่มั่นคงยอดก็ไม้อาจงอกงามต่อไปได้นานในอีกแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นแนวคิด
 ที่ประเทศไทยเคยใช้ในอดีต คือการเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยเฉพาะเพื่อ
 พัฒนาตนเองสู่ความดีความงามความจริง การศึกษานี้มี 2 ตอน คือ เมื่อ
 เรียนการทำมาหากินได้ระดับหนึ่งแล้ว (ส่วนใหญ่เรียนในตระกูล) หากใครต้อง
 การเรียนวิชาการอะไรก็ไปหาเรียนโดยฝากตัวเป็นศิษย์ของผู้เชี่ยวชาญโดยระบบ
 นี้เน้นการเรียนมิใช่เน้นการสอน ผู้เรียนมีเป้าหมาย มีความพร้อม มีความสนใจ
 จึงไปหาผู้สอน ผู้สอนอาจเป็นผู้มีอาชีพทางการศึกษา หรือมีอาชีพอื่นก็ได้แต่บุคคล
 เหล่านี้จะมีคุณสมบัติตรงกันอยู่ประการหนึ่งคือมีวิชาที่มีผู้ต้องการมาศึกษาด้วย

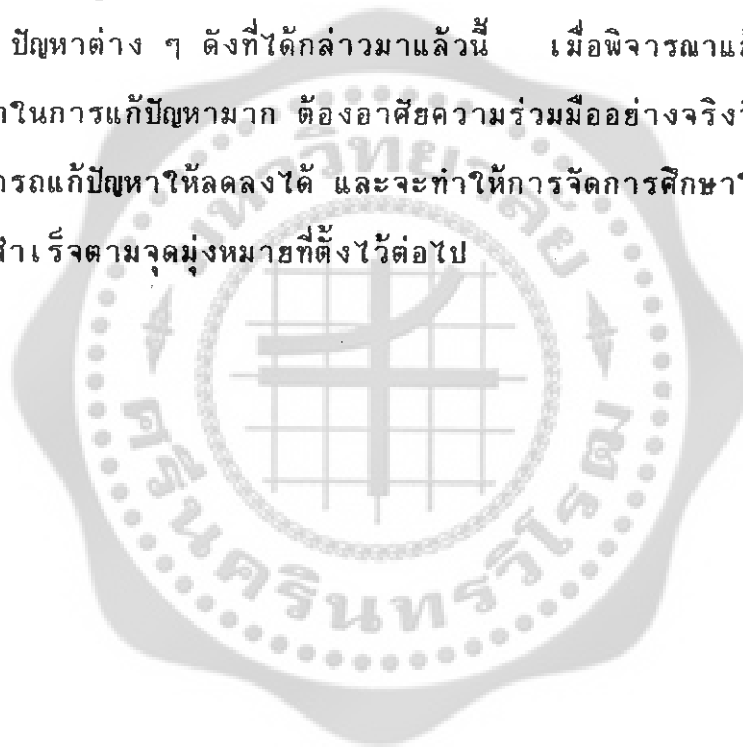
การมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็น

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะกล่าวว่า
 ประเทศใดต้องการกำลังคนแบบใด บุคคลที่สามารถใช้ชีวิตสังคมและมีอาชีพ
 เลี้ยงตัวเองตลอดจนสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสุขสันติได้นั้น จำเป็นต้องมี
 คุณสมบัติหลายประการที่เป็นพื้นฐานในการปรับตัว การมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็นใน
 สังคมไร้พรมแดนเช่นนี้ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. **แนวคิดในการจัดการมัธยมศึกษา** การมัธยมศึกษาควรมีฐานะเป็น
 การศึกษาพื้นฐานของประชาชนทุกคน ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ
 และทักษะกลางๆ มีความยืดหยุ่นต่อการดำรงชีวิต ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง
 สังคม และประเทศชาติเพียงพอที่จะกำหนดเป้าหมายของตนเองในแต่ละช่วงชีวิต
 และสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละช่วงชีวิตเหล่านั้น เช่น
 มีความสามารถและทักษะในการวิเคราะห์ข่าวสาร และเลือกมาใช้ได้อย่าง
 สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตของตน

2. **วิธีการจัดการมัธยมศึกษา** การเปลี่ยนแปลงทางข่าวสารข้อสนเทศ จะทำให้การปกครองและการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจเสื่อมความนิยมลงไป การจัดการมัศึกษาก็เป็นเช่นเดียวกัน ควรจะมีการบริหารแบบกระจายอำนาจ ในด้านหลักสูตรควรมีแกนที่ร้อยรัดความเป็นชาติไว้เท่านั้น ในส่วนอื่นควรกระจายให้ท้องถิ่นเป็นผู้ตัดสินใจ ในด้านการบังคับบัญชา ควรเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่น (ท้องถิ่นควรจัดการศึกษาทุกระดับอันจะทำให้เกิดเอกภาพได้ง่ายขึ้น) มากกว่าในปัจจุบันที่เป็นอยู่

ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อพิจารณาแล้วมีความซับซ้อน และยุ่งยากในการแก้ปัญหามาก ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้อง จึงจะสามารถแก้ปัญหาให้ลดลงได้ และจะทำให้การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหามัธยมศึกษา

จากปัญหาของมัธยมศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้สามารถสรุปลักษณะสำคัญที่เป็นปัญหาหลักของการมัธยมศึกษาได้ 3 เรื่อง คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสในการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขนาด ระดับและสังกัดต่าง ๆ
3. ปัญหาความไม่เสมอภาคของการได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

จากปัญหาหลัก ๆ ดังกล่าว ขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาดังต่อไปนี้ คือ

1. เพิ่มโอกาสและเร่งรัดในการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาของปวงชน

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ควรมีการขยายโอกาสการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไปในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ เช่นชนบทที่ห่างไกลและยังไม่มีโรงเรียน ด้วยการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น

- 1.1 จัดพาหนะรับส่งนักเรียนที่อยู่ห่างไกล และยังไม่มีโรงเรียนให้มาเรียนในที่ที่มีโรงเรียน

- 1.2 จัดให้มีโรงเรียนสาขาขึ้นในบริเวณพื้นที่มีผู้เรียนไม่มากนักและการคมนาคมไม่สะดวกที่จะจัดพาหนะรับส่งได้

- 1.3 จัดให้มีชั้นมัธยมศึกษาเคลื่อนที่เพื่อให้ผู้ไร้โอกาสทางการศึกษาได้เรียน โดยพิจารณาจัดในโรงเรียนที่เหมาะสมโดยเฉพาะที่อยู่ห่างไกลโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

2. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรรวมถึงการเรียนการสอนและการวัดผลในระดับมัธยมศึกษาให้มีการถ่ายโยงหรือถ่ายโอนกันได้ ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการศึกษาในโรงเรียน

3. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาให้เป็นพิเศษและเหมาะสมกับบริเวณที่ไม่สามารถจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบปกติได้

4. รัฐบาลควรพิจารณาเรื่องการเก็บค่าเล่าเรียนโดยจะไม่เก็บสำหรับโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ยากจนห่างไกล หรือถ้าจำเป็นต้องจัดเก็บจะต้องจัดเก็บให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะควรจัดให้มีทุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับนักเรียนที่ยากจนที่อยู่ในชนบท

5. ควรจัดการศึกษาระดับมัธยมในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น

6. ควรมีการจัดระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่น และคล่องตัวในการที่จะรับนักเรียนเข้าสู่ระบบได้สะดวกยิ่งขึ้นโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา จำนวนปีที่ใช้ศึกษาและอายุของผู้เรียนมากนัก

2. ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้สูงขึ้นและเท่าเทียมกัน

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ควรให้บุคลากรของโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด อาทิเช่น ส่งเข้ารับการอบรม ให้โอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น จัดสวัสดิการที่ดีพอ เป็นต้น และพยายามให้มีการพัฒนาตนเองมากขึ้นโดยเฉพาะด้านวิชาการ

2. ให้มีการประสานงานกันระหว่างโรงเรียนเพื่อจะได้ทราบถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าและ ในขณะเดียวกันก็เป็นการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ทัดเทียมกัน ให้มีการประสานงานกันระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่นเพื่อจะขอความช่วยเหลือในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ควรให้แต่ละโรงเรียนได้จัดระบบการเรียนการสอนส่งเสริมให้นำทรัพยากรของท้องถิ่นมาเป็นสื่อหรือนำมาผลิตเป็นสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมถึงการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนด้วย

4. ควรปรับปรุงระบบการนิเทศ การวัดผล การติดตามผลและ ประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำผลเหล่านั้น มาปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน เช่น ผลจากการนิเทศจะทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีความต้องการด้านใด ต้องแก้ไข ปรับปรุงด้านใดบ้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

5. ในด้านงบประมาณต่าง ๆ ควรจะพิจารณาถึงความต้องการ ของโรงเรียนหลาย ๆ ด้านมิใช่พิจารณาเฉพาะบางส่วน เช่น โรงเรียนที่มี นักเรียนมาก หรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว เพราะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่อยู่ห่างไกล ถ้าได้รับงบประมาณที่พอเหมาะ มีการจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสมให้ โรงเรียนเหล่านั้นสามารถที่จะรับนักเรียนให้เข้าศึกษาได้เป็นจำนวนไม่น้อย และ เท่ากับเป็นการกระจายให้นักเรียนได้เข้าศึกษา จะได้ไม่แย่งกันเข้าศึกษาใน โรงเรียนใหญ่ หรือที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว

6. การปรับปรุงระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับ มหาวิทยาลัยโดยพิจารณาจากผลการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นี้ ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการสอบคัดเลือกของนักเรียนได้อย่างดี จะทำให้นักเรียนมี ความตั้งใจในการเรียนในระบบของโรงเรียนดีมากขึ้น มิใช่มุ่งแต่เรียนพิเศษหรือ กวดวิชาดังเช่นที่ผ่านมา

7. ควรจัดประชุม สัมมนา สรุปผลการศึกษาปัญหาของมัธยม ศึกษาพร้อมทั้งร่วมกันพิจารณาแก้ปัญหาเหล่านั้นให้มากขึ้น หรือมีการวิจัย พร้อมทั้ง เผยแพร่ผลการวิจัยให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้ทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของมัธยมศึกษาอย่างเป็นปัจจุบัน จะได้นำผลเหล่านั้นไปดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว

3. พยายามให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะได้สนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้นกว่าเดิม

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกล โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้ใน

ชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานในการทำมาหากิน พร้อมทั้งนำตัวอย่างของบุคคลในท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จจากการเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยตรงมาแสดงให้เห็น

2. ควรจัดหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งกระบวนการเรียนการสอนให้สามารถนำไปใช้หรือตอบสนองในการทำงานหรือประกอบอาชีพต่อไปได้ หรือสามารถนำอาชีพเดิมไปพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

3. ควรให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือวิชาเลือกพื้นฐานวิชาชีพให้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน จัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงาน ให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างของงานอาชีพหรือฝึกงานอาชีพเบื้องต้นไว้

4. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน เช่น การเลี้ยง เป็ด ไก่ หนู หรือการทำพืชสวนครัวและการจัดสวน เป็นต้น

5. ส่งเสริมรูปแบบการมัธยมศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะโรงเรียนและชุมชนจะได้ร่วมกันดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนหรือดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนหรือกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

6. ส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมในแต่ละแห่งมีความเด่นในด้านใดด้านหนึ่งตามสภาพของท้องถิ่น เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ปกครองและนักเรียนสนใจโรงเรียนท้องถิ่นเหล่านั้น และจะได้ไม่เข้ามาแออัดในโรงเรียนกรุงเทพมหานครหรือโรงเรียนในตัวจังหวัด

ในขณะนี้จะเห็นได้ว่าโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหลายโรงเรียนที่เปิดวิชาเลือกพื้นฐานอาชีพเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น โรงเรียนสุวรรณารามได้เปิดสอนวิชาเลือกพื้นฐานอาชีพหลากหลาย เช่น ตัดเสื้อ ตัดผม ตัดผม เจริญในพลอย การทำอาหาร เป็นต้น โดยใช้วิทยากรจากพื้นที่ใกล้เคียงอาจเป็นผู้ปกครอง บิดามารดาของนักเรียนที่มีความรู้ความชำนาญวิชาชีพเหล่านั้น มาช่วยสอนเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริงจะเกิดการเรียนรู้และทักษะ พร้อมทั้งรักในการที่จะประกอบอาชีพเหล่านั้น นักเรียนที่ได้เรียนวิชาชีพเหล่านี้ บางคนไม่ได้

ศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ก็สามารถที่จะใช้ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานประกอบอาชีพได้ ดังนั้น ถ้าส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมศึกษาได้จัดทำหลักสูตรเหล่านี้ให้มากขึ้น จะสนองความต้องการของนักเรียนได้มาก นักเรียนจะต้องการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษามากขึ้น แทนที่เมื่อจบระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายแล้วออกไปทำงานประกอบอาชีพเลย

4. ส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาระบบการแนะแนวการศึกษา และแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักขีดความสามารถของตนเอง

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. พัฒนาระบบแนะแนวการศึกษาและอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนักเรียนจะได้ค้นพบว่าความสามารถของตนระดับนี้ควรจะศึกษาในด้านใด หรือมีแนวทางในการดำเนินวิชาชีพอย่างไร เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีต่อวิชาชีพเหล่านั้น

2. พัฒนาบุคลากรที่จะให้ความรู้หรือแนะแนวให้คำปรึกษากับนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อจะได้แนะแนวนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ให้ครูทุกคนที่สอนมีความรู้เรื่องการแนะแนวและทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะแนวนักเรียนด้วยอย่างสม่ำเสมอ

5. ปรับปรุงหลักสูตรและขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนขีดความสามารถหรือศักยภาพของผู้เรียน

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนการเรียนการสอนให้เหมาะสม

2. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถ

ใช้ความถนัดของตนเองในการเรียนรู้และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

3. ในการจัดสรรครุควรคำนึงถึงความถนัดความสามารถของครู รวมทั้งหลักสูตร ลักษณะวิชามากกว่าจะคำนึงถึงอัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียน ตามเกณฑ์ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4. ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างและความถนัดของแต่ละบุคคล ด้วย จะได้จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามต้องการ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจอย่างดี และมีความสนใจมากขึ้น มิใช่สักแต่ว่าเรียนไปโดยไร้จุดมุ่งหมาย

5. จัดคู่มือครู เอกสารช่วยในการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม และเพียงพอให้กับแต่ละโรงเรียนอย่างพอเพียงกับความต้องการ

6. ปรับปรุงกระบวนการประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะกลุ่ม วิชาการทำงานอาชีพให้เอื้อต่อความถนัดและความต้องการของผู้เรียนด้วย

6. ให้การดำเนินงานและการพัฒนาการมัธยมศึกษากระจายไปสู่ระดับ จังหวัดมากขึ้น

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลืองบประมาณทั้งด้านอุปกรณ์ งบประมาณบุคลากร ให้มากขึ้น และคอยติดตามประเมินผล พร้อมทั้งกำกับดูแลการจัดการมัธยมศึกษา ในระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ

2. จัดให้มีศึกษานิเทศก์ระดับจังหวัดมากขึ้น

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเอกชน จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีคุณภาพ

ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการดังนี้

1. พยายามให้การศึกษาศาเอกชนได้ประสานงานกัน ร่วมมือกันพร้อม ทั้งช่วยเหลือกันในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียน ที่มีชื่อเสียง คุณภาพดีควรเป็นโรงเรียนพี่หรือโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่ยัง ต้องการพัฒนา เพื่อให้คุณภาพของการศึกษาได้สู่เกณฑ์มาตรฐาน

2. รัฐควรให้ความช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนที่กำลังจะพัฒนาหรือเปิดระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้น

3. ควรมีการติดตามผลการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนในระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้น เพื่อจะได้นำผลนั้นมาพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้น

นอกจากการแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่านโยบายของคณะรัฐบาลยังช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอีกด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

บทที่ 4

นโยบายของคณะรัฐบาลช่วยส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีคณะรัฐบาลที่มาบริหารประเทศถึง 7 คณะ และจะเห็นได้ว่า นโยบายการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาส หรือส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของทุกคณะรัฐบาล เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือส่งเสริมและสนับสนุนการขยายการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ซึ่งจะสรุปนโยบายการศึกษาในคณะรัฐบาลแต่ละชุดดังนี้

1. รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2529 - 3 สิงหาคม 2531) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

"จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตของประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยเน้นความเสมอภาคและการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชน และบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ยากจนห่างไกล ชุมชนแออัดและบุคคลพิการ และจะส่งเสริมให้สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมให้มากขึ้น จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้

- ระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลชั้นบท
- ระดับมัธยมศึกษาจะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาให้มากขึ้น
- ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดแรงงาน รวมทั้งสอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น สำหรับการฝึกหัดครูจะผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม"

จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2531 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กรมสามัญศึกษาขยายขอบเขตการดำเนินงาน ขยายโอกาสทางการศึกษาจากเดิม 38

จังหวัดออกไปให้ครอบครัวโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลในเขตทรก้นดาร์ด้วย เนื่อง
จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เห็นแนวโน้มว่า
มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเตรียมเยาวชนให้มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่จะ
เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคในสังคมยุคใหม่ ดังนั้นความรู้ระดับชั้นประถมศึกษายังไม่
เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานออกไป จนถึงระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น และจะสร้างความเสมอภาคในโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับนี้ เนื่อง
จากการศึกษาระดับนี้มีความแตกต่างกันมาก ระหว่างเยาวชนในเมืองและชนบท
และระหว่างเยาวชนที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับครอบครัวที่ยากไร้
กรมสามัญฯ จึงได้ดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น โดยมีมาตรการลดค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานของผู้ปกครองด้วยวิธีการ
ต่าง ๆ เช่น

- ยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา
- จัดหาหนังสือให้ยืมเรียน
- ส่งเสริมการจัดที่พักในโรงเรียน
- จัดหาอาหารกลางวัน
- ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อหารายได้บ้างตามสมควร
และอื่น ๆ

สรุปได้ว่าโครงการนี้มุ่งสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ
ดังนี้

1. ขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะใน
เขตชนบทยากจน 38 จังหวัด ตามนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เตรียมการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ในแผนการศึกษา
แห่งชาติ ระยะที่ 7 และ 8 ต่อไป
3. ลดปัญหาการว่างงาน ความยากจน และการมีหนี้สินของคนในชนบท
4. แก้ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้ามาในเมือง
5. ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท สำหรับ

วัตถุประสงค์หลักและเป้าหมายของโครงการสรุปได้ดังนี้

1. ให้เด็กจบ ป.6 ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัดได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงขึ้น
 2. ลดค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโดยไม่ต้องชำระค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและลดค่าใช้จ่ายในด้านกิจกรรมต่าง ๆ
 3. ให้นักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้านในระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร หรือมีความสะดวกในการเดินทาง
 4. เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านและการประกอบอาชีพของผู้ปกครองในช่วงเวลาครึ่งวัน หรือในเวลาว่างในการทำงานอาชีพของผู้ปกครอง
 5. ให้นักเรียนมีงานทำสามารถประกอบอาชีพตามสภาพทรัพยากรของท้องถิ่น โดยเฉพาะงานอาชีพ ตามแนวทางอาชีพของพ่อแม่ผู้ปกครอง
- เมื่อทางรัฐบาลเปิดโอกาส พร้อมทั้งให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ ดังเช่นที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้ปกครองเริ่มสนใจและส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้น ตามตารางดังนี้

	2530	2531
มัธยมศึกษาปีที่ 1	422,630	439,871
มัธยมศึกษาปีที่ 2	395,338	402,349
มัธยมศึกษาปีที่ 3	399,470	379,004
รวม	1,217,438	1,221,224
อัตราการเพิ่ม	-4.74	0.31

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2. รัฐบาลพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ตั้งแต่ 4 สิงหาคม 2531 - 7 ธันวาคม 2533) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

"เร่งรัดการส่งเสริมการอนุบาลชนบท การขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยจะจัดควบคู่ไปกับการขยายการศึกษาภาคบังคับ และการเตรียมพื้นฐาน อาชีพให้กับนักเรียนทุกระดับ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวินัยของนักเรียน และคนในชาติเป็นพิเศษ"

สำหรับรัฐบาลชุดที่มุ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาอย่างมากโดยเฉพาะ เรื่องการเตรียมพื้นฐานอาชีพให้กับนักเรียน มุ่งเน้นแก้ปัญหาคนว่างงานและมุ่งส่งเสริมสร้างจริยธรรม ศีลธรรมและวินัยให้กับนักเรียน และยังมุ่งเน้นถึงการขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มใช้อีก 3 ปี โดยในเดือนมีนาคม 2533 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอเรื่อง "การขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี" โดยคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาสาระสำคัญ 2 เรื่อง คือ

1. ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยการประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ทั้งนี้ โดยให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

2. ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาโดยไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด สปช. และให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้

จากการร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย ทำให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษายิ่งเพิ่มมากขึ้น มีผู้ปกครองสนใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อหลังจากจบชั้นประถมศึกษาแล้ว ตามตารางดังนี้

จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำแนกตามชั้นปี พ.ศ. 2530-2533

	2530	2531	2532	2533
มัธยมศึกษาปีที่ 1	422,630	439,871	476,073	534,681
มัธยมศึกษาปีที่ 2	395,338	402,349	419,751	455,879
มัธยมศึกษาปีที่ 3	399,470	379,004	386,200	406,807
รวม	1,217,438	1,221,224	1,282,024	1,397,367
อัตราการเพิ่ม	-4.74	0.31	4.98	9.00

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

3. รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ตั้งแต่ 9 ธันวาคม 2533 - 23 กุมภาพันธ์ 2534) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

"รัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นฐานการขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปีเป็น 9 ปี ตลอดทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อสารมวลชนต่าง ๆ"

ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2534 ได้มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกโรงเรียน)

สาระสำคัญของโครงการ

1. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์มุ่งกระจายโอกาสทาง

การศึกษาไปสู่ประชาชน โดยสนับสนุนให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนอกระบบโรงเรียนให้มากที่สุด

2. การดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แผนการปฏิบัติระยะสั้น (2532-2534) และแผนปฏิบัติการระยะยาว (2535 - 2539)

ซึ่งในโครงการนี้ได้สนับสนุนและช่วยเหลือการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นมาตรการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพและคุณธรรม เป็นพลเมืองดี สามารถเลือกรับ ผลิต และปรับตนให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง แนวทางในเรื่องนี้ประกอบด้วย

- 1) ให้มีการขยายการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กว้างขวางและครบในเขตชนบทยากจน
- 2) ให้ยกเว้นเงินบำรุงการศึกษาและค่าใช้จ่ายทั้งในและนอกระบบโรงเรียนแก่ผู้ด้อยโอกาสโดยรัฐจัดเงินอุดหนุน
- 3) สนับสนุน แบบเรียน เสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน โดยรัฐรับแบงเบาะการระดมเงิน
- 4) สนับสนุนให้ส่วนราชการและเอกชนที่มีศักยภาพจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มากขึ้น เป็นกรณีพิเศษ
- 5) การผสมผสาน การถ่ายโอนหน่วยกิตหรือวิชาที่เรียนระหว่างในระบบและนอกระบบให้เป็นไปเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน และเป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนที่ต้องการประกอบอาชีพระหว่างเรียนอย่างกว้างขวาง
- 6) การปฏิบัติจริงในระหว่างเรียน เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองในการประกอบอาชีพอิสระสุจริต รวมทั้งการประกอบอาชีพหรือหารายได้ระหว่างเรียนให้เป็นไปโดยโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา หรือสถานที่ฝึกอบรมสนับสนุน
- 7) พัฒนาหลักสูตรทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้กว้าง มี

ความหลากหลายสามารถถ่ายโอนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียน
ทุกระบบรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การ
เมือง และเทคโนโลยีได้

8) การประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาและวิถีวัฒนธรรมไทย ให้จัด
ขึ้นเพื่อปลูกฝังให้ผู้ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม รัก
ความเป็นไทย ยึดมั่นสถาบันของชาติ

9) เรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ต้องจัดสอนเพื่อให้สามารถ
พัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมได้

10) เรื่องสิ่งแวดล้อมต้องสอดแทรกเข้าในการจัดการเรียนการสอน
เพื่อให้รู้จักอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่ และให้เป็นประโยชน์
ในการดำรงชีวิต

11) วิเคราะห์และกำหนดเกณฑ์มาตรฐานปริมาณงาน ในความ
รับผิดชอบและคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงการ เพื่อประกอบการ
พิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนระดับ

12) ออกระเบียบให้สถานประกอบการรับเด็กฝึกงาน หรือฝึกปฏิบัติ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน

13) รณรงค์เรื่องการขยายพื้นฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องและ
จริงจังให้หน่วยราชการทั่วไป นักเรียน และประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญและ
คุณประโยชน์ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพื่อเตรียมการขยาย
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ต่อไปนี้เป็นตารางแสดงให้เห็นว่า เมื่อคณะรัฐบาลได้ร่วมมือกันพัฒนา
การมัธยมศึกษาให้ดีขึ้น ผลตามมาที่เห็นได้ชัดคือ จำนวนนักเรียนจะมีเพิ่มขึ้น เนื่อง
จากผู้ปกครองและนักเรียนเอง เห็นคุณค่าของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามรายชั้น ปี 2530-2534

	2530	2531	2532	2533	2534
มัธยมศึกษาปีที่ 1	422,630	439,871	476,073	534,681	608,736
มัธยมศึกษาปีที่ 2	395,338	402,349	419,751	455,879	516,402
มัธยมศึกษาปีที่ 3	399,470	379,004	386,200	406,807	442,121
รวม	1,217,438	1,221,224	1,282,024	1,397,367	1,567,259
อัตราการเพิ่ม	-4.74	0.31	4.98	9.00	12.12

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

4. รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน (ตั้งแต่ 6 มีนาคม 2534 - 21 มีนาคม 2535) มีสาระสำคัญคือ "เร่งขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียนให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ" รวมทั้งขยายการศึกษาปฐมวัยในชนบทเพิ่มขึ้น

ในรัฐบาลชุดนี้ได้ตระหนักถึงการศึกษาปฐมวัยจึงเร่งส่งเสริมและขยายการศึกษาปฐมวัยไปสู่ชนบทมากขึ้น ส่วนการศึกษาระดับมัศึกษาก็ยังคงส่งเสริมและสนับสนุนต่อจากคณะรัฐบาลชุดเดิม โครงการต่าง ๆ ที่เป็นโครงการต่อเนื่องก็จะดำเนินการต่อรวมทั้งมีการจัดกิจกรรมผลของโครงการต่าง ๆ ด้วย

5. รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร (ตั้งแต่ 17 เมษายน 2534 - 22 พฤษภาคม 2535) สาระสำคัญ คือ "เร่งเสริมสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อยกระดับการศึกษาภาคบังคับให้ถึง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และขยายการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในชนบทให้กว้างขวางและทั่วถึงยิ่งขึ้น"

6. รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน (ตั้งแต่ 22 มิถุนายน - 12 ก.ย. 35 เป็นรัฐบาลเฉพาะกิจ) สำระสำคัญ คือ "ด้านการศึกษารัฐบาลจะปฏิบัติ ตามและเร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป"

7. รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (ตั้งแต่ 21 ต.ค. 35 - 20 ก.ค. 38) สำระสำคัญคือ "เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงโดย เร็ว อย่างมีคุณภาพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนการจัด การศึกษาให้แก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลทั้งคณะที่ 5, 6, 7 พึงได้ส่งเสริมการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาเช่นกัน โดยเฉพาะนายชวน หลีกภัย ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงศึกษาธิการมาก่อนที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้รู้ถึงความสำคัญ และได้ส่งเสริมการมัธยมศึกษาอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่เพิ่มขึ้นของ จำนวนนักเรียนดังต่อไปนี้

จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนตามรายชั้นปี 2530-2537

	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
มัธยมศึกษาปีที่ 1	422,630	439,871	476,073	534,681	608,736	683,383	759,629	827,077
มัธยมศึกษาปีที่ 2	395,338	402,349	419,751	455,879	516,402	587,380	661,963	733,512
มัธยมศึกษาปีที่ 3	399,470	379,004	386,200	406,807	442,121	502,507	569,143	639,795
รวม	1,217,438	1,221,224	1,282,024	1,397,367	1,567,259	1,773,270	1,990,735	2,200,384
อัตราการเพิ่ม	-4.74	0.31	4.98	9.00	12.12	13.14	12.26	10.53

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

บทที่ 5

วิเคราะห์กรณีตัวอย่างปัญหาเด็กวัยรุ่นและแนวทางแก้ไข

เอกสารนี้เป็นกรณีตัวอย่าง ที่เขียนและวิเคราะห์มาจากประสบการณ์จริงของข้าพเจ้า เพื่อให้ได้ภาพชัดเจนขึ้น และเพื่อไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของนักเรียนและผู้ปกครองตลอดจนผู้เกี่ยวข้องข้าพเจ้าจึงสมมติชื่อนักเรียนแทนชื่อจริงสำหรับอายุระดับชั้นและอื่น ๆ นั้นเป็นจริง จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนและครูประจำชั้นมากกว่า 26 ปีมาแล้ว ข้าพเจ้าขอเสนอวิเคราะห์กรณีตัวอย่างปัญหาเด็กวัยรุ่นและแนวทางแก้ไข 5 กรณี โดยจำแนกตามสภาพของปัญหาที่พบเสมอ ๆ ดังนี้

1. ปัญหาการปรับตัวและความวิตกกังวลเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับ
2. ปัญหาของพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กวัยรุ่น
3. ปัญหาการปรับตัวสำหรับเด็กที่เรียนช้ากว่ากลุ่มเพื่อน
4. ปัญหาเด็กวัยรุ่นแยกตัวจากกลุ่มเพื่อน
5. การปกครองชั้นเรียนโดยใช้หลักจิตวิทยาวัยรุ่น

1. ปัญหาการปรับตัวและความวิตกกังวลเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับ

ในปี พ.ศ. 2516 ข้าพเจ้าสอนวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอนคณิตศาสตร์ 5 คาบต่อสัปดาห์

วันหนึ่งขณะที่ข้าพเจ้ากำลังสอนหนังสือ ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า ค.ช. สันติ ซึ่งเป็นเด็กที่ผู้เรียนหนังสืออยู่ในระดับดี อายุ 13 ปี ไม่ค่อยตั้งใจเรียน สนนิพนคติ จึงได้เฝ้าสังเกตตลอดการสอนในชั่วโมงนั้น ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าสอนผ่านไปอีกหลายคาบ เห็นว่า ค.ช. สันติ น่าจะมีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงได้สอบถามจากเพื่อน ๆ หลังจากเสร็จสิ้นการสอนคาบนั้นแล้วได้เค้าเรื่องราว เดิมครอบครัวของ ค.ช. สันติมีฐานะดี ต่อมาบิดาซึ่งเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ธุรกิจการค้า ประสบการขาดทุน ทำให้มีมีอาการทางประสาทและสภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวด้อยลงกว่าเดิม เหตุการณ์นี้ส่งผลให้ ค.ช. สันติ มีความวิตกกังวล

ทำให้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม คือ ชักชวนมากขึ้น เรียกร้องความสนใจตลอดเวลา ข้าพเจ้าได้เรียก ค.ช.สันติมาพูดคุยหลังจากทราบประวัติมาโดยย่อแล้ว ค.ช.สันติ เล่าให้ฟังสรุปได้ว่า ตนเองรู้สึกว้าวนะของครอบครัวต่ำลงจะทำให้เพื่อน ๆ หรือครูอาจรังเกียจ จึงแสดงพฤติกรรมที่เรียกร้องความสนใจเมื่อข้าพเจ้าทราบสาเหตุอย่างแท้จริง จึงได้พยายามพูดคุยกับ ค.ช.สันติ เสมอและต่อมาได้สอบถามถึงเป้าหมายในอนาคต ค.ช.สันติ ตอบว่า เขามีความกังวลและกลัวว่าจะไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปอีกด้วย ข้าพเจ้าจึงอธิบายถึงเหตุผลต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ ค.ช.สันติ อย่าได้วิตกกังวล ให้เริ่มตั้งเป้าหมายในชีวิตว่าในอนาคตอยากประกอบอาชีพใด และจะเรียนสาขาวิชาใด และพยายามเรียนในสิ่งที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ให้ได้ และถ้ามีความวิตกกังวลใด หรือต้องการความช่วยเหลือใด ๆ ครูทุกคนรวมทั้งตัวข้าพเจ้ายินดีให้ความช่วยเหลือเต็มที่และ ค.ช.สันติ ได้บอกกับข้าพเจ้าว่าในอนาคตอยากเรียนด้านวิศวกรรมศาสตร์

ในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ตอนหยุดพักกลางวัน หรือหลังจากโรงเรียนเลิกเรียน ค.ช.สันติ จะมาหาข้าพเจ้าเสมอ เพื่อสอบถามปัญหา ทั้งปัญหาด้านการเรียน ด้านการปรับตัวและการวางตัวกับเพื่อน ๆ รวมทั้งการเรียนต่อในอนาคต พร้อมทั้งขอคำแนะนำในปัญหาต่าง ๆ นั้น เช่น ถ้าจะสอบเข้าเรียน คณะวิศวกรรมศาสตร์ จะต้องสอบวิชาใดบ้าง หรือเมื่อจบแล้วจะประกอบอาชีพใดได้บ้าง หรือในการศึกษาต่อนั้น จะมีทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้หรือไม่ ข้าพเจ้าตอบคำถามเหล่านั้น และได้หาข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ ค.ช.สันติ ต้องการทราบมาให้เสมอ

ต่อมาข้าพเจ้าได้สังเกตพฤติกรรมของ ค.ช.สันติ สังเกตได้ว่าพฤติกรรมของ ค.ช.สันติ เข้าสู่ภาวะปกติตามลำดับ แต่ยังคงมีความวิตกกังวลเป็นบางครั้ง เมื่อมีปัญหาใด ค.ช.สันติ จะปรึกษาข้าพเจ้าเสมอ ซึ่งทั้งนี้ทางด้านผู้ปกครองของ ค.ช.สันติ จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งส่งเสริมด้านการเรียนและด้านอื่น ๆ ของ ค.ช.สันติ เป็นอย่างดี โดยทางผู้ปกครองของ ค.ช.สันติ ติดต่อกับข้าพเจ้าอย่างสม่ำเสมอ

บัดนี้ ค.ช.สันติ ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้วยคะแนนเกียรตินิยม

จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยได้รับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร และจบปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และทำงาน ณ สถาบันการเงินที่มีชื่อเสียงมีฐานะที่มั่นคง

จากตัวอย่างปัญหาและการแก้ปัญหา^{นี้} จะเห็นได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญยิ่ง ปัญหาบางปัญหาผู้อื่นอาจจะมองไม่เห็นที่ไม่สำคัญก็ตาม แต่วัยรุ่นบางคนอาจมองว่าเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ ถ้าผู้ปกครอง ครูอาจารย์ หรือผู้เกี่ยวข้องไม่ร่วมกันแก้ปัญหาให้ ปัญหาที่คิดว่าเล็กน้อยเหล่านี้อาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ได้

การเข้าใจวัยรุ่น รับฟังปัญหาหรือช่วยกันแก้ไขปัญหาคจะทำให้เด็กวัยรุ่นรู้สึกอบอุ่น ไม่สับสนวุ่นวาย แต่ขณะเดียวกัน ผู้ที่จะร่วมแก้ปัญหาควรมีความเข้าใจ ในเรื่องพัฒนาการของวัยรุ่น ซึ่งในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติและพัฒนาการของวัยรุ่น ตลอดจนความต้องการของวัยรุ่น เพื่อการแก้ปัญหาเสมอมา **พร้อมกันนี้ขอเสนอข้อความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียนเป็นอันดับต่อไป**

ธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียน

มนุษย์มีความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้านโดยเป็นไปตามวัยและวุฒิภาวะ มนุษย์ทุกวัยแม้จะมีความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัย 4 เหมือนกัน แต่ก็มีส่วนปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการเรียนรู้ ตลอดจนความสนใจโดยเฉพาะในเด็กแต่ละกลุ่มอายุก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในแต่ละกลุ่มอายุจึงต้องจัดให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มนั้นด้วย ด้วยเหตุนี้ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้พัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ และดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจความสามารถของนักเรียนตามพัฒนาการของเด็กในวัยนั้น ๆ เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้วางไว้ นอกจากนี้การที่ครูอาจารย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนักเรียน หรือจิตวิทยาทางการศึกษาที่มีต่ออาชีพครูนั้น ยิ่งก่อให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ อีกดังนี้

1. ช่วยให้ผู้รู้จักลักษณะนิสัยของนักเรียน รวมทั้งบุคลิกภาพส่วนรวมของนักเรียน
 2. ช่วยให้ผู้ครูมีความเข้าใจพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการของนักเรียน เช่น ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน
 3. ช่วยให้ผู้ครูเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะได้ช่วยนักเรียนที่มีปัญหาได้เป็นราย ๆ ไป
 4. ช่วยให้ผู้ครูรู้จักวิธีจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เหมาะสมแก่วัยและสอดคล้องกับขั้นพัฒนาการของนักเรียน
 5. เพื่อให้ครูได้ทราบถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น แรงจูงใจและความมุ่งหวังของครูที่มีต่อนักเรียน
 6. ช่วยครูในการเตรียมการสอนและวางแผนการเรียน เพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพ
 7. ช่วยให้ผู้ครูทราบหลักการและทฤษฎีของการเรียนรู้ที่นักจิตวิทยาได้ค้นคว้าทดลองแล้วได้ผลดี เช่น การเรียนรู้จากการสังเกตหรือการเลียนแบบเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการใช้อบรมสั่งสอนนักเรียน
 8. ช่วยให้ผู้ครูทราบหลักการสอนและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งพฤติกรรมของครูที่มีต่อการสอนว่าสอนอย่างไรด้วยวิธีใดจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากที่สุด
 9. ช่วยให้ผู้ครูทราบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีนั้น มิได้เป็นผลเนื่องมาจากระดับเข้าว่าปัญญาหรือสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น แรงจูงใจ ทศนคติ ความขยันและอื่น ๆ
 10. ช่วยให้ผู้ครูสามารถปกครองชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขมีความรักโรงเรียนและมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนทั้งทางด้านร่างกายเข้าว่าปัญญาตลอดจนบุคลิกภาพ การจัดการศึกษาทุกระดับจึงมุ่งหวังให้มีคุณภาพ

มีมาตรฐานความเป็นเลิศ ความรู้ทางด้านธรรมชาติของเด็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญ
ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์

ประเภทของวัยต่าง ๆ ของมนุษย์

นักจิตวิทยาได้แบ่งวัยของมนุษย์ออกเป็น 12 วัย ดังต่อไปนี้

1. วัยก่อนเกิด (Prenatal) คือวัยตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดา จนถึงวันคลอดเป็นทารก
2. วัยทารก (Infancy) คือวัยตั้งแต่เริ่มคลอดจนถึง 2 ปี
3. วัยเด็กตอนต้น (Early Childhood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 2-6 ปี
4. วัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 6-11 ปี
5. วัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 11-13 ปี
6. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 13-16 ปี
7. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี
8. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปี
9. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early Adulthood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 21-35 ปี
10. วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (Middle Adulthood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 35-50 ปี
11. วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (Late Adulthood) คือวัยที่มีอายุระหว่าง 50-65 ปี

12. วัยชรา (Old Age) คือวัยที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป

พัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ และแนวทางการจัดการศึกษา

1. วัยก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา วัยนี้จะเป็นวัยที่เริ่มใช้ประสาทสัมผัสเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 หรือ 7 ปี โดยประมาณ เด็กสามารถเรียนรู้สภาพแวดล้อมใกล้ ๆ ตัว เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเมื่อเริ่มโตขึ้นเริ่มรู้จักการใช้เหตุและผล เป็นวัยที่เรียนรู้เกี่ยวกับรูปธรรมและตามด้วยนามธรรม เด็กในวัยนี้ถ้าได้รับความรักความอบอุ่นตั้งแต่เริ่มแรก ก็จะมีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าเด็กที่ขาดความรักและความอบอุ่น ควรเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้อย่างใกล้ชิดตั้งแต่ระยะแรกโดยเฉพาะวัย 1-3 ขวบ เป็นวัยที่เริ่มช่วยเหลือตัวเองได้ เริ่มมีความสงสัยหรือความละอายและประหลาดใจ มักชอบทำอะไรด้วยตนเอง เช่น จับช้อนรับประทานอาหารเอง ชอบปีนป่ายบันได ในระยะนี้ควรเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้อย่างใกล้ชิดเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย และไม่ควรห้ามหรือบังคับไม่ให้ทำอะไรสิ่งหนึ่งจนเกินไปควรส่งเสริมให้ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุด สำหรับวัยนี้ในช่วงอายุ 3-6 ขวบ เป็นวัยก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาบางคนเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล วัยนี้เป็นวัยที่เรียกว่า "วัยริเริ่ม" มีการเล่นสมมุติโลกเลียนแบบผู้ใหญ่ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในชีวิต เด็กในวัยนี้ถ้าเกิดความขัดข้องใจหรือมีสภาพของจิตใจไม่ดี เช่น ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ หรือพ่อแม่ไม่เข้าใจพฤติกรรมของลูก เด็กจะรู้สึกว่ามีคามวิตติวิตใจจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ควรจะให้ความรักความเอาใจใส่ และเข้าใจในพฤติกรรมของเขาเท่ากับว่าเริ่มสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้กับเขา

การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กวัยนี้อาจเริ่มจากช่วยอายุ 3 ขวบขึ้นไป โดยจัดอยู่ในระดับอนุบาลหรือระดับเตรียมความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาไม่เน้นด้านวิชาการจนเกินไป แต่จะเน้นเรื่องการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การศึกษาช่วงนี้มีการจัดหลายรูปแบบตามลักษณะความพร้อม ในสังคมที่มีความแตกต่างกันไป ทั้งชุมชนเมืองซึ่งจะมีโรงเรียน

อนุปาล แต่ถ้าเป็นสิ่งคมชนบทอาจจัดการศึกษาในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรืออาจจะไม่ได้จัดในระดับนี้แต่ละเริ่มจัดในระดับประถมศึกษาเลย การจัดการสอนในระดับนี้ครูจะต้องดูแลฝึกให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง รู้จักการใช้สายตา เป็นต้นพร้อมกันนั้นยังควรให้มีการพัฒนาด้านความเจริญเติบโตโดยใช้หลักการโภชนาการเพื่อให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงและมีการพัฒนาการทางสมองเป็นไปอย่างดี

2. วัยประถมศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุประมาณ 6-12 ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาการสำคัญมาก เป็นช่วงที่เด็กทุกคนได้เข้าโรงเรียนอย่างทั่วถึงและมีเพื่อน ๆ และครูอย่างแท้จริง เด็กในวัยนี้将有ความขยันและกระตือรือร้นเพิ่มมาจากวัยก่อนเข้าเรียนโดยจะชอบทำงานช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและครู ในด้านร่างกายการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้จะช้าลงแต่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ร่างกายจะเติบโตทางสูงมากกว่าทางด้านกว้าง แขนขาจะยาวแค่นั้นจะเปลี่ยนไปจากเดิม เด็กหญิงมักจะมีพัฒนาการทางร่างกายเร็วกว่าเด็กชาย ในเรื่องการรับประทานอาหารพ่อแม่ ครูอาจารย์ ควรให้ความรู้และปลูกฝังการรับประทานอาหารโดยให้เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อให้พัฒนาการทางร่างกายเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ในด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้ต้องการความรักความอบอุ่นจากคนรอบข้าง ครูพ่อแม่จึงควรยกย่องชมเชยเมื่อเขาทำสิ่งที่ดีงาม ให้อภัยและชี้แจงเหตุผลที่ถูกต้องเมื่อเขากระทำผิด มิควรลงโทษด้วยอารมณ์หรือใช้บทลงโทษอย่างไร้เหตุผลเพราะจะทำให้กลายเป็นเด็กก้าวร้าวได้ การเสริมแรงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

เด็กวัยนี้将有ความอ่อนไหวต่อคำติเตียน ไม่ชอบการเยาะเย้ยถากถาง ใจน้อยไร้เหตุผล ถึงแม้จะมีการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้มากขึ้นก็ตาม แต่ถ้ามีความกดดันทางอารมณ์มาก ๆ จะออกมาในลักษณะของเด็กเกเรหรือเอาแต่ใจตนเองได้ นอกจากนี้ยังชอบรวมกลุ่มแต่ในขณะเดียวกันก็มักจะขัดแย้งกันเอง เพราะส่วนใหญ่จะคิดว่าตนเองดีและถูกต้องเสมอ ครูจึงควรดูแลอย่างใกล้ชิดให้ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้รู้จักการเสียสละให้อภัยชมเชยเมื่อเพื่อน ๆ ทำในสิ่งที่ดีงาม และควรสอนด้วยวิธีการอันแนบชิดเมื่อเด็กวัยนี้กระทำผิดอย่าเปรียบเทียบกับ

ใครดีกว่าใครเป็นอันขาดจะก่อให้เกิดปมด้อยขึ้นได้ และถ้าเกิดปมด้อยแล้วจะหาทางแก้ได้ยาก

ในด้านสังคมเด็กประถมศึกษาสามารถมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้ดี ชอบเล่นกันเป็นกลุ่ม รู้จักการเสียสละ การช่วยเหลือกัน ควรพยายามให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดั่งงาม ให้ทำตามเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้อง สื่อย่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญไม่ว่าจะเป็น หนังสือ โทรทัศน์ รวมทั้งภาพยนตร์ ครู ควรแนะนำรายการดี ๆ ให้เด็กดูหรือชี้แนะข้อดี ข้อเสีย จากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เลือกกระทำในสิ่งที่ดี วัยนี้หญิงกับชายมักจะแยกกลุ่มกัน เด็กชายจะอยู่รวมกลุ่มกัน อาจจะเล่นกีฬา ส่วนฝ่ายหญิงก็มักจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่มีความต้องการที่คล้าย ๆ กัน เช่นชอบคุยกันถึงเรื่องการแต่งกาย หรือคุยกันถึงเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ เป็นต้น

ด้านสติปัญญาและความสนใจของเด็กวัยนี้ ชอบที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ แต่ระยะความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ นั้นไม่นานนัก ดังนั้นการสอนของครูจะต้องสอนเป็นลำดับขั้นตอนเป็นไปตามกระบวนการของการเรียนการสอน เนื้อหาไม่ควรซับซ้อนมากนัก จะสอนจากง่ายไปหายากหรือจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม แต่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลายเด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ได้มากขึ้น ช่วงของความสนใจมีมากขึ้นจะเป็นจังหวะอย่างดีที่สุดครูจะชี้แนะเรื่องของการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา แต่อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กประถมศึกษานี้ ต้องใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายกว่าในทุกระดับที่สูงขึ้นไป ในบางกิจกรรมอาจต้องใช้วิธีการเรียนที่สนุกสนานเหมือนกับการเล่น หรือที่เรียกว่า "บทบาทสมมติ" นักเรียนจะได้ไม่เบื่อหน่าย เด็กวัยนี้บางคนเริ่มตั้งความหวังไว้สูง เช่น อยากเป็นหมอเป็นวิศวกร เป็นต้น ครูควรจะอธิบายชี้แนะว่าการที่จะยึดอาชีพเหล่านั้นจะต้องเรียนรู้อะไรบ้างและต้องดำเนินขั้นตอนในการศึกษาอย่างไรอย่าได้มองข้ามคำถามของเด็กวัยนี้ในเรื่องเหล่านี้เป็นอันขาด

จากพัฒนาการและลักษณะสำคัญทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญาของเด็กวัยประถมศึกษา ครูควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม

และสนับสนุนพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กให้เหมาะสมและควรจะเอาใจใส่ดูแลเป็นกรณีพิเศษเพราะอาจมีเด็กบางคนที่มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายมากอาจมีความอยากรู้เรื่องเพศซึ่ง ครู พ่อแม่ควรที่จะให้ความรู้ที่ถูกต้องให้รายละเอียดตามความเหมาะสม ถ้าปิดบังยิ่งจะทำให้เด็กอยากรู้หรืออยากเห็นมากขึ้นนับว่าเป็นวัยที่เริ่มจะปกครองหากชั้นถ้า ครูพ่อแม่ขาดความเอาใจใส่

3. วัยมัธยมศึกษา จะเป็นช่วงของวัยรุ่นเป็นวัยที่คาบเกี่ยวต่อเนื่องระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่เป็นวัยที่อยากรู้หรืออยากเห็นอยากทดลอง

พัฒนาการของเด็กในวัยนี้จะแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้

3.1 วัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยเริ่มเป็นหนุ่มเป็นสาว เป็นระยะที่ต่อมไร้ท่อต่าง ๆ ได้เจริญเติบโตผลิตฮอร์โมน เพื่อช่วยพัฒนาลักษณะทางเพศให้เจริญยิ่งขึ้น อวัยวะต่าง ๆ เจริญเติบโต มีวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นพ่อแม่ได้ หญิงจะมีอายุประมาณ 11-13 ปี และชายจะมีอายุประมาณ 13-15 ปี ในด้านร่างกายจะมีการพัฒนาทั้งรูปร่าง สัดส่วน น้ำหนัก กระดูกโครงสร้างกล้ามเนื้อ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงระบบอวัยวะภายใน

เพศหญิง จะเริ่มมีประจำเดือนมีขนที่อวัยวะเพศและรักแร้ หน้าตาอึมเข้มมีเลือดผาด สะโพกผาย มีวุฒิภาวะทางเพศพร้อมที่จะเป็นแม่มีบุตรได้เพศชายก็เช่นกัน จะเริ่มเข้าสู่ความเป็นหนุ่มแต่ช้ากว่าเพศหญิงเป็นสาว 1-2 ปี ลักษณะของความเป็นเพศชายจะแสดงออกอย่างชัดเจน เช่น กระดูกไหล่ขยายออกแขน ขา ไหล่ และหน้าอกจะปรากฏเส้นเอ็น และกล้ามเนื้อเป็นมัด ๆ ในกรณีของเด็ก มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย กระบอกเสียงจะยาวขึ้น เพราะลูกกระเดือกโตขึ้น ร่างกายผลิตน้ำอสุจิอันเป็นสัญลักษณ์ของความมีวุฒิภาวะทางเพศพร้อมที่จะเป็นพ่อได้

ในด้านอารมณ์วัยรุ่นตอนต้นนี้ จะมีอารมณ์หงุดหงิดและอ่อนไหวง่าย ผู้ปกครองครูอาจารย์ควรเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก พยายามกล่อมเกล่าอารมณ์เหล่านั้นไม่ให้เกิดความรุนแรงจนเกิดความเสียหาย ควรแสดงเหตุผลเสมอทุกครั้งที่ตักเตือนหรือว่ากล่าว ไม่ควรใช้ความรุนแรง ควรแสดง

ความเป็นมิตรหรือเป็นเพื่อนให้เขาเกิดความไว้วางใจและรักใคร่ศรัทธาเชื่อถือ

ในด้านสติปัญญา วัยรุ่นตอนต้นนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงสามารถแสดงความคิดเห็น สามารถแก้ปัญหาได้ มีความทรงจำที่ดี สมองจะมีการพัฒนาการอย่างเต็มที่เมื่อถึงช่วงวัยรุ่นตอนปลาย

การเรียนการสอนที่จัดให้เด็กวัยนี้ ควรเปิดโอกาสให้คิดและแก้ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง ครูคอยช่วยเหลือแนะนำเมื่อมีปัญหาที่ซับซ้อนมาก ๆ เท่านั้น

ในด้านสังคม วัยรุ่นตอนต้นมีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบให้สังคมยอมรับ ชอบการแสดงออก และจะเลือกคบคนเป็นกลุ่มที่เล็กลงมาและในที่สุดอาจมีเพื่อสนิทเพียง 1 หรือ 2 คน วัยนี้เริ่มปลีกตัวจากพ่อแม่ ชอบความเป็นอิสระ ชอบเลียนแบบคนที่เขาศรัทธาหรือสนใจ ไม่ชอบการบังคับ และเขาจะเสียถากถาง พ่อแม่ครูอาจารย์ควรจะดูแลอย่างใกล้ชิดแต่อย่าให้เด็กคิดว่าเป็นการจับผิดเพราะผลจะออกมาตรงข้ามกับที่ตั้งใจหวังไว้

3.2 วัยรุ่นตอนกลาง เป็นวัยที่พัฒนามาจากวัยรุ่นตอนต้น หญิงจะมีอายุประมาณ 15-18 ปี ชายจะมีอายุประมาณ 17-19 ปี ในด้านร่างกาย เป็นวัยที่พัฒนามาจากวัยรุ่นตอนต้น ร่างกายมีพัฒนาการเข้าสู่ผู้ใหญ่เมื่อเทียบกับวัยรุ่นตอนต้นและไม่มีความแตกต่างมากนัก เพียงแต่ร่างกายจะเพิ่มความสูงใหญ่ และได้สัดส่วนใกล้เคียงกับความเป็นผู้ใหญ่ ด้านอารมณ์จะมีอารมณ์ที่ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงและอ่อนไหวง่าย มีหลายอารมณ์เปลี่ยนแปลงสลับกันไป มีความโกรธง่าย แต่หายเร็ว วิตกกังวลหวัหระ ร้องไห้ง่าย ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะการทำงานของต่อมไร้ท่อต่าง ๆ ซึ่งเด็กยังปรับตัวไม่ได้หรือปรับตัวไม่ทัน พ่อแม่ครูอาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องควรให้ความเข้าใจ และพยายามใกล้ชิดเป็นเพื่อนให้คำปรึกษาหารือให้กำลังใจ โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนกลางนี้ จะมีความคับข้องใจ คิดว่าตนเองมีปัญหาอยู่เสมอโดยเฉพาะเรื่องรูปร่างหน้าตาเพื่อนต่างเพศ ความรัก การเรียน อาชีพ เป็นต้น มีพฤติกรรมที่ต้องการความเป็นอิสระ ยิ่งถ้าถูกขัดใจจะแสดงพฤติกรรมอย่างรุนแรง ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องช่วยกันดูแล

เอาใจใส่ชนิดที่เธอไม่รู้ลึกว่าเป็นการบังคับและล้อมกรอบเอาไว้ ควรชี้แนะให้ รู้จักใช้เหตุผลและใช้เหตุผลกับเขา อย่าใช้อารมณ์เป็นเครื่องตัดสินใจเช่นเดียวกัน

ในด้านพัฒนาการทางสติปัญญา วัยรุ่นตอนกลางมีระบบ ประสาทต่าง ๆ พัฒนาเกือบเต็มที่แล้ว ความสามารถทางสมองมีมากมีความจำดี มีสมาธิ รู้จักแก้ปัญหาได้ดีขึ้น สนใจปัญหาที่ท้าทาย การทำงานของต่อมไร้ท่อและ ฮอร์โมนประจำเพศพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เด็กบางคนร่างกายเป็นหนุ่มเป็นสาว แล้วแต่ยังมีจิตใจเป็นเด็กอยู่ก็มี พ่อแม่ผู้ปกครองตลอดจนครูอาจารย์ควรช่วยกัน ดูแลเอาใจใส่ ควรแนะนำสื่อที่มีคุณภาพให้แก่เด็กไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ภาพยนตร์ หรือวิทยุโทรทัศน์และควรให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับการคบเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนต่างเพศ เด็กบางคนชอบอยู่ฮั้วระคนเดี่ยวตามลำพังอาจทำให้จิตใจฟุ้งซ่านหรือคิดในเรื่องต่าง ๆ ในด้านลบไม่มีผู้ใดที่จะให้คำปรึกษาคิดว่า ตนเองไร้ความหมายไม่มีคุณค่าสำหรับใครเลยถ้าเกิดลักษณะเช่นนี้ขึ้น พ่อแม่ ผู้ปกครองอาจารย์ต้องช่วยกัน ให้กำลังใจหรือปลอบโยนและสร้างความเชื่อมั่น ในตนเองให้กับเด็กประเภทนี้ อย่างมากในบางครั้งอาจจะต้องปรึกษาจิตแพทย์ เพื่อช่วยบำบัดอาการเหล่านี้

ในด้านบุคลิกภาพจะพัฒนาด้านบุคลิกภาพต่อจากวัยรุ่นตอน ต้นจะมีความเชื่อมั่นในตัวเองเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังทำสิ่งต่างๆ ตามเพื่อนในวัยเดียวกัน เช่น การแต่งตัวแบบวัยรุ่นทั่ว ๆ ไป และนิยมเลียนแบบดารารหรือบุคคลที่ตนเอง ชื่นชอบ พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรให้อิสระแก่เขาย่างเพราะเขาจะได้เป็นของตัวเอง และมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้นด้วย

3.3 วัยรุ่นตอนปลายจะมีพัฒนาการใกล้เคียงกับวัยผู้ใหญ่มากที่สุด มีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าวัยรุ่นตอนกลาง มาก หญิงจะมีอายุประมาณ 17-21 ปี ชายจะมีอายุประมาณ 19-21 ปีเด็กหญิง และเด็กชายในวัยนี้จะเจริญเติบโตกันทันกัน อุปนิสัยของวัยรุ่นตอนปลายจะมีความ สุขภาพเรียบร้อย เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี มีความอดทนอดกลั้นได้ใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ อัน เป็นสัญลักษณ์ของการบรรลุนิติภาวะการพัฒนาการทางด้านร่างกายการเปลี่ยนแปลง

ภายนอก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมมีข้อสังเกตว่า ช่วงอายุของการบรรลุนิติภาวะของแต่ละคนมีอิทธิพลต่อรูปร่างกล่าวคือ คนที่บรรลุนิติภาวะช้ามักจะมีรูปร่างสูงกว่าคนที่บรรลุนิติภาวะเร็ว ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายใน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง อวัยวะภายในจะเติบโตขึ้นเป็นลำดับใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ มีการพัฒนาทางเสียง โดยชายหนุ่มจะมีเสียงห้าวทึม ส่วนหญิงสาวจะมีเสียงกังวานแหลมเล็ก เพศหญิงจะมีหน้าอกเพิ่มขึ้น เอวจะคอดและสะโพกจะผายออกแบบผู้ใหญ่ ส่วนเพศชายร่างกายจะสูงและหนาขึ้นดูแข็งแรง มีหนวดเคราแบบผู้ใหญ่ชัดเจน ในวัยนี้น้ำหนักและส่วนสูงจะเป็นไปช้า ๆ รูปร่างจะเป็นไปตามพันธุกรรมเป็นส่วนใหญ่ โครงกระดูกและฟันเด็กวัยรุ่นตอนปลายจะมีกระดูกและฟันครบถ้วนเท่ากับผู้ใหญ่ ฟันจะงอกยาวและมีจำนวนครบ 32 ซี่

พัฒนาการทางด้านอารมณ์เด็กวัยรุ่นตอนปลาย จะมีอารมณ์สุขุม สุขภาพเรียบร้อยเป็นลำดับ มีความอดทนอดกลั้น มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนหรือคนที่ด้อยกว่า และมีความหวนวิตกเกี่ยวกับความคิดและการกระทำของตนว่าจะถูกต้องหรือไม่ หรือไม่ดีเท่าเพื่อน เป็นผลนำมาซึ่งการเปรียบเทียบพร้อมทั้งอาจเกิดอิจฉาริษยาเกี่ยวกับความสามารถ ฐานะทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ ซึ่งถ้าได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากผู้ปกครองหรือครูอาจารย์จะทำให้เขามุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตนปรารถนาได้สำเร็จ

พัฒนาการในด้านสติปัญญา วัยรุ่นตอนปลายนี้จะมีพัฒนาทางสติปัญญาเจริญสูงสุด ความจำดี คิดได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการอย่างกว้างขวาง มีความคิดลึกซึ้งได้ทัดเทียมผู้ใหญ่ แต่ยังคงด้อยในด้านประสบการณ์มากกว่าผู้ใหญ่ ความสุขุมรอบคอบจึงมีน้อยกว่าผู้ใหญ่

เด็กวัยรุ่นตอนปลายจะมีความคิดเป็นระบบ สามารถตั้งสมมุติฐานในปัญหาต่างๆ ได้ วิเคราะห์และเปรียบเทียบพร้อมทั้งสรุปได้มีความคิดเป็นของตัวเองแต่ไม่ค่อยแสดงออก แต่ก็สามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่อันเป็นผลทำให้มีพัฒนาการทางสังคมดีขึ้นด้วย พ่อแม่ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นตอนปลายจึงควรปฏิบัติต่อเขาดังเช่น เขาเป็น

ผู้ใหญ่คนหนึ่ง มีความคิดเป็นของตนเองเมื่อจะตัดสินใจทำอะไรต้องใช้เวลาไตร่ตรอง เพราะเขาสามารถพิจารณาเหตุผลและตัดสินใจด้วยตนเอง

ความต้องการของวัยรุ่น 10 ประการ

1. เด็กหนุ่มสาวต้องการปรับปรุงสมรรถภาพในการทำงานของตนให้ดียิ่งขึ้น
2. เด็กหนุ่มสาวมีความต้องการรักษาสุขภาพอนามัยให้มีสุขภาพแข็งแรง และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ
3. เด็กหนุ่มสาวทุกคนมีความต้องการที่จะเข้าใจสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาธิปไตย
4. เด็กหนุ่มสาวทุกคนมีความต้องการที่จะเข้าใจความสำคัญของครอบครัวและปัจจัยต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งความสุขในครอบครัว เพราะเด็กวัยนี้เริ่มมีความเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงมีความสนใจในชีวิตครอบครัว การครองเรือน การครองคู่ตลอดจนการดำเนินชีวิตในครอบครัว อยากรู้หรืออยากเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ
5. เด็กหนุ่มสาวมีความต้องการทราบถึงวิธีใช้จ่ายตลอดจนการใช้สิ่งของและการบริการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเด็กวัยนี้ความสัมพันธ์กับสังคมมากและได้เผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจเช่นเดียวกับผู้ใหญ่
6. เด็กวัยหนุ่มสาวมีความต้องการที่จะเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และความเจริญทางวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ตลอดจนความจริงตามธรรมชาติ
7. เด็กวัยหนุ่มสาวมีความต้องการที่จะซาบซึ้งในรสของวรรณคดี ดนตรี ศิลปะและธรรมชาติ โดยรู้คุณค่าและมองเห็นความงดงามตลอดจนความไพเราะของสิ่งเหล่านั้นด้วย
8. เด็กวัยหนุ่มสาวมีความต้องการที่จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

รู้จักแบ่งเวลาว่างให้สมดุลกับกิจกรรมต่าง ๆ

9. เด็กวัยหนุ่มสาวมีความต้องการปรับปรุงความเคารพ และความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ใหญ่ เพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

10. เด็กวัยหนุ่มสาวมีความต้องการปรับปรุงความสามารถ ในการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถแสดงความคิดเห็นได้ถูกต้องชัดเจน และสามารถอ่านฟังได้อย่างเข้าใจ

นอกจากความต้องการทั้ง 10 ประการ ของวัยรุ่นแล้วยังมีผู้สรุปความต้องการวัยรุ่นไว้อีก คือ

1. ความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง
2. ความต้องการมีตำแหน่ง รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน ๆ และผู้ใหญ่
3. ความต้องการในการแสวงหาประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ
4. ความต้องการมีพวกพ้องเป็นกลุ่มก้อน
5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคง ยึดใจ และปลอดภัย
6. ความต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม
7. ความต้องการความมั่งคั่งทางร่างกาย
8. ความต้องการประพฤติตนตามบทบาททางเพศของตน
9. ความต้องการเลือกอาชีพ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้ที่จะไปประกอบอาชีพครู หรือผู้ที่ เป็นครูอยู่แล้วได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของเด็กทุกวัยอย่างดีแล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจและมีเหตุผลอย่างเพียงพอที่จะตัดสินใจในการปฏิบัติต่อเด็ก หรือต่อนักเรียน อาทิเช่น ก่อนการลงโทษนักเรียนเมื่อกระทำความผิดจะต้องหาสาเหตุก่อนว่า นักเรียนคนนั้นผิดจริงหรือไม่ มิใช่ด่วนลงโทษทันที ถ้าผิดจริงต้องหาสาเหตุที่นักเรียนทำผิดเกิดจากอะไร อาจจะเป็นการเร่ร่อนหรือความสนใจ เป็นต้น เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงค่อยลงโทษ ความรู้เหล่านี้จะทำให้ผู้ที่

ไปประกอบอาชีพครู หรือผู้ที่เป็นครูอยู่แล้วได้เข้าใจถึงธรรมชาติของเด็กตลอดจนพฤติกรรมในด้านต่างๆ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ พร้อมทั้งหาทางแก้ไขได้อย่างถูกวิธีเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และเพื่อนักเรียนเหล่านี้จะได้เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคตต่อไป

2. ปัญหาของพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กวัยรุ่น

ด.ช.มานะ เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับปานกลาง อายุ 15 ปี เป็นนักเรียนที่ข้าพเจ้าประจำชั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปี พ.ศ.2524

วันหนึ่งขณะที่ข้าพเจ้าตรวจเวรประจำวัน เมื่อโรงเรียนเลิกเรียนแล้ว ข้าพเจ้าเดินไปหลังโรงฝึกพลศึกษา ซึ่งเป็นที่ลับตา พบ ด.ช.มานะ กำลังสูบบุหรี่อยู่เพียงลำพัง ด.ช.มานะ ทำท่าจะวิ่งหนี ข้าพเจ้าได้เรียกตัวเอาไว้พร้อมกับให้ไปหาที่ห้องพักในวันรุ่งขึ้น ในตอนเช้าเมื่อมาถึงโรงเรียน

เมื่อ ด.ช.มานะ มาพบ ข้าพเจ้าได้ซักถามถึงเรื่องการสูบบุหรี่ว่าสูบนานมากน้อยเพียงใด ใครเป็นผู้ชักชวนให้สูบบุหรี่ ด.ช.มานะ ตอบว่า เพื่อนข้างบ้านเป็นผู้ชวนให้สูบ และสูบบุหรี่มาแล้วประมาณ 3-4 เดือน ระยะเวลาหลังนี้ต้องสูบที่โรงเรียนด้วย ข้าพเจ้าได้ซักถามถึงประวัติของ ด.ช.มานะ พบว่า ด.ช.มานะ เป็นลูกคนกลางในจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นชายทั้ง 3 คน บิดาเป็นผู้จัดการบริษัท มารดาเป็นแม่บ้าน ด.ช.มานะ มีความรู้สึกที่พ่อแม่ไม่รักตนเอง รักพี่กับน้องมากกว่า ข้าพเจ้าชี้แจงให้ทราบว่า พ่อแม่ย่อมต้องรักลูกอย่างแน่นอนและเท่ากันหมด แต่การแสดงออกอาจแตกต่างกันเพราะในบางครั้ง ด.ช.มานะ อาจจะเข้าใจผิดคิดว่าพ่อแม่รักพี่และน้องมากกว่า หลังจากนั้นข้าพเจ้าได้ติดต่อกับผู้ปกครองของ ด.ช.มานะ เล่าเหตุการณ์และชี้แจงถึงความรู้สึกของ ด.ช.มานะ ให้ฟัง ทั้งพ่อและแม่ของ ด.ช.มานะ ยอมรับว่า มีเวลาดูแลเอาใจใส่ ด.ช.มานะ น้อยกว่าพี่และน้องเพราะพี่ชายของ ด.ช.มานะ นั้นใกล้จะสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องเข้มงวดกวดขันมาก ส่วนน้องชายนั้นยังเล็กอยู่ จึงต้องดูแลมากกว่า ด.ช.มานะ ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหาวิธีพูดคุยและเสนอแนวคิดต่อ

พ่อแม่ของ ด.ช.มานะ ว่าควรจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง เช่น แสดงความรักความเอาใจใส่ ด.ช.มานะ ให้มากขึ้น และพยายามหาโอกาสร่วมกันทำกิจกรรมทั้งครอบครัวให้มากกว่าเดิม ซึ่งทางพ่อแม่ของ ด.ช.มานะ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และทั้งทางโรงเรียนและทางบ้านก็ยังมิได้ลงโทษ ด.ช.มานะ เรื่องการสูบบุหรี่ แต่ได้อบรมสั่งสอนให้เห็นถึงโทษของการสูบบุหรี่ว่ามีผลอย่างไร ทั้งปัจจุบันและอนาคต

ต่อจากนั้นอีกประมาณ 3 เดือน ด.ช.มานะ ก็สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ ทั้งนี้เพราะ ด.ช.มานะ ได้ใช้ช่วงเวลาตอนเย็นที่เคยแอบสูบบุหรี่ไปเรียนพิเศษ หรือเล่นกีฬา กับเพื่อน ๆ ต่อมาผลการเรียนของ ด.ช.มานะ ดีขึ้นตามลำดับ จนปัจจุบัน มานะจบปริญญาตรีทางบัญชีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและปริญญาโททางด้านบัญชีเช่นกัน พร้อมกับมีงานทำที่มั่นคงในบริษัทแห่งหนึ่งจะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างปัญหาวัยรุ่นตัวอย่างนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่น เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าครูผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี การอบรมสั่งสอน การปฏิบัติตนต่อวัยรุ่น จะเป็นไปอย่างถูกต้อง นอกจากการเรียนรู้อะไรเรื่องพฤติกรรมของวัยรุ่นตลอดจนถึงความต้องการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นแล้ว สิ่งสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ วินัยและการลงโทษเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเมื่อใดพบวัยรุ่นทำผิดแล้วลงโทษโดยปราศจากเหตุผล หรือลงโทษทันที ผลเสียอาจจะเกิดขึ้นได้ตรงกันข้ามถ้าเรามีความเข้าใจจากผลการกระทำของวัยรุ่น สอบถามถึงเหตุผลในการกระทำผิดนั้น ๆ ก่อน หรือรู้วิธีการลงโทษที่ถูกต้อง จะทำให้การอบรมสั่งสอนวัยรุ่นบรรลุสู่เป้าประสงค์ได้

ดังนั้น เรื่องวินัยและการลงโทษเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ที่เป็นครูจำเป็นต้องจะ ต้องเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ ในกรณีตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ข้าพเจ้าคิดว่า เมื่อข้าพเจ้าพบ ด.ช.มานะ ทำผิดเรื่องสูบบุหรี่ในครั้งแรก ด่วนลงโทษก่อนโดยไม่ไตร่ตรองหรือพิจารณาให้ละเอียดก่อน ผลในตอนท้ายอาจจะไม่เป็นไปตามต้องการก็ได้ หรือถ้าปล่อยไปไม่นำปัญหานี้มาแก้ไขให้ถูกวิธี ด.ช.มานะ อาจจะเลิกสูบบุหรี่ไม่ได้และท้ายที่สุดโอกาสที่จะต้องถูกลงโทษ เพราะทำผิดวินัยอย่างแน่นอน ดังนั้น

นอกจากเรื่องเกี่ยวกับจิตวิทยาของวัยรุ่นแล้ว เรื่องของระเบียบวินัยในโรงเรียน ก็จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ด้วย จึงขอเสนอข้อความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยเป็นอันดับต่อไป

ระเบียบวินัยในโรงเรียน

ความหมายและจุดมุ่งหมายของระเบียบวินัยในโรงเรียน

คำว่า "ระเบียบ" ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ระเบียบหมายถึงแบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติหรือดำเนินการ"

ส่วน "วินัย" พจนานุกรมฉบับดังกล่าวได้ให้ความหมายไว้ว่า "วินัยหมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ, ข้อบังคับ"

จากความหมายดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าระเบียบวินัย หมายถึง การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สำหรับระเบียบวินัยของโรงเรียนนั้น หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดสิ่งที่ดีและไม่ควรปฏิบัติ
2. เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางปกครองนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน และฝึกให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง
4. เพื่อให้การดำเนินชีวิตในโรงเรียนของสมาชิกทุกคนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีระเบียบ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความสำคัญของการมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยมีความสำคัญสำหรับโรงเรียนมาก ซึ่งสามารถประมวลความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนที่มีวินัยในตนเอง และอยู่ในระเบียบแบบแผนอันพึงประสงค์ ย่อมทำให้สมาชิกทุกคนอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จ
2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในภายหน้าเมื่อนักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ขอบเขตของระเบียบวินัยในโรงเรียน

ขอบเขตของระเบียบวินัยในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามที่โรงเรียนแต่ละแห่งจะกำหนด เมื่อพิจารณารวม ๆ แล้ว ขอบเขตของระเบียบวินัยในโรงเรียนต่าง ๆ ย่อมหมายถึงแนวทางและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น ไม่ว่าจะกำหนดขอบเขตต่างกันอย่างไรก็ตาม ก็ควรจะมีขอบเขตที่เป็นลักษณะร่วมกัน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบวินัยเกี่ยวกับความประพฤติทั่วไป ของนักเรียน เช่น การแต่งกาย กริยาท่าทาง และคำพูด เป็นต้น
2. ระเบียบวินัยเกี่ยวกับความประพฤติในชั้นเรียน เช่น การไม่ก้าวร้าวต่อเพื่อนและครู การตั้งใจเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมหรือตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย เป็นต้น

3. ปัญหาการปรับตัวสำหรับเด็กที่เรียนช้ากว่ากลุ่มเพื่อน

(หรือปัญหาพฤติกรรมการณ์เรียนรู้นักเรียน)

ข้าพเจ้าได้สอน ค.ญ.สิริ ขณะที่ ค.ญ.สิริ เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2531 ขณะนั้น ค.ญ.สิริ อายุ 14 ปี การเรียนของ ค.ญ.สิริ ค่อนข้างต่ำได้เกรดเฉลี่ยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่ำกว่า 2.00 และจากการสังเกตดูขณะที่เรียน ค.ญ.สิริ เรียนไม่ทันเพื่อน ทำงานช้า เสร็จไม่ทันเพื่อน ๆ หลังจากที่ข้าพเจ้าได้สังเกต ค.ญ.สิริ อยู่ระยะหนึ่ง ข้าพเจ้าได้เตรียมการที่จะช่วยเหลือ ค.ญ.สิริ เพื่อให้เรียนทันเพื่อน ๆ และในโอกาสที่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นอาของ

ค.ญ.สิริ ผู้เคยเป็นครูของข้าพเจ้า มาติดต่อขอให้ข้าพเจ้าสอนพิเศษ ค.ญ.สิริ ข้าพเจ้าจึงเริ่มวางแผนความคิดในการช่วยเหลือ ค.ญ.สิริ

ในการสอนพิเศษ ค.ญ.สิริ ข้าพเจ้าใช้เวลาหลังเลิกเรียนโดย ข้าพเจ้าสอนด้วยวิธีการหลาย ๆ รูปแบบ อาทิเช่น ให้ ค.ญ.สิริ หาปัญหาโจทย์ มาและแสดงวิธีคิดให้ข้าพเจ้าดู เป็นต้น นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ฝึกให้ ค.ญ.สิริ รู้จักการรับผิดชอบตนเอง เช่น หาปัญหาโจทย์มา หรือให้ไปทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม มาส่งในการเรียนครั้งต่อไป ฝึกให้รู้จักการวางแผนการปฏิบัติงานในแต่ละวัน จัดทำตารางทบทวนหนังสือประจำวัน ฝึกวิธีการอ่านหนังสือ เช่น หัดทำบันทึกย่อ ของแต่ละวิชา หมั่นทบทวนสูตรต่าง ๆ ทำโจทย์พิเศษ ค.ญ.สิริ ได้ปฏิบัติเช่นนี้ อย่างสม่ำเสมอ ต่อมาทำให้ผลการเรียนของ ค.ญ.สิริ ดีขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ใช้วิธีการสอนแบบซ่อมและเสริมให้กับ ค.ญ.สิริ ตลอดมาอีกด้วย ทำให้ ค.ญ.สิริ มีความเข้าใจในการเรียนดีขึ้น และเริ่มมีวินัยในตนเองดีขึ้นจาก เดิม กล่าวคือรู้จักการวางแผนการอ่านหนังสือ การปฏิบัติตามตารางอ่านหนังสือ ที่ทำไว้ หรือแม้แต่เวลาเรียนในห้องก็มีสมาธิที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ปัจจุบัน สิริ ศึกษาอยู่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การ เรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้ช้า บางคนเรียนรู้ได้ รวดเร็ว ซึ่งเรื่องเหล่านี้ ครูผู้สอนควรจะได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเรียนรู้ของ นักเรียนด้วย เพื่อจะได้นำมาใช้ในการสอน หรือเพื่อพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น ใน อันดับต่อไปจึงขอกล่าวถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นเรื่องที่นักการศึกษา และนักจิตวิทยาให้ความสำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนอย่างใกล้ชิด โดย เป็นประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่ เริ่มแรกของชีวิตจบจนถึงสิ้นสุดของชีวิต

การเรียนรู้ คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรของมนุษย์ จากความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ การทำไม่เป็น มาเป็นการมีความรู้ มีความเข้าใจ และการทำเป็น ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ได้พบเห็น ได้ฝึกฝน หรือได้รับการอบรมสั่งสอนมา

ลักษณะของการเรียนรู้

การเรียนรู้ของเด็ก ตั้งแต่วัยทารกจนเริ่มโตขึ้นมีขอบเขตกว้างขวาง และมีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น ลักษณะของการเรียนรู้จำแนกได้ 6 ประการคือ

1. ความต้องการ (Needs) เป็นผลของสิ่งเร้า สิ่งเร้าเป็นแรงจูงใจ ผลักดันให้คนมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการของตน
2. เครื่องล่อ (Incentive) เป็นสิ่งที่ช่วยชักจูงใจให้เด็กแสวงหาความรู้อย่างตั้งใจ เช่นการสอบจัดลำดับทุกคนจะพยายามทำให้ดีที่สุดเพื่อให้ได้ลำดับดี เป็นต้น
3. อุปสรรค (Barrier to Goal) มักเกิดกับการทำงานทุกชนิด แม้กระทั่งการเรียนรู้ก็มีอุปสรรค การเรียนรู้ที่ได้ผลดีต้องฝ่าฟันอุปสรรคโดยให้นักเรียนพบกับความยากลำบากในการเรียนรู้ ให้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ อุปสรรคในการเรียนรู้ที่ดีต้องส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ไม่เป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดการท้อถอย เมื่อนักเรียนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้จะมีความภูมิใจและมีความสุขในความสำเร็จของตน
4. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้ (Variable Behavior) การเรียนรู้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องพยายามส่งเสริม หรือชี้แนะให้นักเรียนรู้จักเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมและถูกต้อง
5. การเลือกใช้และการเลิกใช้พฤติกรรม (Selectivity and Elimination of Responses) ลักษณะของการเรียนรู้ในด้านนี้ เกิดจากการที่นักเรียนเรียนไปนานๆ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนจะช่วยให้นักเรียนรู้ว่า

พฤติกรรมบางอย่างดี ควรกระทำต่อไป ในขณะที่เด็วกันก็รู้ว่าพฤติกรรมบางอย่างไม่ดี ไม่ควรจะทำต่อไป เป็นต้น

6. ผลตอบสนองของพฤติกรรม (Effect of the Response) การเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดเมื่อได้ดำเนินการถึงที่สุดแล้ว ผู้เรียนจำเป็นต้องนึกถึงผลตอบสนองที่ได้รับจากการเรียนรู้ ผลที่น่าพอใจย่อมจะช่วยให้เกิดผลดีแก่การเรียนมากกว่าผลที่ไม่น่าพอใจ

การเรียนรู้มีลักษณะเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนเหมือนวิธีการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนมีขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทีละขั้นอย่างต่อเนื่องจนเกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ได้ นักวิชาการศึกษาเรียกขั้นตอนการเรียนรู้นี้ว่า "ทักษะกระบวนการ"

ทักษะกระบวนการคือ แนวทางดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนวางไว้อย่างเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด การเรียนการสอนมีทักษะกระบวนการ 9 ขั้น ได้แก่

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ คน ผลงาน หรือข้อมูลต่างๆ เมื่อรับรู้แล้วพร้อมที่จะตอบสนองสิ่งเร้า นั้น ผลการเรียนรู้ในขั้นนี้เกิดขึ้นได้จากการสังเกต ได้ประสบกับสิ่งเร้า นั้น ๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกายด้วยตนเอง

2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นขั้นตอนตอบสนองสิ่งเร้า นั้นๆ โดยแสดงความสามารถในการใช้สมอง ใช้ความคิดในด้านต่าง ๆ การเรียนรู้ในขั้นนี้ อาจได้จากการระดมสมองหรือจากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียน มีความสามารถในการนำหลักการ กฎเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ของสิ่งที่ได้เรียนรู้มาผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้หลายๆ ทางที่เป็นไปได้ ใช้สำหรับประกอบการตัดสินใจ

4. ประเมินและเลือกทางเลือก เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจเลือกทางเลือกในขั้นที่ 3 เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุด

5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการวางแผนปฏิบัติตามแนวทางที่ได้เลือกไว้ กำหนดวัตถุประสงค์ วิชิตำเนินงาน กิจกรรม จัดลำดับกิจกรรม

6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้าในขั้นที่ 5

7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าได้ผลบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสืบไป

8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการวางแผนแก้ไขงานเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น ระหว่างที่ปฏิบัติงานทุกขั้นตอน จนกระทั่งงานนั้นสำเร็จลงด้วยดี

9. ประเมินรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ หลังจากที่ได้ปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วตามแผนที่วางไว้

ทักษะกระบวนการทั้ง 9 ขั้นนี้ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนในแต่ละเนื้อหาให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

องค์ประกอบของการเรียนรู้

การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. ความพร้อม (Readiness) ความพร้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ของการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมก็จะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ความพร้อมเป็นสภาพการณ์ที่เด็กมีความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ เพียงพอที่จะ ทำให้เด็กพร้อมที่จะเรียนสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งเด็กที่มีความพร้อมจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความกระตือรือร้น และสนใจสิ่งที่จะเรียน ช่างสังเกต และช่างซักถาม
2. มีความสนใจในช่วงระยะเวลาที่เรียนนานพอสมควร และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3. มีความก้าวหน้าในการฝึกหัด

4. เป็นที่รักและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ

ความพร้อมของเด็กประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ

- ก. วุฒิภาวะ (Maturation)
- ข. ประสบการณ์ (Experience)
- ค. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social Transmission)
- ง. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration)

2. การจูงใจ (Motivation) เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้จนประสบความสำเร็จ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ เพราะธรรมชาติของเด็กโดยทั่วไปมักจะสนใจในการเล่น ถ้าครูสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนรักการเรียน เอาใจใส่ในการเรียนโดยที่ครูไม่ต้องเคี่ยวเข็ญ ย่อมเกิดผลดีต่อการเรียนรู้มาก ครูต้องหาวิธีหรือสร้างแรงจูงใจให้เด็กมีจิตใจรักการเรียนอย่างสม่ำเสมอ บทบาทของครูที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มีดังต่อไปนี้

- ก. ครูควรปรับปรุงการสอนของตนเองอยู่เสมอ
- ข. ครูควรทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน
- ค. ครูควรร่วมงานกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

3. เจตคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจ

เจตคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

- ก. องค์ประกอบด้านความคิด
- ข. องค์ประกอบด้านความรู้สึก
- ค. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม

การสร้างเจตคติที่ดีต่อการศึกษาเล่าเรียน อาจใช้แนวทาง

ดังต่อไปนี้คือ

1. ยอมรับนักเรียนแต่ละคนด้วยความจริงใจ
2. ครูจะต้องเป็นแบบอย่างในด้านความประพฤติ มีมาตรฐานทางจริยธรรม
3. ครูควรศึกษาให้ทราบถึงธรรมชาติของนักเรียนแต่ละคน ในทุก ๆ ด้าน
4. ครูควรสร้างสภาพห้องเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำความดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. การจำการลืม (Remembering & Forgetting) เป็นการระลึกได้และไม่ได้ถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วของมนุษย์ การจำเป็นความสามารถทางจิตที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก ดังนั้น ในเวลาที่ครูสอนควรหาวิธีการให้นักเรียนจำให้ได้มาก ๆ ในเด็กแต่ละวัยมักจะลืมสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วแตกต่างกัน เด็กชั้นประถมลืมน้อยกว่าเด็กในชั้นมัธยมศึกษา ส่วนนักศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยนั้นจัดว่าเป็นพวกที่ลืมความรู้เดิมมากที่สุด

การจำมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ หลายประการ เช่น ประสบการณ์ที่เด็กได้รับหลังจากการเรียนรู้ สมรรถภาพของผู้เรียนและปริมาณที่เด็กเรียนได้ การหยุดเรียนตอนสิ้นปี ลักษณะของเรื่องที่เรียน การท่องจำ ความสำคัญของเรื่อง และการทบทวน เป็นต้น ดังนั้นการเรียนการสอนที่จะทำให้เด็กจำสิ่งที่เรียนได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

1. สร้างความสนใจให้แก่ักเรียนในขณะที่สอน โดยใช้วิธีสอน และเทคนิคการสอนที่เร้าใจ

2. ควรสอนเนื้อหาอย่างน้อยให้เหมาะกับวัยของนักเรียน

3. ควรทบทวนทุกครั้งเมื่อสอนจบเรื่อง และควรให้การบ้านแก่นักเรียนไปทำหรือทบทวนต่ที่บ้านเสมอ ๆ

4. ควรแนะนำเทคนิคการจำให้แก่ักเรียน

5. ในการสอนครั้งต่อไป ก่อนจะเริ่มสอนควรทบทวนย้อนความรู้เดิมเข้ากับความรู้ในเรื่องที่จะเรียนใหม่ ซึ่งนับเป็นการทบทวนไปในตัวด้วย

5. ผู้เรียนผู้สอนและสภาพสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนผู้สอนมีสภาพพร้อมที่จะเรียนและพร้อมที่จะสอน ผนวกกับมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมด้วย การเรียนรู้ของผู้เรียนย่อมบังเกิดผลดีมาก

ก. ผู้เรียน หมายถึง เด็กหรือนักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

ข. ผู้สอน หมายถึง ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนนักเรียนในสถาบัน การศึกษาต่าง ๆ ครูมีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีในด้านต่าง ๆ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข ครูจึงควรเป็นบุคคลที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมสูง มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีขันติ และมีความสามารถในการควบคุมสติอารมณ์ของตนเอง อยู่เสมอ สามารถที่จะสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

พฤติกรรมของครูในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากการ ศึกษาของ Kounin ได้กล่าวไว้ว่า ในขณะที่ครูสอนอยู่ในห้องเรียน ครูควรมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดังนี้

1. ครูต้องทราบความเคลื่อนไหวของห้องเรียนตลอดเวลา
2. ครูต้องดูแลชั้นเรียนอย่างทั่วถึง
3. ครูต้องมีความสามารถที่จะรักษาระดับความสนใจและ

ความเอาใจใส่ในบทเรียนที่ครูกำลังสอนอย่างราบรื่น

4. ครูต้องมีความสามารถเปลี่ยนแปลงเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของนักเรียนและเนื้อหาวิชาที่เรียน

5. ครูควรพยายามสั่งงานโดยใช้คำพูดที่ไม่ซ้ำซาก หรือ หยุ่มหยุิมเกินไป

6. ครูควรระวังการคาดโทษหรือทำโทษนักเรียนโดยไม่มีเหตุผล

ค. สภาพสิ่งแวดล้อม หมายถึง อาคารสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอาจแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น ครูผู้สอน นักเรียน และคณาจารย์โรงเรียน เป็นต้น
2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ได้แก่ บริเวณที่โรงเรียนตั้งอยู่ อาคารต่าง ๆ ห้องเรียนและห้องต่าง ๆ ตลอดจนการสาธารณูปโภครวมทั้งไม้ดอกไม้ประดับของโรงเรียนด้วย

องค์ประกอบของการเรียนรู้อันได้แก่ ความพร้อม การจูงใจ เจตคติ การจำการลืม และลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน และสภาพแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้ามีการจัดหรือพัฒนาให้เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนย่อมทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้

ทฤษฎีการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างได้ผล ผู้สอนควรทราบทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงเทคนิคการสอนให้นักเรียนเกิดการ

เรียนรู้มากที่สุด ทฤษฎีการเรียนรู้มีนักคิดและนักการศึกษาได้ศึกษาและนำเสนอไว้หลายแนว ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรม (Behavior Theories)
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญานิยม (Cognitive Theories)
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรม (Behavior Theories)

แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้มีแนวคิดพื้นฐานดังนี้คือ

ก. พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ และสามารถ
สังเกตได้

ข. พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียน ที่เป็นอิสระ
หลาย ๆ อย่างรวมกัน

ค. แรงเสริม (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรม
เกิดขึ้นได้

ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม จำแนกพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้า

(Respondent Behavior)

1.2 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาพการณ์

(Operant Conditioning)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญานิยม (Cognitive Theories) มีแนว

ความคิดว่าการเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำอย่างจริงจัง ตัวอย่างแนวคิด
เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยปัญหาไว้อย่างน่าสนใจ และสำคัญ ๆ ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ด้วยการหยั่งรู้

2.2 การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social Learning) เป็นทฤษฎี

การเรียนรู้ที่เชื่อว่าบุคคลจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ถือว่าการเรียนรู้เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

หลักการทั่ว ๆ ไปของการสอนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา กล่าวได้ดังนี้

1. ครูกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการ ให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. แสดงตัวอย่างของการกระทำหลาย ๆ ตัวอย่าง ให้เป็นที่เข้าใจ
3. ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการแสดงตัวอย่าง
4. แนะนำขั้นตอนของการสังเกตให้นักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ใช้แนวทางในการสังเกตให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น
5. จัดเวลาให้นักเรียนได้ฝึกหัดเลียนแบบ หรือฝึกปฏิบัติให้เหมือนตัวแบบ ถ้าทำไม่ถูกต้องก็แนะนำแก้ไขให้ถูกต้อง
6. เสริมแรงแก่นักเรียนที่เลียนแบบได้ถูกต้อง เพื่อจูงใจให้นักเรียนผู้นั้นประพฤติปฏิบัติต่อไป และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนคนอื่น ๆ ด้วย

การเรียนการสอนจะเกิดประสิทธิภาพควรประกอบไปด้วยแนวคิดของทฤษฎีต่าง ๆ ผสมผสานกัน ทั้งทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมตามความเหมาะสม

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

การสังเกตเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง จะเห็นได้ว่าทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มีจุดเริ่มต้นมาจากการสังเกต แล้วจึงนำสิ่งที่ได้จากการสังเกตไปค้นคว้าทดลองให้เห็นจริงต่อไป การสอนถือเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ต้องอาศัยการสังเกตเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้ทราบว่าพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อได้รับการสอนแล้วเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึง

ปรารถนาหรือไม่เพียงไร ในการประเมินผลสามารถใช้การสังเกตเป็นเครื่องมือ
ได้ประการหนึ่ง ดังนั้นการฝึกการสังเกตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเรียนการสอน
การสังเกต คือการแสวงหาความจริงด้วยการเฝ้าติดตามปรากฏการณ์
ต่าง ๆ ซึ่งอาจใช้หลักการดังต่อไปนี้ คือ

1. การสังเกตต้องมีจุดมุ่งหมายที่เด่นชัด และมั่นคง
2. มีกระบวนการและเทคนิควิธีที่แยบยล และเชื่อถือได้
3. ผลสรุปที่เกิดขึ้นต้องตรงตามความเป็นจริงและสามารถพิสูจน์ได้

ครูมีหน้าที่ที่จะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดเวลาที่นักเรียน
อยู่ในโรงเรียน ต้องสังเกตทุก ๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ
สติปัญญา เมื่อพบปัญหาต้องคอยแนะนำสั่งสอนในทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในขณะที่ครูกำลังสอน ครูจะต้องสังเกตตรวจสอบดูว่านักเรียนเข้าใจ
บทเรียนมากน้อยเพียงไร ซึ่งเท่ากับเป็นการประเมินผลในขั้นต้นก่อน พฤติกรรม
ของนักเรียนที่แสดงออกขณะเรียนสามารถบ่งชี้ได้ว่านักเรียนมีลักษณะนิสัยอย่างไร
และสามารถเข้าใจบทเรียนหรือไม่ พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนอาจแบ่งออก
เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. พฤติกรรมของเด็กที่สนใจในการเรียน
2. พฤติกรรมของเด็กที่ชอบคุยในเวลาเรียน
3. พฤติกรรมของเด็กที่เฉย ๆ ไม่ค่อยพูด
4. พฤติกรรมของเด็กที่แกล้งคล่องว่องไว
5. พฤติกรรมของเด็กที่ก้าวร้าว
6. พฤติกรรมของเด็กที่มีปมด้อย

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ที่ครูควรให้ความสนใจ
สนใจและเข้าใจพฤติกรรมของเขา ในขณะที่ครูสอนครูจะต้องคอยสังเกตนักเรียน
ว่ามีพฤติกรรมอย่างไร และจะต้องคอยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาถ้ามีพฤติกรรมที่
ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ พร้อมกับนั้นต้องสนับสนุนพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ
นักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ปัญหาเด็กวัยรุ่นแยกตัวจากกลุ่มเพื่อน

ในปี พ.ศ. 2532 ข้าพเจ้าเป็นอาจารย์ประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนที่ 2 (วิทย์-คณิตไม่เรียนชีววิทยา)

ทุกเช้าในชั่วโมงโฮมรูม (Home room) หรือในขณะที่ข้าพเจ้าสอน จะสังเกตเห็น นายสุชาติ เป็นเด็กที่อาย ไม่กล้าแสดงออก แต่เป็นนักเรียนที่ผลการเรียนอยู่ในระดับเกรดเฉลี่ย 3.00 จากการสังเกตจะเห็นว่านายสุชาติ ไม่กล้าซักถามปัญหาในห้อง แต่จะนำปัญหามาถามเมื่อหมดชั่วโมงเรียนนอกห้องเรียน นอกจากนี้นายสุชาติ มักเดินตามลำพังคนเดียว ไม่ค่อยเล่นกับเพื่อน หรือเมื่อให้ทำงานเป็นกลุ่ม ก็จะไม่มิกกลุ่มเข้าร่วมด้วย ไม่มีเพื่อนชวนเข้ากลุ่ม ครูจะต้องเป็นผู้จัดเข้ากลุ่มให้ เมื่อข้าพเจ้าสังเกตพฤติกรรมของนายสุชาติ ระยะเวลาหนึ่ง จึงสอบถามกะเบี่ยนประวัติ พบว่านายสุชาติเป็นลูกคนโต มีน้องสาว 1 คน บิดามารดาทำงานรัฐวิสาหกิจ นายสุชาติมักชอบอยู่คนเดียวและภายในครอบครัวไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกันต่างคนต่างอยู่ ข้าพเจ้าเห็นว่านายสุชาติควรจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาให้ดีขึ้น รวมถึงการปรับปรุงบุคลิกภาพให้มีบุคลิกภาพทางสังคมที่ดีประกอบกับนายสุชาติ เป็นผู้มีสติปัญญาดี มีความเอาใจใส่ในการเรียนถ้ามีการปรับส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น นายสุชาติจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์

ข้าพเจ้าพยายามให้นายสุชาติ ได้กล้าแสดงออก มีสังคมมากขึ้น มอบหมายให้ทำกิจกรรมเพื่อนส่วนรวม เช่น เก็บสมุดแบบฝึกหัดส่ง เพื่อว่านายสุชาติ จะได้เริ่มมีสังคมกับเพื่อน ๆ จะได้มีการพูดคุยกับเพื่อน ๆ ต่อมาพยายามให้เพื่อนยอมรับสุชาติมากขึ้น เช่น ให้เป็นผู้ถือพานในพิธีไหว้ครู สลับเปลี่ยนให้นายสุชาติเป็นหัวหน้าห้องบ้าง และเมื่อเวลาใกล้สอบให้นายสุชาติเป็นผู้ทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ให้เพื่อน ๆ ทำสรุปย่อมาให้เพื่อน ๆ ภายในห้อง ต่อมานายสุชาติเริ่มมีสังคมที่ดีขึ้น เริ่มเดินกับเพื่อน ๆ ในเวลากลางวันร่วมเล่นกับเพื่อน กล้าซักถามในชั้นเรียนขณะที่มีปัญหาหรือไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่านายสุชาติเริ่มพูดคุยออกสื่อกับเพื่อน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อให้ทำงานกลุ่ม ก็มีกลุ่มเพื่อนที่ต้องการให้นายสุชาติเข้าร่วมกลุ่ม ข้าพเจ้าจะชมเชยทั้งตัวนายสุชาติและเพื่อน ๆ

นายสุชาติมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันนี้นายสุชาติสำเร็จการศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและทำงานบริษัทที่มั่นคง

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ครูผู้สอนจำเป็นต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนควบคู่ไปกับการสอนด้วยเพราะเมื่อพบปัญหาใดหรือเริ่มที่จะมีปัญหาครูผู้สอนจะได้วางแผนแนวทางแก้ไข หรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

ถ้าครูผู้สอนตระหนักถึงเรื่องธรรมชาติ และพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างดีโดยเฉพาะพัฒนาการและความต้องการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างดีแล้ว ครูก็จะมีแนวทางหรือวิธีการที่แยบยลในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ สำหรับเรื่องธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียนได้กล่าวไว้ในตอนท้ายของปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่ 1 คือปัญหาการปรับตัวและความวิตกกังวลเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับแล้ว

5. การปกครองชั้นเรียนโดยใช้จิตวิทยาวัยรุ่น

ตลอดระยะเวลากว่า 26 ปีนี้ ข้าพเจ้ารับราชการครู ข้าพเจ้าเป็นครูประจำชั้นมาเกือบตลอดเวลา ในวันแรกของกาปกครองชั้นแต่ละปี ข้าพเจ้าจะชี้แจงให้นักเรียนรู้จักกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของโรงเรียน และในขณะเดียวกันข้าพเจ้าและนักเรียนจะร่วมกันพิจารณาว่าห้องเรียนของเราควรมีกฎเกณฑ์อะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง ซึ่งปรากฏว่าส่วนใหญ่เกือบทุก ๆ ปี นักเรียนส่วนมากต้องการให้เพื่อน ๆ ที่เรียนเก่งทบทวนวิชาให้ นอกจากนี้ต้องการให้ห้องสะอาด ตกแต่งห้องให้สวยงาม ข้าพเจ้าจะให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าทำอะไรห้องจะสวยงาม จากคำตอบของนักเรียนมีหลายคนที่ให้หาภาพสวยงามมาติดที่ฝาห้อง บางคนเสนอแนะให้ช่วยกันเขียนสูตรทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์มาติด ซึ่งข้าพเจ้าเห็นด้วยกับนักเรียนและได้แบ่งงานกันทำต่อไป และสิ่งที่ข้าพเจ้าย้ำมากคือเรื่องของความสามัคคี เมื่ออยู่รวมกันต้องมีความสามัคคีกัน ไม่ใช่แตกแยกเป็นกลุ่ม ๆ

ในขณะที่ข้าพเจ้าเป็นครูประจำชั้น ข้าพเจ้าจะไปตรวจที่ห้องทุกเช้า

และเย็นหลังจากนักเรียนทำความสะอาดเสร็จเรียบร้อยแล้วเสมอ ตอนเช้า ขณะ Home room ข้าพเจ้าจะให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงออกในสิ่งที่ถูก ที่ควร อาทิเช่น ให้นักเรียนออกมาอ่านข่าวหรือเล่าถึงข่าวประจำวัน หรือ โรงเรียนมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง ให้นักแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่กล่าวถึง ซึ่งเป็นการฝึกการแสดงออก ฝึกการฟัง การคิด การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งฝึกการรับรู้ข่าวสารด้วย การฝึกเหล่านี้เป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตย และเป็นการสร้างวินัยในตนเอง ตลอดจนเป็นการวางรากฐานในการตัดสินใจของบุคคล

เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ข้าพเจ้าจะชมเชยให้กำลังใจมากกว่า การติ ส่องเสริมให้นักเรียนรู้จักให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ข้าพเจ้าจะประสานงาน หรือติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึง พัฒนาการของบุตรหลานและจะได้ร่วมมือกันป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ปกครองท่านใดที่ไม่เข้าจิตวิทยาวัยรุ่น ก็จะพยายามชี้แนะ ให้ผู้ปกครองเหล่านั้นเข้าใจในบุตรหลานของตนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้าจะ ประสานงานกับครูที่สอนรายวิชาต่าง ๆ ในห้องเพื่อจะได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น จะ ได้ช่วยกันพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้น เพื่อจะได้มีข้อมูลต่าง ๆ เก็บไว้สื่อสารกับ ผู้ปกครอง พร้อมกับให้ครูที่สอนได้รับรู้ข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนด้วย การที่ครู ผู้สอนได้รับรู้ข้อมูลของนักเรียนมากเท่าใด โอกาสที่ครูจะช่วยกันพัฒนานักเรียนมี มากขึ้นเท่านั้น

ในเรื่องการเรียนข้าพเจ้าจะพยายามให้นักเรียนตั้งใจเรียนในชั่วโมง เรียน หมั่นทบทวนบทเรียนให้ช่วยกันด้านวิชาการ ใครมีความรู้เรื่องใดเพิ่มเติม ให้นำมาอธิบายหรือบอกกล่าวแก่เพื่อน ๆ ด้วย ไม่ใช่ปิดบังไว้ ไม่ให้มีความเห็น แก่ตัวเพราะผู้ที่จะมีชีวิตที่สมบูรณ์ที่ประสบความสำเร็จในอนาคตได้ดั่งนั้น ต้องรู้จัก การเสียสละ มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน รวมถึงต้องมีความรู้และมี ประสบการณ์ที่ดี

นอกจากนี้ในเรื่องความสามัคคีถือเป็นเรื่องสำคัญ นักเรียนจะต้องมี

ความสามัคคีกัน ช่วยเหลือกันในทางที่ถูกที่ควร รู้จักการให้อภัย รู้จักเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ผลจากการปฏิบัติเช่นนี้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กเรียนมีวินัย มีความสามัคคี มองโลกในแง่ดี เข้าใจธรรมชาติของการอยู่ร่วมกัน ผลการเรียนก็จะดีขึ้น มีความมุ่งมั่นในอนาคตกู้ที่ต้อง และท้ายสุดก็จะบรรลุตามเป้าหมายที่ได้

จะเห็นได้ว่าจากที่กล่าวมานั้น การปกครองชั้นเรียนเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ครูผู้สอนนอกจากจะ เรียนรู้ เรื่องจิตวิทยาของวัยรุ่นแล้ว เรื่องของการปกครองชั้นเรียนก็ยังเป็นเรื่องสำคัญด้วยซึ่งจำเป็นจะต้องเรียนรู้เรื่องเหล่านั้นเป็นอย่างดีด้วย จึงขอเสนอข้อความรู้เกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียนเป็นอันดับต่อไป

การปกครองชั้นเรียน

การปกครองชั้นเรียน ต้องใช้ระเบียบวินัยและเทคนิคต่าง ๆ ของครู ประกอบกัน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวินัยมีความสำคัญสำหรับโรงเรียนมาก เพราะถ้านักเรียนมีระเบียบวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีวินัยในตนเองของนักเรียน จะทำให้การดำเนินชีวิตในโรงเรียนเป็นไปอย่างปกติสุข และการเรียนการสอนก็จะประสบผลสำเร็จตามที่หลักสูตรวางไว้ นอกจากนี้ยังมีผลดีต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เมื่อนักเรียนได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบวินัยในตนเอง

องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปกครองชั้นเรียน มีหลายประการ ครูควรเข้าใจและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทุกประการเพื่อให้เป็นแนวทางในการปกครองชั้นเรียนให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย องค์ประกอบสำคัญในการปกครองชั้นเรียนให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก เน้นเด็กที่มีอายุอยู่ในวัยเรียน ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงมัธยมศึกษา เมื่อเข้าใจธรรมชาติของเด็กแล้ว ครูควรดำเนินการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย หรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กให้สอดคล้องและเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กในวัยดังกล่าว และต้องอาศัยความร่วมมือกับ

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

2. บุคลิกภาพของครู ครูควรจะมีการแต่งกายดี มีท่าทางน่าเคารพ ย้ำเกรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีสุขภาพจิตดี มีลีลาในการพูดที่น่าสนใจ มีความประพฤติดีและที่สำคัญต้องมีความรู้ ปฏิภาณและไหวพริบดี จึงจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองชั้นเรียนที่ดี

3. การสอนของครู ครูต้องตั้งใจสอน มีการเตรียมการสอนมีเทคนิค และกลวิธีในการสอนที่น่าสนใจ และมีอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาเป็นต้น ย่อมทำให้การปกครองชั้นเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นด้วย

4. การมีวินัยในตนเองของนักเรียน เป็นสิ่งที่ครูควรปลูกฝังใน บังเกิดมืออย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพราะถ้าเกิดขึ้นกับนักเรียนแล้วก็จะคงสภาพ ความมีระเบียบวินัยตลอดไป และเขาจะแสดงความเป็นคนมีระเบียบวินัยโดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนถูกบังคับ

5. การอบรมศีลธรรม ครูสามารถอบรมศีลธรรมสอดแทรกเข้าไปใน การสอนทุก ๆ วิชา แม้กระทั่งชั่วโมงโฮมรูม (Home room) ก่อนมีการเรียน- การสอนในแต่ละวันครูอาจอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาทในช่วงนี้ได้ และนอกจาก นั้นยังอาจจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมเพื่อเป็นการอบรมศีลธรรมด้วย เช่น การจัดปาฐกถาธรรม เป็นต้น

6. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ครูควรทำให้นักเรียนรักและเกรงใจ ตลอดจนไว้วางใจว่าครูเป็นที่พึ่งได้ยามมีปัญหาหรือ อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อจะทำให้เด็กไม่ต้อติงหรือมีพฤติกรรมที่ขัดกับระเบียบวินัยของ โรงเรียน

7. การติดต่อกับผู้ปกครอง ครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียน โดยให้ผู้ปกครองนำนักเรียนมาฝากเรียนด้วยตนเอง ผู้ปกครองมาปรึกษาหารือเมื่อมีเหตุจำเป็น ครูควรไปเยี่ยมผู้ปกครองเป็นครั้งคราว โรงเรียนควรจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่กิจการของโรงเรียน และส่งให้ผู้ปกครอง

ควรวจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู และโรงเรียนควรวจัดงานวันเรียงให้เด็กได้
แสดงออกซึ่งความสามารถพร้อมกับแสดงให้ผู้ปกครองได้ชมเป็นประจำทุกปี

บทที่ 6

การรับนักเรียนเข้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

นอกจากสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเนื่องจากในปัจจุบันมีประเด็นอภิปรายโต้แย้งกันมากเกี่ยวกับนโยบายการรับนักเรียนเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กระทรวงศึกษาธิการให้โรงเรียนในสังกัดรับนักเรียนใกล้บ้านเข้าศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา นโยบายนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงการรับนักเรียนจากการสอบคัดเลือกด้วยข้อสอบของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมาเป็นการรับนักเรียนที่มีภูมิลำเนา (อยู่ในบ้านที่เจ้าของบ้าน คือ พ่อแม่ หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย) ตามความใกล้เคียงในเขตพื้นที่บริการ หากมีมากเกินไปจนจำนวนแผนชั้นเรียนให้ใช้วิธีการจับฉลาก เพื่อรับนักเรียนเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การมัธยมศึกษาที่จัดมาแต่เดิมมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญซึ่งเป็นที่นิยมน้อยอยู่ประการหนึ่งคือ การเตรียมนักเรียนเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา ด้วยเหตุนี้ การสอบคัดเลือกเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่ง

การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้นมีประสิทธิภาพที่ดีมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป การสอบเข้าในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งภายใต้ระบบการสอบเข้าในเรื่องการจัดการศึกษา (เริ่มตั้งแต่สอบเข้าระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และสอบเข้ามหาวิทยาลัย) และการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นี้ได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาดังนี้

1. ค่านิยมของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีชื่อเสียง และมีขนาดใหญ่ทำให้เกิดการแข่งขันสอบเข้าในโรงเรียนลักษณะดังกล่าวเช่นนี้มาก และปัญหาที่ตามมาคือ

2. ทำให้เกิดระบบเด็กฝากเข้ามามากขึ้น เพราะหากมีการสอบคัดเลือกครั้งใด ระบบการฝากก็จะตามมาแน่นอน และถ้าหากการสอบคัดเลือกมีข้อจำกัดมากขึ้น ระบบการฝากก็จะยังคงมีเช่นเดิม และนักเรียนที่ฝากเข้ามานี้จะทำให้โรงเรียนไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนเข้าได้เลย เพราะมีความจำเป็น

ที่จะต้องรับเข้ามาอย่างแน่นนอน โดยอาจไม่มีข้อแม้หรือข้อจำกัดใด ๆ ได้ ทำให้นักเรียนที่เข้ามาเรียนอาจเรียนไม่ได้หรือมีปัญหาขณะเรียนรวมทั้งการออกจากโรงเรียนกลางคันเพราะเรียนไม่ได้หรือเรียนไม่ทันเพื่อนในชั้นเรียน

3. ภายใตระบบการสอบคัดเลือก ทำให้มีนักเรียนที่มาจากบ้านที่ไกลจากโรงเรียน มีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาการเดินทาง ปัญหาการจราจร หรือเด็กต้องย้ายถิ่นฐานห่างไกลพ่อแม่ อาจจะทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมได้แต่ถ้าเด็กได้เรียนโรงเรียนที่ใกล้บ้าน ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปและเด็กจะมีความสุข ความอบอุ่น มากกว่าเพราะได้อยู่ภายในครอบครัว มีเวลาทำกิจกรรมที่จะส่งเสริมการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้อย่างดี

4. การสอบคัดเลือกนั้นเมื่อได้เด็กเข้ามา เด็กบางคนอยู่ใกล้โรงเรียน บางคนอยู่ไกลจากโรงเรียนทำให้การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันไม่ได้ราบรื่น เช่น บางคนมาสาย ดังนั้นโรงเรียนจะจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในช่วงตอนเช้าไม่ได้ หรือบางครั้งในตอนเย็นหลังเลิกเรียน นักเรียนบางคนต้องกลับบ้านเย็น โรงเรียนต้องจัดครูอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ดูแล ซึ่งทำให้เสียเวลา และถ้าโรงเรียนจะจัดกิจกรรมช่วงเวลาเย็นนี้ก็ไม่ได้อีกเช่นกันเพราะนักเรียนอยู่ไม่พร้อมเพรียงกัน

5. ระบบการสอบคัดเลือกทำให้เกิดระบบการกวดวิชา และจะเป็นเช่นนั้นทุกระดับชั้นที่มีการสอบคัดเลือกไม่ว่าจะเป็นระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอบเข้ามหาวิทยาลัยเด็กจะต้องแข่งขันกันรีบเร่งเรียนพิเศษกวดวิชา เพื่อเตรียมตัวสอบคัดเลือก เด็กจะใช้ชีวิตวัยเด็กอย่างไม่สมบูรณ์ อาจทำให้เกิดการพัฒนาการไม่ครบทุกส่วน ผู้ปกครองและเด็กจะสนใจเรื่องผลการเรียนเป็นอย่างมาก และเกรงว่าจะด้อยกว่าเพื่อนสู้เพื่อนไม่ได้ เรียนไม่ทันเพื่อน เกิดการแก่งแย่งกันในการเรียนและเด็กอาจเกิดความเครียดได้ ทำให้ชีวิตในวัยเด็กไม่มีความสุขเท่าที่ควร

6. เครื่องมือหรือข้อสอบที่ใช้วัดหรือคัดเลือกนั้น มิได้ครอบคลุมทุกด้าน

ส่วนมากจะวัดได้แต่ด้านความรู้ความจำ เพราะข้อสอบที่วัดได้ทุก ๆ ด้านนั้น สร้างลำบากเครื่องมือที่ใช้วัดหรือข้อสอบของแต่ละแห่งแต่ละโรงเรียนนั้นจัดทำขึ้น เฉพาะแห่ง และเครื่องมือที่ใช้วัดโดยทั่วไปก็คือข้อสอบ ข้อสอบมักเป็นแบบปรนัย เพราะแบบอัตโนมัติตรวจยาก อีกทั้งยังวัดได้ไม่ครบทุกด้าน ผลจากการวัดว่าเด็ก คนใดเก่งหรือไม่ก็ไม่ค่อยได้ผลไม่ตรงความจริงอย่างสมบูรณ์ และอาจไม่ตรงตาม พัฒนาการของเด็ก ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนเพื่อการสอบเข้าหรือการสอบ คัดเลือกขึ้น ลักษณะของ ข้อสอบจะมีรูปแบบการวัดความรู้และความจำเป็นส่วนมาก

7. การที่เด็กต้องจากถิ่นฐานไป เรียนในที่ห่างไกลทำให้เด็กอาจเกิด การไม่รักถิ่นฐานเดิมหรือไม่รักท้องถิ่น ปัญหาการจากท้องถิ่นไปอยู่ในเมืองใหญ่ จะมีมากขึ้น เกิดการอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่นในเมืองใหญ่ ทำให้ไม่มีหรือผู้ที่จะ พัฒนาท้องถิ่นต่อไป กล่าวโดยสรุปคือ การสอบคัดเลือกนั้นส่งผลทำให้เกิดการย้าย ถิ่นฐานและต่อมาก็จะเกิดการละทิ้งถิ่นฐานได้

ถึงแม้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบและวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในรูปแบบการสอบคัดเลือก รัฐได้ดำเนินการมาโดยตลอด เช่น ได้มีการกำหนดเขตรับนักเรียนขึ้น แต่ปรากฏว่าวิธีการนี้กลับเป็นการเพิ่ม ปัญหา กล่าวคือได้มีการย้ายทะเบียนราษฎร เข้าในเขตที่มีโรงเรียนที่ต้องการตั้งอยู่ และยังเป็น การจำกัดสิทธิ์การเลือกที่เรียนอีกด้วย การพยายามหาแนวทางแก้ปัญหา จากผู้บริหารโรงเรียนโดยตรงก็พบว่าแต่ละวิธีไม่สามารถนำมาใช้ในการคัดเลือก นักเรียนที่จะทำให้โรงเรียนต่างๆ ได้คัดเลือกนักเรียนที่มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียง กันได้เลย เช่น วิธีจับฉลาก หรือวิธีคัดเลือกนักเรียนอยู่ใกล้โรงเรียนส่วนหนึ่ง และสอบคัดเลือกอีกส่วนหนึ่งก็ตาม ทั้งนี้เพราะจุดหมายปลายทางของการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งมัธยมศึกษาตอนปลายสาขามัธยมศึกษา เข้าสู่ มหาวิทยาลัยซึ่งจำกัดจำนวนการรับเป็นประการสำคัญ จึงมีผลให้ต้องเลือก โรงเรียนที่ตนแน่ใจว่าสามารถทำให้สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจำกัดรับของรัฐ ได้ ทั้งนี้เพราะการที่จะได้ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยจำกัดรับของรัฐนั้น จะต้องสอบ ให้ได้คะแนนมากกว่าผู้อื่น เป็นจำนวนหลาย ๆ หมื่นคน ไม่ใช่เป็นการสอบแค่ผ่าน

เท่านั้น ดังนั้น หากมีการแก้ไขรูปแบบ และวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อ
 ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับของรัฐแล้วอาจมีผลช่วยแก้ปัญหาการเลือกโรงเรียนที่
 จะศึกษาก็เป็นได้

ด้วยสภาพที่กล่าวมาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายเปลี่ยนจาก
 การสอบคัดเลือกเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาเป็นการรับนักเรียนใกล้บ้าน
 และหากมีนักเรียนเกินแผนที่จะรับก็จะใช้วิธีการจับฉลาก แนวปฏิบัติเช่นนี้ได้เริ่ม
 ทดลองมาตั้งแต่ ปี 2535 เป็นต้นมา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช
 2535 ได้กำหนดแนวนโยบายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 เพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเหตุนี้กระทรวง
 ศึกษาธิการ จึงได้ประกาศนโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา
 โดยให้กรมสามัญศึกษากำหนดสัดส่วน การรับนักเรียนแต่ละสถานศึกษาจากผลการ
 สอบคัดเลือกส่วนหนึ่งจากการคัดเลือกนักเรียนที่ภูมิลำเนาใกล้สถานศึกษาส่วนหนึ่ง
 ตามความเหมาะสม ซึ่งวิธีการสอบคัดเลือกและวิธีการคัดเลือกนั้นให้เป็นไป
 ตามหลักความเสมอภาคทางการศึกษาในการตอบสนองนโยบายของกระทรวง
 ศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษาได้ขยายโอกาสให้นักเรียนได้เรียนในโรงเรียนมัธยม
 ศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านมากขึ้น และในปีการศึกษา 2535 กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนด
 ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนรับนักเรียนเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 โดยไม่ต้องสอบคัดเลือกเพิ่มเติมจากวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 1 ที่ได้ปฏิบัติกันมาในปีการศึกษาก่อน ๆ ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้
 โรงเรียนพิจารณารับนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ (บ้านใกล้โรงเรียน) จำนวน
 ประมาณร้อยละ 10 ของนักเรียนที่โรงเรียนรับได้ตามแผน รับนักเรียนเรียนดี
 จากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการร้อยละ 5 ของนักเรียนที่โรงเรียน
 รับได้ตามแผน ส่วนนักเรียนที่ไม่อยู่ในเกณฑ์นี้แต่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน
 ก็ให้มีสิทธิ์จับฉลาก โดยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนจับฉลากไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30
 ของการรับนักเรียนเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การรับนักเรียนตามวิธีการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจประมวลเป็นข้อดี

ได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. เด็กได้เรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน และกาที่เด็กได้เรียนใกล้บ้าน ทำให้มีเวลาเหลือมากเพราะไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง มีเวลาในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์หรือทำกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เช่น การเรียนซ่อมเสริม
2. โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะของเด็กได้ดี โดยร่วมมือกับผู้ปกครองเพราะเด็กมีบ้านอยู่ใกล้และรอบ ๆ โรงเรียน โรงเรียนสามารถเชิญผู้ปกครองมาพบได้ง่ายและติดต่อกว่าเด็กที่มีบ้านอยู่ไกลโรงเรียน ครูสามารถไปพบเด็กหรือผู้ปกครองที่บ้านได้ง่าย ขณะเดียวกันพ่อแม่ก็สามารถมาดูแลในโรงเรียนได้ง่ายเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ เช่น ในกรณีที่เด็กมีปัญหาโรงเรียนและทางบ้านร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างดี และถ้าเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือโรงเรียน ก็ทราบได้ง่าย เช่นครูสามารถไปเยี่ยมดูสภาพครอบครัวของเด็กได้ง่าย
3. ในกรณีที่โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน ชุมชนก็ให้ความช่วยเหลือได้อย่างดี เพราะบุคคลในชุมชนนั้นเข้าใจความปรารถนาดีของครูในโรงเรียน เข้าใจความต้องการที่จะให้ช่วยได้ดี เพราะบุตรหลานของเขาย่อมบอกเล่าถึงสภาพต่าง ๆ หรือความต้องการของโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบและผู้ปกครองเองเมื่อได้รับทราบเรื่องความต้องการความช่วยเหลือเหล่านี้ ก็สามารถตรวจสอบความเป็นจริงได้ง่าย กล่าวคือไปสอบถามได้ง่ายนั่นเอง และจากตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ก่อนที่ลูกจะเข้าโรงเรียนพ่อแม่ก็จะช่วยโรงเรียนซึ่งอยู่ในชุมชนเดียวกับเขา เมื่อลูกศึกษาอยู่เขาก็จะช่วย และเมื่อลูกจบออกไปแล้วพ่อแม่ก็ยังช่วยโรงเรียนอีกเช่นกัน เพราะโรงเรียนนั้นยังอยู่ในชุมชนของเขา
4. นักเรียนจะได้มีโอกาสพบปะกับกลุ่มเพื่อนหลายแบบเพราะรอบ ๆ โรงเรียนนั้นจะมีกลุ่มคนหลายรูปแบบหลายอาชีพอยู่ นักเรียนที่เข้าไปเรียนในโรงเรียนก็จะมาจากพ่อแม่หลากหลายรูปแบบและหลากหลายอาชีพ เด็กจะได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมและพัฒนาได้ตรงตามสภาพความเป็นจริง เป็นแนวทาง

ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตได้อย่างดี เด็กจะรู้จักการอยู่ร่วมกัน การยกย่อง
ติชม ได้ เรียนรู้ว่าเด็กที่เรียนหนังสือไม่เก่งอาจจะเก่งกิจกรรมอย่างอื่น ๆ เรื่อง
การจัดสภาพการเรียนการสอนครูผู้สอนจัดได้หลายรูปแบบเพราะว่าในห้องเรียน
นั้นจะมีนักเรียนหลายระดับ เด็กจะได้มีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยน
ความคิดรู้จักการยกย่องกันและกัน

5. พัฒนาการทางสติปัญญา เด็กจะได้เรียนรู้หลากหลาย และครอบคลุมทุกด้านเพราะว่าครูได้จัดกิจกรรมได้หลายอย่าง เด็กจะได้เรียนรู้ครบตามพัฒนา
การ

6. เมื่อเด็กเรียนใกล้บ้าน เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องราวของ
ท้องถิ่น เกิดการรักท้องถิ่น เมื่อเกิดการรักท้องถิ่นจะดูแลพัฒนาท้องถิ่นพร้อมทั้งอยู่
และเติบโตในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการละทิ้งท้องถิ่น เข้าไปอยู่อย่าง
แออัดในเมืองใหญ่ ๆ

7. การรับนักเรียนใกล้โรงเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนั้น ทำให้
การขยายโอกาสเป็นไปได้ทั่วประเทศ เด็กจะกระจายกันไปไม่แออัดเฉพาะ
โรงเรียนใหญ่ ๆ หรือเฉพาะโรงเรียนที่มีชื่อเสียง การลงทุนทางการศึกษาก็จะ
ไม่เป็นการสูญเปล่า

สำหรับการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบนี้
ควรจัดโรงเรียนเพิ่มอีกลักษณะหนึ่งคือ โรงเรียนเด็กพิเศษหรือเด็กปัญญาเลิศ
รวมทั้งโรงเรียนที่รับเด็กเรียนช้ากว่ากลุ่มเพื่อน ในการรับเข้าควรจะมีการสอบ
วัดที่มีมาตรฐานทางจิตวิทยา เพราะถ้ารู้ว่ามีนักเรียนนั้นเป็นพวกเด็กปัญญาเลิศจะ
ได้จัดเข้าโรงเรียนได้ถูกประเภท เพราะโรงเรียนประเภทนี้นักเรียนจะพัฒนา
ทุก ๆ ด้านได้เต็มศักยภาพ สำหรับโรงเรียนปัญญาเลิศนี้ควรมีรองรับในทุก ๆ
ด้าน เช่น ปัญญาเลิศทางด้านกีฬา ก็ควรมีโรงเรียนด้านกีฬาที่รับนักเรียนพวกนี้
เข้าเรียนเป็นต้นและการจัดให้มีโรงเรียนดังกล่าวนี้นับเป็นการกระจายอำนาจทาง
การศึกษาอย่างแท้จริง

การรับนักเรียนตามวิธีปฏิบัติของกรมสามัญศึกษา^{นี้} ทั้งครูผู้สอนและ

ผู้ปกครองนักเรียนเห็นด้วยกับการดำเนินการตามแนวปฏิบัติของกรมสามัญศึกษาแต่สภาพการสมัครเข้าเรียนของนักเรียนหรือความต้องการของผู้ปกครอง ยังมุ่งไปที่โรงเรียนขนาดใหญ่อยู่นั่นเอง เพราะการรับนักเรียนเข้าเรียนตามวิธีปฏิบัติของกรมสามัญศึกษา มีข้อจำกัดหรือปัญหาหลายประการ ซึ่งพอจะประมวลมาได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การคัดเลือกนักเรียนด้วยวิธีการจับสลาก ที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสเท่ากันนักเรียนไม่ได้ใช้ความสามารถแต่อาศัยโชค ทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น เป็นการสร้างทัศนคติที่ผิดให้นักเรียนและอาจเปิดโอกาสให้มีการวิ่งเต้นเข้าเรียนให้ได้ในภายหลัง
2. ในกรณีที่มีการรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษนั้นอาจเป็นการสร้างค่านิยมที่ผิด เป็นการแบ่งระดับของโรงเรียน วิธีการบางอย่างเรื่องยังไม่ชัดเจนและทำให้นักเรียนสนใจการเรียนน้อยลง และยังเกิดการแข่งขันและความซ้ำซ้อนในการสมัคร นอกจากนี้ยังมีผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจหลักการและวิธีการ ปัญหาดังกล่าวแม้จะได้รับการแก้ไขโดยการกำหนดเกณฑ์และจัดคณะบุคคลพิจารณาแล้ว มีการให้ยืนยันการสมัคร ตลอดจนการชี้แจงเพิ่มเติมแล้วก็ตาม ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยยังเห็นว่าไม่เป็นธรรม ไม่โปร่งใส และเป็นช่องทางให้มีการรับเงินบริจาคแบบมีเงื่อนไขปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อครูอาจารย์ ต้องทำงานหนักในการพิจารณาคัดเลือก
3. ในเรื่องเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนโดยไม่ต้องสอบแต่พิจารณาผลการเรียนสะสมของนักเรียนนั้น ผลการเรียนของแต่ละโรงเรียนไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและเปิดโอกาสให้มีการฝากนักเรียน
4. การกำหนดพื้นที่บริการของโรงเรียน พื้นที่บริการของโรงเรียนบางโรงเรียนกว้างมาก จำนวนตัวบ่อนมากขึ้น โอกาสที่จะรับนักเรียนซึ่งอยู่กระจัดกระจายกันเป็นไปได้อย่างมาก จึงไม่อาจสนองหลักการให้นักเรียนได้เรียนใกล้บ้านที่สุดได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังทำให้พื้นที่บริการของโรงเรียนซ้ำซ้อนกันมาก ทำให้นักเรียนสมัครได้หลายแห่งมากเกินไป สร้างความยุ่งยากในการ

พิจารณาคัดเลือก มีการกันที่และมีการสละสิทธิ์ค่อนข้างสูงด้วย

5. ปัญหาสำคัญในการรับนักเรียนในพื้นที่บริการที่สำคัญได้แก่ ความถูกต้องชัดเจนของหลักฐานและปัญหาเรื่องตัวป้อนในพื้นที่บริการมีน้อย ซึ่งส่งผลให้ต้องรับนักเรียนนอกพื้นที่บริการ ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ชี้ให้เห็นว่าอัตราการเคลื่อนย้ายของนักเรียนเพื่อเข้าโรงเรียนบางแห่งยังคงสูง และเปิดโอกาสให้คนบางกลุ่มได้เปรียบในการสมัคร

6. ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญมากคือ ปัญหาการรับนักเรียนโดยที่นักเรียนบางพื้นที่ไม่มีโอกาสได้รับการคัดเลือก โรงเรียนไม่เข้าใจหลักการและวิธีการรับนักเรียน การพิจารณารับนักเรียนไม่เป็นธรรม การสมัครเข้าซ้อนกันทั้งประเภทที่สมัครและโรงเรียนที่สมัคร การกำหนดพื้นที่รับนักเรียนซ้ำซ้อนกัน

7. การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนให้ประชาชนเข้าใจในเรื่องการรับนักเรียนอาจน้อยไปหรือใช้วิธีการที่สื่อความหมายได้ไม่แจ่มชัด ผู้ปกครองเกิดความสับสนไม่เข้าใจวิธีการรับนักเรียนดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายให้นักเรียน ได้มีโอกาสเรียนใกล้บ้านที่สุดต่อไป เพราะจะช่วยคลี่คลายปัญหาการจราจร ลดค่าใช้จ่าย นักเรียนไม่เสียเวลาเดินทาง ลดอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ และมีโอกาสพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนของชุมชนต่อไป

2. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายกระจายความนิยมของประชาชนที่มีต่อโรงเรียนในสังกัด เพื่อไม่ให้นักเรียนไปสมัครเข้าเรียนในบางโรงเรียนมากเกินไป บางโรงเรียนน้อยเกินไป จนทำให้โรงเรียนที่ได้รับความนิยมสูงมีปัญหาในการรับนักเรียน อาจมีการรับเป็นกรณีพิเศษมากเกินไป จนทำให้เป็นผลเสียต่อการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน

3. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายการรับนักเรียนให้เสมอภาค และเป็นธรรมมากที่สุด

4. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายในการจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีขนาดเหมาะสมและมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ
5. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดรับนักเรียน ม.1 ในพื้นที่ใกล้โรงเรียนต่อไป โดยปรับปรุงมาตรการและสัดส่วนการรับนักเรียนให้ชัดเจน รัดกุมและสื่อความหมายเพื่อให้โรงเรียนปฏิบัติได้ถูกต้อง เป็นธรรม และลดความขัดแย้งของทุกฝ่ายให้น้อยลง
6. กรมสามัญศึกษาควรพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้ทัดเทียมกันอย่างจริงจังในระยะยาว ทั้งด้านการเรียนการสอน อาคารสถานที่ และครู-อาจารย์ โดยการจัดสรรทรัพยากรให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากร หรือยังไม่ได้มาตรฐานให้มากกว่าโรงเรียนที่มีความพร้อมหรือมีมาตรฐานคุณภาพสูงแล้ว เพราะตามความรู้สึกของบุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนโดยทั่วไป เห็นว่าโรงเรียนยังแตกต่างกันมากในด้านคุณภาพ
7. กรมสามัญศึกษาและหน่วยงานในสังกัดควรศึกษาตัวป้อน ทรัพยากร และแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานถึง 12 ปี เพราะจะช่วยให้ได้ข้อสารสนเทศในการวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ทุกโรงเรียน ทุกกลุ่มโรงเรียนในทุกจังหวัดศึกษาและกำหนดพื้นที่บริการให้ชัดเจนครอบคลุม และเข้าชื่อน้อยที่สุด เพื่อประโยชน์ในการให้บริการทางการศึกษาก่อชุมชน
9. โรงเรียนที่ได้รับความนิยมน้อยควรศึกษาและพัฒนาตนเองในด้านการเรียนการสอน ระเบียบวินัยของนักเรียน วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ให้เต็มศักยภาพ เพื่อจูงใจให้นักเรียนที่อยู่ใกล้โรงเรียนได้เข้าเรียนมากที่สุด
10. กรมสามัญศึกษาด้วยความร่วมมือจากโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและพัฒนาวิธีการรับนักเรียนให้เอื้อต่อผู้ที่อยู่ใกล้โรงเรียนมากที่สุด และเปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่บริการได้มีโอกาสเข้าเรียนได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรมด้วย

11. กรมสามัญศึกษา โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษา ความหนาแน่นของตัวบ่อน ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อวางแผนจัดตั้งและจัด โรงเรียนให้มีขนาดเหมาะสม

12. กรมสามัญศึกษา ควรกำหนดสัดส่วนจำนวนนักเรียนที่รับเข้าเรียน ให้เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่บริการมากขึ้น ให้โอกาสนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการ ลดน้อยลง สัดส่วนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการต่อนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการอาจ เป็น 9:1 เท่านั้น และเพิ่มสัดส่วนรับนักเรียนที่เข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ให้มากขึ้น คือนักเรียนบ้านใกล้โรงเรียนควรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20-30 ของ นักเรียนที่กรมสามัญศึกษาอนุญาตให้รับ นักเรียนโควตานักเรียนดี ร้อยละ 20-30 และจับฉลากไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ส่วนนักเรียนที่รับในกรณีพิเศษและสอบคัดเลือก ควรกำหนดสัดส่วนให้ลดลง หรือเป็นสัดส่วนที่เหลือจากการรับนักเรียนเขตพื้นที่บริการ และจับฉลากแล้ว

13. ให้โรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับการรับนักเรียนให้ เหมาะสมและทันกับกาลเวลาในเรื่องต่อไปนี้

13.1 การประชาสัมพันธ์ เรื่องการรับนักเรียนให้กับผู้ปกครอง นักเรียนในเขตพื้นที่บริการ โดยเน้นถึงแนวทางการรับนักเรียนและข้อดีของการ ให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน แนวทางการจัดกิจกรรมของ โรงเรียนมัธยมศึกษาโดยชี้ให้เห็นคุณภาพที่ไม่แตกต่างกันของโรงเรียนทุกขนาด

13.2 จัดทำบัญชีนักเรียนบ้านใกล้โรงเรียนที่มีสิทธิ์เข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก และรีบแจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบให้รวดเร็ว หรือ ทันเวลา เพราะถ้าผู้ปกครองนักเรียนไม่ทราบข้อมูลเรื่องนี้ก่อนอาจจะตัดสินใจ บุตรหลานไปสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนนอกเขต หรือโรงเรียนที่อยู่ไกลบ้าน

13.3 ดำเนินการจัดทำเรื่องโควตานักเรียนเรียนดี โดยแจ้งให้ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการทราบโดยเร็ว เพื่อที่โรงเรียนประถมศึกษา จะได้ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกนักเรียน และแจ้งให้นักเรียนทราบ ก่อนที่ นักเรียนจะไปสมัครเข้าเรียนโรงเรียนที่อยู่นอกเขตหรือโรงเรียนที่อยู่ไกลบ้าน

14. การรับนักเรียนในกรณีพิเศษ เช่น บุตรหลานผู้มีพระคุณต่อโรงเรียน บุตรหลานทหาร ตำรวจหรือประชาชนที่เสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศ รวมทั้งนักเรียนในกรณีพิเศษอื่น ๆ เท่าที่ได้สังเกตและสอบถามจากโรงเรียนอื่น ๆ นักเรียนกลุ่มนี้มักมีผลการเรียนไม่ดี ไม่ตั้งใจเรียน ความประพฤติไม่ค่อยเหมาะสม รวมทั้งการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนก็ไม่ค่อยดี แต่ถึงอย่างไร โรงเรียนก็ยังคงรับนักเรียนประเภทนี้ เข้าเรียนทุกปีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บางโรงเรียนในบางปีอาจต้องรับเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก บางปีก็น้อย การรับนักเรียนทุกประเภทเข้าเรียนในโรงเรียน ถือว่าเป็นการสนองนโยบายด้านขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนทุกคนย่อมมีสิทธิเข้าเรียนในโรงเรียนและครูผู้สอนจะเลือกนักเรียนไม่ได้ เพื่อเป็นการสร้างความพร้อมให้ครูผู้สอนให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนทุกประเภท สถานศึกษาควรได้จัดทำแผนหรือจัดโครงการพัฒนาบุคลากรขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี การพัฒนาบุคลากรให้เน้นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งเน้นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในโรงเรียน ทำให้มีการตื่นตัว และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และเน้นเรื่องเจตคติของความเป็นครู

15. กรมสามัญศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดจัดโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดเป็นแนวดำเนินการ หรือมาตรการให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาคุณภาพบุคลากร การสนับสนุนทางด้านวิชาการและการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ หรืองบประมาณสำหรับการจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้มากขึ้น

16. กรมสามัญศึกษาควรจัดและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โดยการดำเนินการด้วยตนเอง และการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชนทุกประเภทในเรื่องของการรับนักเรียนโดยวิธีการต่าง ๆ สิทธิของผู้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน คุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุกขนาดของกรมสามัญศึกษา ทั้งนี้ต้องดำเนินการในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทันกับ

เหตุการณ์ที่จะรับนักเรียนเข้าเรียน

17. กรมสามัญศึกษาควรตั้งศูนย์เฉพาะกิจดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้คำปรึกษาแนะนำในการสมัครที่บริเวณกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนขนาดใหญ่บางโรงเรียนที่เป็นจุดศูนย์กลาง และควรตั้งศูนย์ดังกล่าวให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บริการแก่ผู้ปกครองนักเรียนและตัวนักเรียนได้อย่างทั่วถึง เช่น อาจตั้งศูนย์อยู่ตามโรงเรียนชานเมืองทุกมุมเมือง และการดำเนินงานของศูนย์ควรได้เริ่มลงมือปฏิบัติงานก่อนกำหนดการรับนักเรียนพอสมควรและให้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นการรับนักเรียนในแต่ละปี

18. ควรได้มีการประเมินผล และสรุปผลการดำเนินการรับนักเรียนเข้าเรียนทุกปี และมีการจัดทำรายงานเผยแพร่ผลการรับนักเรียน โดยเสนอผลของการรับนักเรียน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อที่จะได้ข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงแนวทางดำเนินงานรับนักเรียนเข้าเรียนในปีต่อ ๆ ไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.

_____ . คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2534.

_____ . คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2534.

_____ . คู่มือครู การประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2534.

_____ . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

_____ . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2534.

ดวงจันทร์ เดี่ยววิไล. การวิเคราะห์หลักสูตรการครุศึกษาไทย พุทธศักราช 2435-2530. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร และการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา. รายงานวิจัยการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, สิงหาคม 2537.

รายงานผลการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง ปีการศึกษา 2538. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, สิงหาคม 2538.

รายงานการวิจัย การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, กรกฎาคม 2539.

ยุทธศักดิ์ ยัมแสน. ความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อ การเปิดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี. คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครู สกลนคร, 2532.

รุ่งทิวา จักรกร. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2526.

สัญญา รัตนวราภักษ์. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.

เสรี ราชโรจน์. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2531.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. คุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาไทยในปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

การศึกษาเรื่อง การรับนักเรียนเข้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กรมสามัญศึกษามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องการดูแลการจัดการศึกษา ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่จะสนองนโยบายของรัฐบาลในการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาให้มากที่สุดเพราะเป็นการช่วยสร้างพื้นฐานและยกระดับการศึกษาของชาติให้สูงขึ้น

การปรับระบบและรูปแบบของการศึกษาของไทยให้ตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของประเทศชาติ ต้องจัดให้อะไรต่ออะไรที่ทุกคนได้เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษา ให้ได้รับการศึกษาที่ดี ได้เรียนอย่างสะดวกสบาย เพื่อให้การศึกษาเป็นการยกระดับคุณภาพของประชากรให้สูงขึ้น กรมสามัญศึกษาจำเป็นต้องตอบสนองนโยบายการศึกษาของชาติ มีการปรับปรุงมาตรฐานการรับนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 เป็นต้นมา และในปีการศึกษา 2537-2538 ได้มีการกำหนดนโยบายการรับนักเรียนให้เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านของนักเรียนมากที่สุดด้วยการกำหนดกลุ่มนักเรียนที่จะรับเป็น 4 กลุ่มคือ

- กลุ่ม 60% เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่ใกล้โรงเรียนไม่ต้องสอบและไม่ต้องจับฉลาก
- กลุ่ม 20% เป็นกลุ่มที่ต้องสอบคัดเลือก
- กลุ่ม 10% เป็นบุตรผู้มีอุปการะคุณ
- กลุ่ม 10% เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

กองแผนงาน กรมสามัญศึกษาได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการรับนักเรียนด้วยระบบดังกล่าวเมื่อปี 2537 ได้ผลการวิจัย สรุปได้ว่า ครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50) เห็นด้วยกับนโยบายและมาตรการการรับนักเรียนดังกล่าวเพราะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างดี เช่น ปัญหาการเดินทาง การจราจร ช่วยปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน ช่วยลดค่าใช้จ่ายสำหรับข้อเสียได้แก่การทำให้นักเรียนบางพื้นที่ไม่มีโอกาสได้รับการคัดเลือก และจะทำให้

โรงเรียนที่ได้รับความนิยมมากหรือได้รับความนิยมสูงจะมีปัญหามากที่สุด การพิจารณารับนักเรียนไม่เป็นธรรม มีการสมัครซ้ำซ้อนและการกำหนดพื้นที่รับนักเรียนซ้ำซ้อน

กรมสามัญศึกษาได้พยายามจัดการศึกษาให้นักเรียนที่จบชั้น ป.6 ทุกคน ได้มีโอกาสเรียนต่อในชั้น ม.1 แต่ก็ยังไม่สามารถขยายวงกว้างออกไปได้อย่างทั่วถึง มีเด็กอีกร้อยละ 15 ที่ยังไม่ได้เรียนต่อ เด็กพวกนี้ไม่ใช่คนที่ไม่มีความสามารถทางการศึกษาแต่เป็นคนที่ด้อยโอกาส เป็นส่วนใหญ่ บางแห่งโรงเรียนอยู่ห่างไกลไม่สามารถเดินทางไปโรงเรียนได้ นักเรียนบางคนพ่อแม่ยากจนไม่สามารถส่งลูกหลานให้เข้าเรียนได้ หรือบางคนถึงแม้บ้านจะอยู่ใกล้โรงเรียนก็ตาม แต่ก็เข้าเรียนไม่ได้เพราะโรงเรียนรับคนอื่นไว้เต็มหมดไม่มีที่ให้เรียน ทำให้เด็กพวกนี้พลาดโอกาสเข้าเรียนได้ และถ้าจะให้เด็กได้เรียนอย่างทั่วถึง ก็จะต้องแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยคือ ต้องมีที่เรียนให้ไปเรียนได้สะดวก

นอกจากนี้การวิจัยของกองแผนงาน กรมสามัญศึกษาดังกล่าวยังพบว่า มีเด็กบางกลุ่มไม่มีโอกาสได้รับการคัดเลือก แสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องกำหนดเขตบริการให้แน่นอน ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระจายโอกาสให้ทุกคนมีที่ที่จะเข้าเรียนได้ โดยทั่วถึงกัน และเป็นการอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทางของเด็ก เด็กไม่ต้องไปเรียนในที่ห่างไกลเกินไป การกำหนดเขตบริการทำให้นักเรียนได้เรียนใกล้บ้านของตนเอง ทำให้โรงเรียนกับชุมชนได้ใกล้ชิดกัน ทำให้ผู้ปกครองและประชาชนที่สนใจได้มีส่วนเข้าไปช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นที่เรียนของลูกหลานของเขาเอง เขาจำเป็นต้องดูแลส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้การศึกษาของโรงเรียนกับความต้องการของประชาชน มีส่วนสัมพันธ์สอดคล้องกันมากขึ้น

การที่จะให้เกิดความเป็นธรรมในโอกาสเข้าเรียนการศึกษาอีกประการหนึ่งคือการไม่สอบคัดเลือกเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาไม่มีเหตุผลและความจำเป็น แต่ประการใดที่จะต้องมีการคัดเลือก ในเมื่อต้องการให้ทุกคนได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงกัน ถึงแม้ว่าถ้าไม่มีการคัดเลือกอาจทำให้โรงเรียนต้องรับเด็กบางคนที่ยัง

ไม่มีความพร้อมเพียงพอให้เข้าเรียน ทำให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนยาก เป็นการถ่วงการเรียนของเด็กที่เรียนได้ดี และเด็กขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น ถ้าทุกคนมีความเข้าใจเพียงพอ เด็กที่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาต้องผ่านชั้นประถมศึกษา การจบชั้นประถมศึกษาย่อมเป็นเรื่องประกันได้ว่าอย่างน้อยเขาเหล่านั้น มีความรู้ความสามารถเพียงพอกับการเรียนต่อชั้นสูงต่อไป และการไม่มีการสอบคัดเลือก ก็ไม่ได้ทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้นแต่ประการใด กลับจะทำให้เด็กไม่เคร่งเครียด ไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะได้เรียนต่อหรือไม่ เพราะว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ทำให้เด็กต้องสนใจเรียนอยู่ตลอดเวลาแล้ว การไม่สอบจะช่วยให้เด็กได้เรียนอย่างมีความสุขสนุกสนานบังเกิดผลตรงตามหลักสูตรได้อย่างเต็มที่

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2535 เป็นต้นมา กรมสามัญศึกษาได้สนองนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการปฏิรูปการวัดผลและการคัดเลือกโดยให้มีการใช้ผลการเรียนสะสม ลดความสำคัญในการสอบ กำหนดหลักการและวิธีการรับนักเรียนเข้าเรียนชั้น ม.1 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2539 ได้กำหนดหลักวิธีการไว้ คือ ให้นักเรียนสามารถสมัครเข้าเรียนโดยไม่มีการสอบคัดเลือก และให้นักเรียนเลือกโรงเรียนในพื้นที่บริการได้ 3 โรงเรียนลำดับความต้องการ ถ้ามีนักเรียนมาสมัครเกินจำนวนที่โรงเรียนรับได้จะใช้วิธีการจับฉลากและพิจารณารับไว้ตามโรงเรียนอันดับ 2 และ 3 ที่ได้เลือกเอาไว้ และหากโรงเรียนใดมีนักเรียนสมัครไม่เต็มจำนวนก็สามารถรับนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการได้ สำหรับโรงเรียนที่ประสงค์จะรับเด็กที่มีลักษณะพิเศษไม่เกิน 40% ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมสามัญศึกษาก่อน ทั้งนี้วิธีการรับให้พิจารณาจากผลการเรียนสะสมและประวัติความประพฤติหรือจากข้อมูลหลักฐานอื่น ๆ เช่น เกียรติบัตร แสดงความสามารถพิเศษ จะเห็นได้ว่าเมื่อต้องใช้ผลการเรียนสะสมและข้อมูลอื่น ๆ เหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนต้องตั้งใจเรียนดีมาตลอด มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมและพยายามหาความสามารถพิเศษของตนเอง พ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องใส่ใจดูแลบุตรหลานตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบหลักสูตร

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการและกรมสามัญศึกษาได้ดำเนินนโยบายไปแล้วปรากฏว่าก็ยังมามีปัญหาเกิดขึ้น ทั้งความไม่ชัดเจนไม่รัดกุมในหลักการ และวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนความไม่พร้อมและความขัดแย้งของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะกรมสามัญศึกษาจะพยายามหาข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงวิธีการรับนักเรียนเข้า ม. 1 ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ซึ่งกรมสามัญศึกษาได้ทำการวิจัยโดย ฝ่ายวิจัยและประเมินผลกองแผนงานเพื่อศึกษาข้อมูลและผลจากการวิจัยเพื่อนำผลนั้นมาปรับปรุงวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การรับนักเรียนเข้า ม. 1 ได้ผลดีและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปการรายงานการวิจัย เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานครของฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการรับนักเรียนผล การรับ
นักเรียน ปัญหาการแก้ไขปัญหาและความคิดเห็นของครู-อาจารย์ นักเรียน และ
ผู้ปกครองเกี่ยวกับการรับนักเรียน ม.1 ปีการศึกษา 2537 โดยศึกษาข้อมูลจาก
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร 109 โรงเรียน (เป็น
โรงเรียนที่รับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียน 60% จำนวน 69 โรงเรียน 100%
จำนวน 40 โรงเรียน) ครู-อาจารย์ 3,295 คน นักเรียน 9,822 คน และ
ผู้ปกครอง 7,018 คน รวม 20,225 คน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้แบบ
สังเกต/สัมภาษณ์ แบบสำรวจและแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมแล้วโรงเรียนได้ดำเนินการสนองนโยบายการรับนักเรียน
ในพื้นที่ใกล้โรงเรียนทุกโรงเรียน โดยมีคณะทำงาน มีการศึกษาข้อมูล กำหนด
เกณฑ์พิจารณา ประชาสัมพันธ์และประสานงานกันระหว่างโรงเรียนและหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลรับนักเรียนสรุปได้ว่าโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีแผนการ
รับนักเรียน ม.1 จำนวน 65,250 คน มีจำนวนสมัคร 102,796 คน มา
รายงานตัวเข้าเรียน 64,703 คน ร้อยละ 99.16 ของแผน และร้อยละ
62.94 ของจำนวนสมัคร โดยโรงเรียนที่รับนักเรียนพื้นที่ใกล้โรงเรียน 60%
รับได้ร้อยละ 104.41 ของแผนและ 54.28 ของจำนวนสมัคร ส่วนโรงเรียนที่รับ
นักเรียนพื้นที่ใกล้โรงเรียน 100% มีนักเรียนมารายงานตัวเข้าเรียน ร้อยละ
90.45 ของแผน และร้อยละ 90.69 ของจำนวนสมัคร อนึ่งปัญหาสำคัญในการ
รับนักเรียน (ซึ่งโรงเรียนและครู-อาจารย์ระบุ 2,236 ราย) ได้แก่ นักเรียน
บางพื้นที่ไม่มีโอกาสได้รับคัดเลือก (ร้อยละ 40.40) โรงเรียนไม่เข้าใจหลักการ
และวิธีการปฏิบัติ (ร้อยละ 24.80) ประชาชนมีความรู้สึกว่าการพิจารณารับ
นักเรียนไม่เป็นธรรม (ร้อยละ 16.40) และมีการสมัครซ้ำซ้อนทั้งประเภทและ

โรงเรียนที่สมัคร (ร้อยละ 10.10) ซึ่งโรงเรียนพยายามแก้ไขปัญหาโดยการยืดหยุ่นเกณฑ์ มีการประสานงานระหว่างโรงเรียน และรับให้เกินแผนไว้ชัดเจน นักเรียนที่ไม่มารายงานตัว นอกจากนั้นจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมแล้วทั้งครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.70, 69.10 และ 66.30 ตามลำดับ) เห็นด้วยกับมาตรการรับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียน 60% สำหรับมาตรการรับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียน 100% นั้น นักเรียนและผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.30 และ 53.10) เห็นด้วย แต่กลุ่มครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.70) ไม่เห็นด้วย เหตุผลที่สำคัญของกลุ่มเห็นด้วย (กลุ่มตัวอย่างระบุ 5,282 ราย) คือ ช่วยแก้ปัญหาการติด (ร้อยละ 50.50) ช่วยปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน (ร้อยละ 11.30) ช่วยลดอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพและช่วยลดค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 29.80) เหตุผลของกลุ่มไม่เห็นด้วย (กลุ่มตัวอย่างระบุ 1,479 ราย) คือ ทำให้นักเรียนบางส่วนขาดโอกาส (ร้อยละ 40.80) นักเรียนไม่กระตือรือร้น (ร้อยละ 28.90) เกิดความไม่เป็นธรรม (ร้อยละ 15.10) คุณภาพโรงเรียนลดลง (ร้อยละ 13.40) และเป็นการจำกัดเสรีภาพ (ร้อยละ 1.80)

ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากกลุ่มตัวอย่าง (จำนวน 1,844 ราย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นครูอาจารย์) คือ ให้มีการสอบคัดเลือกควบคู่กับการสอบดูพื้นฐาน (ร้อยละ 45.80) ควรรับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 22.90) การกำหนดพื้นที่ใกล้โรงเรียนให้ชัดเจน (ร้อยละ 14.70) ประชาสัมพันธ์มากขึ้น (ร้อยละ 9.60) และเร่งพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้ทัดเทียมกันอย่างจริงจัง (ร้อยละ 7.00) นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้ปรับอัตราส่วนการรับนักเรียน ให้รับในพื้นที่ใกล้โรงเรียนโดยไม่ต้องสอบเป็นร้อยละ 50 (มีผู้เสนอร้อยละ 40.50 จากผู้ตอบ 2,317 ราย) สอบคัดเลือก ร้อยละ 40 (มีผู้เสนอร้อยละ 32.50 จากผู้ตอบ 2,967 ราย) นักเรียนประพฤติดี มีความสามารถพิเศษ ร้อยละ 5 (มีผู้เสนอร้อยละ 47.20 จากผู้ตอบ 835 ราย) และกรณีพิเศษอีกร้อยละ 5 (มีผู้เสนอร้อยละ 77.00 จากผู้ตอบ 940 ราย)

**สรุปรายงานผลการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัด
กรมสามัญศึกษาส่วนกลาง ปีการศึกษา 2538 ของฝ่ายวิจัยและประเมินผล
กองแผนงานกรมสามัญศึกษา**

ผลการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ครั้งนี้ ศึกษาจากโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลางทั้งหมด 121 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนที่รับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียนโดยไม่ต้องสอบ 60% จำนวน 71 โรงเรียน และ 100% จำนวน 50 โรงเรียน ซึ่งการศึกษาคั้งนี้จะมุ่งเน้น ถึงสัดส่วนการรับนักเรียน แต่ละประเภทรวมทั้งการเปรียบเทียบกับสัดส่วนดังกล่าว กับแผนและจำนวนผู้สมัครของแต่ละเขตบริการการศึกษา (กลุ่มโรงเรียน) และ ภาพรวม ในการนี้ได้ใช้แบบสรุปผลการรับนักเรียนเป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยส่งให้โรงเรียนกรอกข้อมูลส่งให้กองแผนงาน วิเคราะห์ สัดส่วนและร้อยละของจำนวนนักเรียนที่รับได้เปรียบเทียบกับแผน และจำนวน ผู้สมัครทั้งภาพรวม และจำแนกตามประเภทการรับนักเรียน ซึ่งผลการวิเคราะห์ ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมแล้วโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลางที่รับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 121 โรงเรียน มีแผนการรับนักเรียนทั้งหมด 71,395 คน มีนักเรียนสมัคร 104,363 คน รับได้ 70,071 คน คิดเป็นร้อยละ 98.15 ของแผน และร้อยละ 67.14 ของผู้สมัคร ในจำนวนที่รับเข้าเรียน ดังกล่าว แยกตามประเภทการรับนักเรียนได้ดังนี้

1. ประเภทคัดเลือกจากในพื้นที่ใกล้โรงเรียนโดยไม่ต้องสอบ รับได้ 49,274 คน คิดเป็นร้อยละ 89.41 ของแผน และ 80.13 ของผู้สมัคร ซึ่งแยก เป็นโรงเรียนที่รับในพื้นที่ 60% จำนวน 23,529 คน คิดเป็นร้อยละ 94.20 ของแผน และ 89.90 ของผู้สมัคร โรงเรียนที่รับในพื้นที่ 100% จำนวน 25,745 คน คิดเป็นร้อยละ 85.44 ของแผน และร้อยละ 89.90 ของผู้สมัคร

2. ประเภทสอบคัดเลือก รับผิดชอบ 14,729 คน คิดเป็นร้อยละ 124.30 ของแผนและร้อยละ 43.17 ของผู้สมัคร

3. ประเภทความประพฤติดี มีความสามารถพิเศษ รับผิดชอบ 2,517 คน คิดเป็นร้อยละ 110.44 ของแผน และร้อยละ 53.47 ของผู้สมัคร

4. ประเภทกรณีพิเศษ รับผิดชอบ 3,551 คน คิดเป็นร้อยละ 164.70 ของแผน และร้อยละ 87.77 ของผู้สมัคร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง โดยภาพรวมแล้วรับผิดชอบต่ำกว่าแผนร้อยละ 1.85 ซึ่งจำนวนที่รับผิดชอบในส่วนที่ยังไม่เต็มตามแผนนี้ มาจากการคัดเลือกนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียน โดยไม่ต้องสอบทั้งประเภท 60% (71 โรงเรียน) และ 100% (50 โรงเรียน) ซึ่งรับผิดชอบต่ำกว่าแผนร้อยละ 10.59 ส่วนประเภทอื่น ๆ รับผิดชอบเกินแผนทั้งหมดกล่าวคือ ประเภทสอบคัดเลือก รับผิดชอบเกินแผน ร้อยละ 24.30 ประเภทความประพฤติดี มีความสามารถพิเศษ รับผิดชอบเกินแผน ร้อยละ 10.44 ประเภทกรณีพิเศษ รับผิดชอบเกินแผน ร้อยละ 64.70 แม้ว่าการรับนักเรียน 3 ประเภทหลัง จะเกินแผนจำนวนมาก แต่ไม่ได้ช่วยให้การรับนักเรียนโดยภาพรวมครบตามแผน เนื่องจากประเภทแรกเป็นกลุ่มใหญ่ คิดว่าเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 60 และ 100 ของจำนวนที่กรมกำหนดให้รับ ส่วน 3 ประเภทหลังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ไม่เกินร้อยละ 40 ของจำนวนที่กรมกำหนดให้รับ

อนึ่ง ผลการรับนักเรียนครั้งนี้มีข้อน่าสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรับนักเรียนโดยคัดเลือกจากในพื้นที่ใกล้โรงเรียนโดยไม่ต้องสอบ 100% ซึ่งมีผู้สมัครต่ำกว่าแผน ร้อยละ 5 ทางโรงเรียนทั้ง 50 โรงเรียน รับนักเรียนที่สมัครไว้ทั้งหมด แต่มียอดรายงานตัวต่ำกว่าจำนวนที่สมัครไว้ 2,863 คน (ร้อยละ 10 ของผู้สมัคร) ซึ่งแสดงว่านักเรียนในกลุ่มนี้สละสิทธิ์ ร้อยละ 10.10 สำหรับโรงเรียนที่รับนักเรียนในพื้นที่ใกล้โรงเรียนโดยไม่ต้องสอบ 60% แม้ว่าจะนักเรียนจะมาสมัครเกินแผนถึง 7,874 คน คิดเป็นร้อยละ 31.52 ของแผน แต่รายงานตัวเข้าเรียนต่ำกว่าแผน 1,450 คน คิดเป็นร้อยละ 5.80 ของแผน ซึ่ง

คาดว่าจำนวนที่ต่ำกว่าแผนนี้น่าจะสะท้อนมากกว่าเหตุผลอื่น เพราะโรงเรียนทั้ง 71 โรงเรียน ต้องคัดเลือกนักเรียนประเภทนี้ เข้าเรียนให้ครบตามแผนสำหรับ ปัญหาที่นักเรียนสมัครไม่ได้ตามแผนในโรงเรียนที่รับนักเรียนในพื้นที่ โดยไม่ต้อง สอบ 100% (ร้อยละ 5) และนักเรียนสะท้อนสิทธิ์ในโรงเรียนที่รับนักเรียนในพื้นที่ โดยไม่ต้องสอบ 100% (ร้อยละ 10.10) และ 60% (ร้อยละ 5.80) น่าจะเป็น เพราะการเลือกโรงเรียนที่ต้องการ เมื่อไม่ได้โรงเรียนที่ต้องการก็ไม่สมัครหรือ สมัครเพื่อเลือก หากไปเรียนในโรงเรียนที่ดีกว่าไม่ได้ ดังนั้น จำนวนที่ต่ำกว่า แผนดังกล่าวนี้ น่าจะเลื่อนไหลไปสมัครในประเภทอื่น ๆ เช่น สอบคัดเลือกความ ประพฤติดี มีความสามารถพิเศษ และกรณีพิเศษ ทำให้โรงเรียนต้องรับนักเรียน 3 ประเภทหลังเกินแผน เพื่อชดเชยส่วนที่สะท้อนและเพื่อคลี่คลายปัญหาบาง ประการในทางการบริหาร

การที่จะแก้ปัญหาการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เป็นไปตาม แผนที่วางไว้ กรมสามัญศึกษา และโรงเรียนในสังกัดคงต้องหามาตรการจูงใจให้ นักเรียน เรียนใกล้บ้านมากที่สุด เพราะปัญหาการรับนักเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับ ปัญหาการเคลื่อนย้ายของนักเรียน ปีการศึกษา 2537 กองแผนงาน กรมสามัญ ศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีบ้าน ที่อยู่จริง และทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่ใกล้โรงเรียนที่เรียนอยู่เพียงร้อยละ 57.15 อีกร้อยละ 42.85 เคลื่อนย้ายข้ามพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเลือกโรงเรียน โดยมีเหตุการณ์เลือกที่สำคัญ คือ ความมีชื่อเสียงของโรงเรียนในแง่การเรียน การสอน ความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ตลอดจนสภาพของโรงเรียน ซึ่ง สิ่งเหล่านี้น่าจะเรียกได้ว่าเป็นคุณภาพของโรงเรียน หากกรมสามัญศึกษาและ วิทยาลัยในสังกัดทุกโรงเรียน สามารถพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนดังกล่าวให้ได้ ทัดเทียมกันอย่างจริงจัง ประกอบกับการปรับปรุงเกณฑ์การคัดเลือกให้นักเรียนที่อยู่ใน พื้นที่ใกล้โรงเรียนจริง ๆ มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่นั้นมากที่สุด นอกจากนี้ควรจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น และ หรือคาดว่าจะมีประชากรเคลื่อนย้ายไปอยู่อย่างหนาแน่น แต่ยังไม่มียังโรงเรียน มัธยมศึกษารองรับเพียงพอ

สรุปรายงานการวิจัย เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานครของฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา

การวิจัยเรื่องการรับนักเรียนเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการรับนักเรียน ทั้งด้านการกำหนดพื้นที่บริการและวิธีดำเนินการรับ ศึกษาปัญหาการรับนักเรียนและการแก้ไข ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครู-อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังศึกษาผลการรับนักเรียนทั้งภาพรวม นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือกรณีพิเศษและนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ โดยศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร 110 โรงเรียน ในส่วนภูมิภาค 104 โรงเรียน รวม 214 โรงเรียน ครู-อาจารย์ 3,640 คน นักเรียน 12,624 คน ผู้ปกครอง 12,414 คน บุคคลทั่วไปซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา นักการเมือง ผู้บริหารธุรกิจและนักธุรกิจ อีกจำนวน 680 คน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้แบบสำรวจ แบบสรุปผลการรับนักเรียนและแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วิธีการรับนักเรียนโดยภาพรวมแล้วโรงเรียนได้กำหนดเขตพื้นที่บริการเพื่อรับนักเรียน โดยอาศัยหลักการจากเขตการปกครอง สภาพภูมิศาสตร์ความสะดวกในการคมนาคม ความหนาแน่นของตัวป้อน ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงของโรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้กรมสามัญศึกษาได้อนุมัติให้โรงเรียนในสังกัด รับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษในกรุงเทพมหานคร 20 โรงเรียน ส่วนภูมิภาค 104 โรงเรียน และรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการในกรุงเทพมหานคร 110 โรงเรียน ส่วนภูมิภาค 2,132 โรงเรียน การพิจารณาคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษแบ่งออกเป็น 4 ด้านที่สำคัญ คือ การเรียนดนตรี กีฬา และศิลปะ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยสะสม 3 ภาคเรียน หลักฐานประกอบสัมภาษณ์ ให้โควตาโรงเรียนประถม ให้นักเรียน

ปฏิบัติและศึกษากุมิหลัง ส่วนวิธีการคัดเลือกนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ โรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณารับนักเรียนที่มาสมัครไว้ทั้งหมด รองลงไปคือ การให้นักเรียนที่สมัครทั้งหมดจับสลากเพื่อรับไว้ตามแผน และรับนักเรียนที่มาสมัครไว้ทั้งหมดในกรณีที่จำนวนสมัครใกล้เคียงกับแผน รับนักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์และอยู่ใกล้โรงเรียนก่อน และรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการก่อนส่วนที่เหลือรับนักเรียนนอกเขต

ปัญหาการรับนักเรียน ที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษ ที่สำคัญที่สุด คือ นักเรียนสมัครจำนวนมากและซ้ำซ้อน ปัญหารองลงไปคือ หลักฐานการเรียนไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ปกครองไม่เข้าใจวิธีการรับนักเรียนประเภทนี้ และปัญหาการแก้ไขหลักฐานการศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้พยายามแก้ไขโดยคัดเลือกเฉพาะผู้มีความสามารถพิเศษ ให้นักเรียนมายืนยัน และเพิ่มที่นั่งในห้องเรียน ส่วนการรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการมีปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ หลักฐานการสมัครไม่ชัดเจน รองลงไป คือ นักเรียนมาสมัครไม่เต็มตามแผน บางโรงเรียนมีนักเรียนมาสมัครเกินแผนจำนวนมาก การมีนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการมาสมัครมาก และนักเรียนที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนมากแต่เข้าเรียนไม่ได้ โรงเรียนได้พยายามแก้ไขด้วยมีการพิจารณาอย่างละเอียด และตัดสินโดยคณะกรรมการและ/หรือผู้บริหารโรงเรียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับนักเรียน ความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวมแล้วผู้ตอบส่วนใหญ่ร้อยละ 76.80 เห็นด้วยที่เลือกร้อยละ 22.80 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.4 ไม่มีความเห็น ซึ่งกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วย แต่ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย โดยกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลสำคัญว่า ไม่ยุติธรรม นักเรียนไม่ได้ใช้ความสามารถ โรงเรียนเปิดรับน้อย โรงเรียนประถมศึกษาที่มีมาตรฐานต่างกันเกณฑ์การคัดเลือกไม่ชัดเจนและเป็นการจำกัดสิทธิของนักเรียน สำหรับการรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.35 เห็นด้วย กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 13.18 ไม่มีความเห็นร้อยละ 3.47 เหตุผลสำคัญที่ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นด้วย คือ

ช่วยแก้ปัญหาจรรยาบรรณ ทุกคนมีสิทธิ์เสมอภาค ช่วยลดอันตรายที่เกิดแก่นักเรียน และลดค่าใช้จ่าย ส่วนเหตุผลของกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยได้แก่ นักเรียนบางส่วนขาดโอกาส นักเรียนขาดความกระตือรือร้น คุณภาพของโรงเรียนลดลง นักเรียนไม่ได้ใช้ความสามารถ การกำหนดเขตพื้นที่บริการไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม และมีปัญหาเกี่ยวกับหลักฐานการอยู่อาศัย นอกจากนี้ผู้ตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.60) เห็นด้วยกับการเลือกโรงเรียนลำดับที่ 2 และ 3 โดยมีเหตุผลสำคัญคือนักเรียนมีสถานที่เรียนแน่นอน มีโอกาสได้เลือกโรงเรียนและได้เรียนใกล้บ้าน อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ตอบที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า โรงเรียนที่เลือกลำดับ 2 และ 3 อยู่ไกลบ้าน ถึงเลือกก็ไม่ได้เรียนโรงเรียนที่ต้องการ โรงเรียนลำดับ 2 และ 3 รับไม่ได้ และมีความยุ่งยากสับสน

สำหรับความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรับนักเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารการศึกษานักวิชาการศึกษานักการเมือง ผู้บริหารธุรกิจ และนักธุรกิจ เกี่ยวกับการให้นักเรียนได้เรียนใกล้บ้าน สรุปได้ว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.48 เห็นด้วย มีเพียงร้อยละ 33.33 ไม่เห็นด้วย โดยกลุ่มที่เห็นด้วยให้เหตุผลสำคัญว่าช่วยแก้ปัญหาจรรยาบรรณ ลดค่าใช้จ่าย ลดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต และเวลาการเดินทาง ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลที่สำคัญคือนโยบายดังกล่าวเป็นการจำกัดเสรีภาพทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นทำให้คุณภาพของโรงเรียนลดลง และนักเรียนอยู่ห่างไกลพ่อแม่ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนโดยการจับสลาก ผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.28 เห็นด้วยกับวิธีการจับสลากโดยให้เหตุผลว่าวิธีการดังกล่าวทำให้นักเรียนมีโอกาสเท่ากัน ช่วยลดปัญหาการฝากนักเรียน ช่วยกระจายความนิยมและช่วยกระจายนักเรียน ส่วนที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 42.86 โดยให้เหตุผลสำคัญคือ นักเรียนไม่ได้ใช้ความสามารถแต่อาศัยโชคทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น เป็นการสร้างทัศนคติที่ผิดให้นักเรียนและเปิดโอกาสให้มีการใช้เงิน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษ ผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.38 เห็นด้วยกับวิธีการจับสลากโดยให้เหตุผลว่าวิธีการดังกล่าวทำให้นักเรียน

มีโอกาสเท่ากัน ช่วยลดปัญหาการฝากนักเรียน ช่วยกระจายความนิยมและช่วยกระจายนักเรียน ส่วนที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 42.86 โดยให้เหตุผลสำคัญ คือ นักเรียนไม่ได้ใช้ความสามารถ แต่อาศัยโชคทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น เป็นการสร้างทัศนคติที่ผิดให้นักเรียนและเปิดโอกาสให้มีการใช้เงิน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษ ผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.76 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า เป็นการสร้างค่านิยมที่ผิด เปิดโอกาสให้โรงเรียนเรียกเงินพิเศษ เป็นการแบ่งระดับของโรงเรียน วิธีการไม่ชัดเจน และทำให้นักเรียนสนใจการเรียนน้อยลง ผู้ตอบที่เห็นด้วยร้อยละ 35.49 ให้เหตุผลที่สำคัญคือ ให้โอกาสนักเรียนเลือกโรงเรียน ช่วยกระจายนักเรียนที่มีความสามารถและทำให้โรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียน โดยไม่ต้องสอบแต่พิจารณาจากผลการเรียนสะสมของนักเรียน ผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.29 ไม่เห็นด้วยโดยให้เหตุผลว่า ผลการเรียนของแต่ละโรงเรียนไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเปิดโอกาสให้มีการฝากนักเรียนกลุ่มที่เห็นด้วย ร้อยละ 35.42 ให้เหตุผลว่า เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้นระยะยาว และเป็นการลดภาระการเตรียมตัวสอบของนักเรียน

ผลการรับนักเรียน ม.1 สรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้ว โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครรับได้ 55,525 คน คิดเป็นร้อยละ 86.46 ของแผน และร้อยละ 61.96 ของจำนวนผู้สมัคร (จำนวนนักเรียนที่สมัครทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนหนึ่งสมัครเข้าหลายโรงเรียนและ/หรือหลายประเภท) ที่รับได้เป็นนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่บริการร้อยละ 87.39 อยู่นอกพื้นที่บริการร้อยละ 9.76 มาจากต่างจังหวัด ร้อยละ 2.85

นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษในกรุงเทพมหานครรับได้ 4,355 คน คิดเป็นร้อยละ 114.12 ของแผน ร้อยละ 17.00 ของจำนวนที่สมัคร ร้อยละ 7.84 ของจำนวนที่รับได้ทั้งหมด แยกตามประเภทความสามารถ พบว่าด้านการเรียนรับได้ร้อยละ 62.86 ด้านดนตรี ร้อยละ 6.17 ด้านกีฬา

ร้อยละ 4.13 ร้อยละ 2.27 คุณธรรม จริยธรรม ร้อยละ 1.95 ความเป็นผู้นำ ร้อยละ 1.98 และพิจารณาจากหลายด้าน ร้อยละ 33.36 ส่วนกรณีพิเศษรับไว้ ร้อยละ 17.27 แยกตามที่อยู่ พบว่า นักเรียนที่รับได้อยู่ในเขตพื้นที่บริการของ โรงเรียน ร้อยละ 30.72 อยู่นอกพื้นที่บริการของโรงเรียน ร้อยละ 44.55 มา จากต่างจังหวัด ร้อยละ 7.46 และ ไม่ระบุที่อยู่ ร้อยละ 17.27

นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือลักษณะพิเศษในส่วนบุคคล รับได้ 20,504 คน คิดเป็นร้อยละ 100.01 ของแผน ร้อยละ 26.64 ของจำนวน ที่สมัคร แยกตามประเภทความสามารถ พบว่า ด้านการเรียนรับได้ร้อยละ 63.97 ด้านดนตรีร้อยละ 9.68 ด้านกีฬา ร้อยละ 11.51 ด้านศิลปะร้อยละ 3.25 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้นำร้อยละ 2.2 อื่น ๆ ร้อยละ 1.33 และ พิจารณารวมทุกด้านร้อยละ 2.18 ส่วนกรณีพิเศษรับไว้ร้อยละ 5.87 แยกตาม ที่อยู่ พบว่านักเรียนที่รับได้อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนร้อยละ 52.68 อยู่นอกเขตพื้นที่บริการ ร้อยละ 37.52 มาจากต่างจังหวัด ร้อยละ 3.93 และ ไม่ระบุที่อยู่ ร้อยละ 5.87

สำหรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรม สามีศึกษาในกรุงเทพมหานครรับได้ 51,170 คน คิดเป็นร้อยละ 84.71 ของ แผน ร้อยละ 79.96 ของจำนวนที่สมัคร แยกตามที่อยู่พบว่า ร้อยละ 90.74 อยู่ ในเขตพื้นที่บริการ ร้อยละ 6.80 อยู่นอกเขตพื้นที่บริการ และร้อยละ 2.46 มาจากต่างจังหวัด

คำชี้แจงของกรมสามัญศึกษา

เรื่อง แนวปฏิบัติการรับนักเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2540

สังกัดกรมสามัญศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา จึงเห็นสมควรวางแผนปฏิบัติการรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ประจำปีการศึกษา 2540 ไว้ดังนี้

1. หลักการ

1. เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการให้นักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบทุกคน ตามนโยบายขยายการศึกษาของรัฐบาลที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทุกคน ได้รับการศึกษาต่อเนื่อง 12 ปี
2. ให้นักเรียนได้เข้าเรียน ในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านของนักเรียนมากที่สุด เพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนของชุมชน ชุมชนได้เป็นเจ้าของและมีโอกาสได้พัฒนาโรงเรียนของตนเอง อันจะส่งผลให้โรงเรียนต่างๆ ได้รับการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันและเป็นการช่วยให้นักเรียนไม่ต้องเดินทางไกล เสียเวลาโดยไม่จำเป็น มีเวลาได้พักผ่อนทำการบ้าน ช่วยเหลืองานบ้านได้ตามสมควร
3. กรมสามัญศึกษาจะเอื้ออำนวยประโยชน์และความสะดวกแก่ผู้ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และร่างกาย ในการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นเป็นพิเศษ และสนับสนุนให้ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างกว้างขวาง

4. ให้โอกาสนักเรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถพิเศษ ทั้งในด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ได้มีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ตนเองต้องการ หรือที่เป็นความต้องการของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมคนดี และในขณะเดียวกัน ก็ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และปรัชญาของโรงเรียน

2. การรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 คุณสมบัติและหลักฐานทั่วไปของผู้สมัครเข้าเรียน

คุณสมบัติ

- 1) สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2539 หรือเทียบเท่า
- 2) ไม่จำกัดอายุ
- 3) เป็นโสด

หลักฐานการสมัครเข้าเรียน

- 1) ใบสมัครของสถานศึกษาที่ตนสมัคร
- 2) สำเนาทะเบียนบ้าน
- 3) ค่าระเบียนการ และใบสมัคร เงินค่าสมัครให้เก็บตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการเก็บเงินบำรุงการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 ข้อ 5 (1) (2)
- 4) หลักฐานอื่น ๆ ตามที่โรงเรียนกำหนด

2.2 วิธีการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กำหนดวิธีการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็น 2 แบบ

แบบที่ 1 การรับนักเรียนในพื้นที่บริการ รับร้อยละ 100 โดยจะรับนักเรียนในพื้นที่บริการของโรงเรียนก่อน ถ้ายังไม่เต็มจำนวนให้รับนักเรียน ในพื้นที่บริการของกลุ่มโรงเรียนหากยังไม่เต็มจำนวนอีก ให้เปิดรับทั่วไป และถ้านักเรียนในเขตพื้นที่บริการมาสมัครเกินจำนวนให้ใช้วิธีจับฉลาก ทั้งนี้ ให้รับนักเรียนที่มีบ้านใกล้โรงเรียนก่อน ส่วนที่เหลือให้จับฉลาก

แบบที่ 2 การรับนักเรียนแบบผสมผสาน มี 3 ประเภท แต่ละประเภท มี 5 วิธี ดังนี้

ประเภท	วิธีการที่ 1 การสอบคัดเลือก (ร้อยละ)	วิธีการที่ 2 การรับนักเรียน บ้านใกล้ โรงเรียน (ร้อยละ)	วิธีที่ 3 จับฉลากนักเรียน ในพื้นที่บริการ (ร้อยละ)	วิธีที่ 4 โควตาผู้มี อุปการคุณ (ร้อยละ)	วันที่ 5 ความ สามารถ พิเศษ (ร้อยละ)
1	10	50	20	10	10
2	20	40	20	10	10
3	30	30	20	10	10

วิธีการสอบคัดเลือก และการรับนักเรียนเข้าเรียน

ให้โรงเรียนรับนักเรียนเข้าเรียนได้จำนวนไม่เกิน ร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนที่กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้รับเป็นรายโรงเรียน

คุณสมบัติเฉพาะของนักเรียน ผ่านการคัดเลือกด้วยวิธีการสอน
ตามที่กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้รับ (ร้อยละ 10, 20 หรือ 30)
วันสมัครและวันสอบคัดเลือก

1. วันรับสมัคร วันที่ 24-30 มีนาคม 2540
เวลา 08.30-16.30 น. (ไม่เว้นวันหยุดราชการ)
2. วันสอบคัดเลือก วันที่ 2 เมษายน 2540
ตั้งแต่เวลา 09.30 น. เป็นต้นไป

ในจังหวัดต่าง ๆ นอกเขตกรุงเทพมหานคร ให้จังหวัดกำหนด
โรงเรียนที่สอบคัดเลือก จังหวัดละ 2-5 โรงเรียน หากเกินกว่าจำนวนที่กำหนด
ให้ขออนุมัติกรมสามัญศึกษาเป็นราย ๆ ไป โรงเรียนดำเนินการสอบคัดเลือก
นักเรียน เข้าเรียนตามจำนวนที่กำหนดและให้โรงเรียนออกข้อสอบ 4 วิชา
(คะแนนสอบ 4 วิชา 60% ของคะแนนตัดสิน) ได้แก่

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต (สปช.) วิทยาศาสตร์
4. เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต (สปช.) สังคมศึกษา

และใช้คะแนนผลการเรียนเฉลี่ย จากคะแนนผลการเรียนระดับ
ประถมศึกษา กรณีที่มีการสอบคัดเลือกให้กำหนดอัตราส่วนระหว่างคะแนนสอบและ
คะแนนผลการเรียนในระดับประถมศึกษา เป็น 60 ต่อ 40 โดยพิจารณาจาก

1. คะแนนผลการเรียนในระดับประถมศึกษา จะเป็นคะแนน
เฉลี่ยประถมศึกษาปีที่ 5 ตลอดปีการศึกษา และคะแนน
ประถมศึกษาปีที่ 6 ยกเว้นภาคเรียนสุดท้าย
2. คะแนนสอบ ให้เป็นผลรวมของคะแนนสอบในรายวิชา
ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
ไม่สอบวิชาภาษาอังกฤษ
3. วิธีการคิดคะแนน เสนอรูปแบบการคิดเพื่อพิจารณา ดังนี้

- 3.1 หาคะแนนเฉลี่ยของประถมศึกษาปีที่ 5 ตลอดปี การศึกษาและประถมศึกษาปีที่ 6 ยกเว้นภาคเรียน สดท้าย
- 3.2 ปรับคะแนนเฉลี่ยในข้อ 3.1 เป็นร้อยละ 40 ของ คะแนนตัดสิน
- 3.3 ปรับคะแนนสอบเป็นร้อยละ 60 ของคะแนนตัดสิน
- 3.4 รวมคะแนนข้อ 3.2 และ 3.3 ผลคะแนนจากข้อ 3.4 เป็นเกณฑ์ตัดสิน

วันประกาศผลสอบและรายงานตัว

ส่วนกลาง วันที่ 15 มีนาคม - 10 เมษายน 2540

ส่วนภูมิภาค ให้คณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัดเป็นผู้กำหนด (ทั้งนี้ ทุกโรงเรียนในจังหวัดประกาศผลการคัดเลือก พร้อมกัน ภายในวันที่ 15 มีนาคม - 10 เมษายน 2540) สำหรับเขตการศึกษา 1 ประกาศ ผลพร้อมส่วนกลาง

หมายเหตุ นักเรียนที่ไม่มารายงานตัวถือว่าสละสิทธิ์

2.3 นักเรียนที่จะรับเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบ่งตามลักษณะ และคุณสมบัติของเด็กนักเรียนที่จะเข้าเรียนได้ มีดังนี้

1. นักเรียนที่สอบคัดเลือก (รายละเอียดการสอบคัดเลือกข้างต้น)
2. นักเรียนอยู่ในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน
3. นักเรียนในพื้นที่บริการ
4. นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ทางด้านดนตรี ศิลปะและ กีฬา
5. นักเรียนที่ได้รับอนุเคราะห์เข้าเรียนกรณีพิเศษ (ผู้มี อุปการคุณ)

1. การรับนักเรียนในพื้นที่บริการ

ให้โรงเรียนรับเข้าเรียนโดยวิธีการจับสลาก จำนวน ร้อยละ 20 ของจำนวนนักเรียนที่กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้รับ

คุณสมบัติเฉพาะของนักเรียน

มีภูมิลำเนาหรือทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่บริการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามที่โรงเรียนกำหนด และต้องอาศัยอยู่กับ บิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าบ้านที่มีหลักฐานสิทธิการอยู่อาศัยชัดเจน ในพื้นที่บริการตามที่โรงเรียนกำหนดอย่างน้อย 2 ปี นับถึงวันที่ 16 พฤษภาคม 2540 (หอพัก วัด และโรงเรียนประถมศึกษา ไม่ถือว่าเป็นเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน)

การรับนักเรียน

- 1) วันรับสมัคร วันที่ 1-7 มีนาคม 2540 08.30-16.30 น.
- 2) ประกาศผลและรายงานตัว วันที่ 15 มีนาคม 2540 ตั้งแต่เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

2. การรับนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน

ให้โรงเรียนรับเข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนที่กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้รับเข้าเรียน

คุณสมบัติเฉพาะของนักเรียน

นักเรียนต้องมีชื่อ อยู่ในทะเบียนบ้านในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนตามที่โรงเรียนกำหนด (เขตพื้นที่ชั้นใน) และต้องอาศัยอยู่กับ บิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าบ้านที่มีหลักฐานสิทธิการอยู่อาศัยชัดเจน ในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนตามที่โรงเรียนกำหนด อย่างน้อย 2 ปี นับถึงวันที่ 16 พฤษภาคม 2540 (หอพัก วัด และโรงเรียนประถมศึกษา ไม่ถือว่าเป็นเขตพื้นที่ที่ใกล้โรงเรียน)

หากพิจารณาคุณสมบัติของนักเรียนในข้อความดังกล่าวแล้ว ยังมีปัญหาให้โรงเรียนและ/หรือ/กลุ่มโรงเรียนพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

การรับนักเรียน

- 1) วันรับสมัคร วันที่ 1-7 มีนาคม เวลา 08.30-16.30 น.
- 2) วันประกาศผล วันที่ 15 มีนาคม 2540 เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป
- 3) รายงานตัว วันที่ 15 มีนาคม 2540 เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

หมายเหตุ ถ้านักเรียนไม่สามารถมารายงานตัวถือว่า
สละสิทธิ์

3. นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา ศิลปะ และดนตรี

ให้โรงเรียนรับเข้าเรียนได้จำนวนไม่เกินร้อยละ 10 ของ
จำนวนนักเรียนที่กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้รับ

คุณสมบัติเฉพาะของนักเรียน

มีคุณสมบัติตามที่โรงเรียนกำหนด

การรับเข้าเรียน ให้โรงเรียนกำหนดวิธีการรับเข้าเรียน
และดำเนินการคัดเลือกตามวิธีการเหมาะสม โดยให้ดำเนินการรับสมัคร การ
ประกาศผลและรายงานตัว พร้อมนักเรียนกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน
โดยให้โรงเรียนประกาศให้ชัดเจนว่า จะรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ประเภทใดบ้าง

4. นักเรียนที่ได้รับอนุเคราะห์เข้าเรียนกรณีพิเศษ

คุณสมบัติเฉพาะของนักเรียน

เป็นบุตร หรือเด็กในความปกครองของผู้มีอุปการคุณต่อ
โรงเรียน เช่น

- ก. ผู้มีอุปการะโรงเรียนที่ได้รับแต่งตั้งจากกรมสามัญศึกษา
- ข. ผู้บริจาคที่ดินสร้างโรงเรียน
- ค. เจ้าอาวาส ในกรณีที่โรงเรียนอาศัยอยู่ในวัด

- ง. ผู้ก่อตั้งมูลนิธิโรงเรียน ไม่ได้ผูกพันถึงทายาท
- จ. นายกสมาคมศิษย์เก่า นายกสมาคมผู้ปกครองและครู
ทั้งนี้ ไม่เกินร้อยละ 1 ของจำนวนนักเรียนที่กรม
สามัญศึกษาอนุมัติให้รับ

การรับเข้าเรียน

ให้โรงเรียนดำเนินการรับสมัครคัดเลือก และประกาศผล
การคัดเลือกเช่นเดียวกับนักเรียนประเภทอื่น ๆ

สำหรับโรงเรียน จำนวน 71 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร
มหานคร และจังหวัดต่าง ๆ นอกเขตกรุงเทพมหานคร ที่รับนักเรียนเข้าเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นนักเรียนในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนร้อยละ 100 โดย
ไม่สอบคัดเลือก ให้รับสมัครประกาศผลและรายงานตัวพร้อมโรงเรียนที่รับนักเรียน
ในพื้นที่ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน

กองการมัธยมศึกษา

ประกาศกรมสามัญศึกษา

เรื่อง การรับนักเรียนเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
 ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2540

เพื่อให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การรับสมัคร
 นักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน
 สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2540 กรมสามัญศึกษาจึง
 กำหนดรายละเอียดในการรับสมัคร คุณสมบัติ การคัดเลือก และการสอบคัดเลือก
 นักเรียนเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในสถานศึกษา
 สังกัดกรมสามัญศึกษาปีการศึกษา 2540 ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของผู้สมัคร หลักฐาน และค่าธรรมเนียม

ก. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(1.1) สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรของ
 กระทรวงศึกษาธิการ หรือกำลังศึกษาอยู่ในชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2539 หรือเทียบ
 เท่า

(1.2) ไม่จำกัดอายุ

(1.3) เป็นโสด

2. ผู้สมัครต้องมีหลักฐานและเสียค่าธรรมเนียม ดังนี้

(2.1) ใบสมัครของสถานศึกษาที่ตนสมัคร

(2.2) สำเนาทะเบียนบ้าน

(2.3) ค่าระเบียบการและใบสมัคร เงินค่าสมัคร ให้เก็บตาม
 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการเก็บเงินบำรุง
 การศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
 พ.ศ. 2520 ข้อ 5 (1)(2)

- (2.4) เอกสาร หลักฐาน แสดงความสามารถพิเศษ เช่น หนังสือรับรองเกียรติบัตร วุฒิบัตร หรือเอกสารต่าง ๆ (เฉพาะนักเรียนที่สมัครเพื่อคัดเลือกตามความสามารถพิเศษ ได้แก่ คณิตฯ ศิลปะ และกีฬา)

ข. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

- (1) ผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1.1) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ม.3) ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือเทียบเท่า หรือกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2539 หรือเทียบเท่า

- (1.2) ไม่จำกัดอายุ

- (1.3) เป็นโสด

- (2) ผู้สมัครต้องมีหลักฐานและเสียค่าธรรมเนียม ดังนี้

- (2.1) ใบสมัครของสถานศึกษาที่ตนสมัคร

- (2.2) รบ.1 ต. หรือ รบ.5 ต. (กรณีจบการศึกษา) หรือใบรับรองจากโรงเรียนเดิม แสดงว่ากำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2538 หรือเทียบเท่า

- (2.3) สำเนาทะเบียนบ้าน

- (2.4) ค่าระเบียบการและใบสมัคร เงินค่าสมัคร ให้เก็บตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2520 ข้อ 5 (1)(2)

2. กำหนดวันรับสมัคร วันสอบคัดเลือก และวันประกาศผล

ก. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประเภท	วันรับสมัคร	วันสอบคัดเลือก	วันประกาศผล และรายงานตัว	วันมอบตัว
1. นักเรียนที่เข้าเรียน โดยไม่ต้องสอบ (100%)	1-7 มีนาคม 2540	-	15 มีนาคม 2540	2 เมษายน 2540
2. นักเรียนบ้านใกล้ ร.ร.	1-7 มีนาคม 2540	-	15 มีนาคม 2540	2 เมษายน 2540
3. นักเรียนในพื้นที่บริการ (จับฉลาก)	1-7 มีนาคม 2540	-	15 มีนาคม 2540	2 เมษายน 2540
4. นักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษ	1-7 มีนาคม 2540 (ทดสอบ 1-7 มีนาคม 2540)	-	15 มีนาคม 2540	2 เมษายน 2540
5. นักเรียนที่เข้าเรียนโดย ต้องสอบคัดเลือก	24-30 มีนาคม 2540	2 เมษายน 2540	10 เมษายน 2540	15 เมษายน ถึง 15 พฤษภาคม 2540

๒. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วันรับสมัคร ตั้งแต่วันที่ 24-30 มีนาคม 2540 เวลา

08.30 - 16.30 น. ไม่เว้นวันหยุดราชการ

วันสอบ วันที่ 3 เมษายน 2540

วันประกาศผลสอบและวันรายงานตัว วันที่ 10 เมษายน 2540

วันรับมอบตัว วันที่ 20-30 เมษายน 2540

จำนวนนักเรียนที่จะรับและรายละเอียดอื่นๆ ติดต่อโดยตรง

ได้ที่สถานศึกษาที่รับสมัคร

ประกาศ ณ วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2540

(คุณหญิงสมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์)

อธิบดีกรมสามัญศึกษา

